СТОЙЧО П. СТОЙЧЕВ

ИЗБОРНА СИГУРНОСТ

Конфигурации на изборното уреждане в съвременната демокрация

ИЗБОРНА СИГУРНОСТ

Конфигурации на изборното уреждане в съвременната демокрация

СТОЙЧО П. СТОЙЧЕВ

ИЗБОРНА СИГУРНОСТ

Конфигурации на изборното уреждане в съвременната демокрация

София • 2026
Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

Това изследване е финансирано от Европейския съюз – NextGenerationEU, чрез Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, проект № BG-RRP-2.004-0008-C01.

Научни рецензенти
проф. д.н. Илин Савов
Димитър Димитров

© 2026 Стойчо П. Стойчев
© 2026 Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
ISBN 978-954-07-6367-5 (pdf)

В памет на моя непрежалим приятел
АДАМ БЕНЦЕ БОЛАЖ
(9 април 1982 – 20 март 2026)

Kedves és felejthetetlen barátom,
BALÁZS ÁDÁM BENCE *emlékére*
(1982. április 9. – 2026. március 20.)

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение / 9

Глава 1
ПОНЯТИЕ ЗА ИЗБОРНА СИГУРНОСТ / 17

1.1. Кризата на изборната легитимност / 18

1.2. Възникване на самостоятелно аналитично поле / 25

1.3. Шест условия в контекста на системен стрес / 29

1.4. Двукомпонентната конструкция на резултата / 34

1.5. Конфигурационни допускания и аналитични следствия / 37

Глава 2
МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО / 41

2.1. Конфигурационна логика на сравнението / 42

2.2. Подбор на случаи / 46

2.3. Валидиране на измерителите на резултата / 52

2.4. Операционализация на причинните условия / 58

2.5. Изследователски протокол и граници на валидност / 64

Глава 3
АНАЛИТИЧНИ РЕЗУЛТАТИ / 73

3.1. Многомерното причинно пространство / 74

3.2. Фонови предпоставки / 77

3.3. Резултативната асиметрия / 81

3.4. Конфигурационна геометрия на емпиричната структура / 88

3.5. Стохастична верификация на резултатите от конфигурационния анализ / 97

Глава 4
ИНТЕРПРЕТАТИВНА РАМКА И ИМПЛИКАЦИИ НА МОДЕЛА / 109
4.1. Конфигурационната логика на асиметричния резултат / 110
4.2. Изборната сигурност като емпирична категория / 114
4.3. Институционално устройство на изборното управление / 119
4.4. Граници на интерпретативния хоризонт / 125
4.5. Двоичната логика на интегрирания отговор / 129

Заключение
ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД ИЗБОРНОТО УРЕЖДАНЕ В ДИНАМИЧНО ПРОМЕНЯЩИЯ СЕ СВЯТ / 133

Библиография / 139

Приложение 1
Корпус от 106 случая и калибрирани стойности / 157

Приложение 2
Кодировъчна схема на конфигурационния модел / 163

Приложение 3
Чувствителност и устойчивост / 175

ВЪВЕДЕНИЕ

Изборите изглеждат като най-устойчивата и разпознаваема форма, чрез която съвременната демокрация превръща политическия конфликт в управленски мандат. Тъкмо поради това често забравяме, че те не са естествено състояние на политическите общества, а исторически изработен механизъм за временно уреждане на несъгласието. Нито едно общество не избира веднъж завинаги да се управлява чрез избори. То възпроизвежда тази форма всеки път, когато участниците в конфликта приемат, че загубата не ги изключва окончателно от политическата общност, че победата не им дава право да разрушат условията за следващото състезание, и че резултатът, колкото и да е нежелан за едната страна, остава задължителен, защото е произведен по процедура, която може да бъде проверена, оспорена, защитена и призната.

Тази привидно проста конструкция функционира само докато цяла система от предпоставки продължава да я поддържа. Тя предполага институции, но не се изчерпва с тях; предполага законови процедури, но не се свежда до тяхното формално спазване; предполага политическа конкуренция, но не може да оцелее, ако тази конкуренция престане да признава границата между борбата за власт и разрушаването на общата рамка. Изборите стават демократични не просто защото някой гласува, а защото чрез тях конфликтът се превежда в резултат, резултатът – в мандат, а мандатът – в отговорност. Когато тази верига се прекъсне, проблемът вече не се състои само в качеството на изборния процес. Той засяга самата възможност политическата общност да предава властта без насилие, без гражданско разцепване и без трайно оспорване на основанията, върху които се крепи публичният ред.

Износването на тази възможност рядко настъпва внезапно. То не започва непременно с отмяна на изборите, с разпускане на институциите или с открит отказ от демократичния език. Много по-често се

натрупва в по-трудно доловими промени: в нарастващото подозрение, че резултатът е предварително подменен; в готовността загубата да се обяснява не с политически неуспех, а с измама; в превръщането на администрацията, съдилищата, медиите и експертните органи в предполагаеми съучастници на едната страна; в постепенното изместване на политическия спор от въпроса кой получава мандат към въпроса дали изобщо съществува признат арбитраж. Тъкмо тук изборният процес остава формално наличен, но престава да бъде безусловно приет като достатъчен механизъм за уреждане на конфликта.

От тази гледна точка става ясно защо изборите не могат да бъдат мислени единствено като процедура за преброяване на предпочитания. Те имат значение не защото са ритуал на демократичната нормалност, а защото изпълняват няколко функции едновременно. Осигуряват представителство, организират междупартийната конкуренция, легитимират властта, позволяват периодична проверка на управленския мандат и придават на поражението институционална форма, която го прави политически поносимо. Затова всяка повреда в изборния процес произвежда последици, отиващи далеч отвъд изборния ден. Тя засяга начина, по който обществото разпознава властта като валидна, опозицията като легитимна, следващия цикъл като възможен, а самата демокрация като режим, който не обещава окончателно съгласие, но позволява конфликтът да бъде удържан в публична и процедурно разпознаваема форма.

В тази перспектива традиционната формула за свободни и честни избори остава необходима, но вече не е достатъчна. Тя задава нормативния минимум, без който изборният процес не може да претендира за демократична валидност, но не отговаря напълно на въпроса как изборите функционират в среда на висока поляризация, цифрова уязвимост, социално недоверие, отслабващи посреднически институции и постоянни подозрения към арбитража. Свободата и честността са свойства на процедурата, но изборната сигурност засяга и нещо друго – способността на тази процедура да произведе резултат, който може да бъде защитен като факт и понесен като политическа последица. Тук „понесен“ не означава харесан, одобрен или морално споделен. Означава признат като обвързващ в рамките на общата политическа игра.

Затова изборната сигурност не се свежда нито до полицейската охрана на изборите, нито до киберсигурността на машините, регистрите и информационните системи, нито до административната из-

правност на изборните органи, макар че всички тези елементи могат да бъдат решаващи в конкретни ситуации. Тя обозначава състояние на изборния процес, при което процедурите са достатъчно защитими, арбитражът е достатъчно видим, резултатът е достатъчно доказуем, а основните участници не могат лесно да разрушат общата рамка, без самите те да понесат политическата цена от това. Ако една процедура е формално издържана, но не може да направи резултата обществено приемлив, тя оставя след себе си спор, който се завръща при следващите избори в още по-остра форма. Ако, напротив, един резултат временно се приема само защото политическите актьори нямат ресурс да го оспорят, но самата процедура не е доказателствено защитена, стабилността остава случайна и зависима от конюнктурата. И в двата случая изборите продължават да се провеждат, но тяхната арбитражна функция отслабва.

Тъкмо това отличава изборната сигурност от по-тясното понятие за изборна почтеност. Почтеността насочва вниманието към съответствието между процедурата и признатите стандарти за изборен процес. Тя поставя въпроса дали правилата са били спазени, дали администрацията е действала безпристрастно, дали участниците са имали равни възможности, дали преброяването, жалбите и обявяването на резултата са извършени по начин, който не изкривява волята на избирателите. Изборната сигурност включва тези въпроси, но ги поставя в по-широк контекст. Тя пита дали целият изборен процес може да удържи резултата като валиден политически факт в среда, в която съмненията вече не са просто изолирано отклонение, а част от самата технология на политическата борба. В този смисъл става дума не само за стандартите на процедурата, а за устойчивостта на връзката между процедура, признание и власт.

Проблемът се изостря, защото в съвременните демокрации се променя самата среда на политическо участие. Трайното спадане на избирателната активност не може да бъде тълкувано единствено като апатия или временна умора от политиката. То показва по-дълбока промяна в отношението между гражданите, институциите и очакването, че участието има смисъл. Участието не намалява равномерно и не по една и съща причина във всички общества, но неговото износване подсказва, че изборите все по-често се преживяват не като непосредствена възможност за влияние, а като далечен, опосреден и често разочароващ механизъм за поддържане на власт, която изглежда все

по-малко зависима от избирателя. Когато към това се прибавят поляризацията, клиентелистките зависимости, цифровото посредничество и разпадът на доверието към институционалния арбитраж, проблемът за изборната сигурност престава да бъде техническа тема и се превръща във въпрос за продължаващата работоспособност на самата представителна демокрация.

Тук няма нужда демокрацията да бъде представяна като исторически единствената или морално безусловната форма на управление. Човешките общества са създавали ред, власт, култура и развитие при много различни политически режими. Демокрацията е една от тези форми, а не естествен завършек на историята. Нейната специфика е друга – тя превръща несъгласието в нормално състояние на политическата общност и търси начин това несъгласие да не прераства постоянно в насилие, изключване или граждански разпад. Изборите са най-разпознаваемият инструмент на това усилие. Те не премахват конфликта, не правят гражданите еднакви и не гарантират добро управление. Те единствено предоставят процедура, чрез която властта може да се предава временно, публично и с възможност за последваща промяна. Но именно защото правят това, тяхното износване е толкова опасно.

Изборната сигурност трябва да бъде мислена именно през това напрежение между формата и средата. Формата предполага правила, органи, срокове, бюлетини, машини, регистри, жалби, наблюдатели и съдилища. Средата включва доверие, страх, зависимост, навици на подчинение, партийна лоялност, социална изолация, медийно посредничество, външни въздействия и представи за справедливост. Няма изборен процес, който да функционира изолирано само в рамките на своята форма. Той винаги се осмисля през средата, а средата никога не е неутрална. Една и съща процедура може да бъде достатъчна в общество с високо институционално доверие и недостатъчна в общество, в което всеки арбитър е подозиран като част от скрита коалиция. Една и съща технология може да увеличи доказуемостта на резултата в една ситуация и да подхрани съмненията в друга. Една и съща правна гаранция може да изглежда като защита за едни участници и като инструмент за блокиране или легитимиране на злоупотреба за други.

Тъкмо затова сравнителното изследване на изборната сигурност не може да се задоволи с едноизмерно обяснение. Няма един-единствен фактор, който сам по себе си да решава дали изборният процес

ще произведе стабилен резултат. Няма и универсална рецепта, която да се приложи еднакво успешно в установени демокрации, посткомунистически общества, постконфликтни режими или системи с трайни клиентелистки зависимости. По-важно е да се проследи как отделните условия се съчетават и как при определени конфигурации те могат взаимно да се подсилват или да се обезсилват. Видимият арбитраж например има различно значение, когато основните политически актьори признават демократичната рамка и когато предварително подготвят своите поддръжници да отхвърлят резултата. Цифровата устойчивост играе различна роля, когато изборната администрация се ползва с доверие и когато всяка техническа неяснота се превръща в аргумент за политическо оспорване. Клиентелизмът има различен ефект, когато представлява остатъчна практика и когато е част от устойчив режим на социална зависимост и контрол.

Българският опит е важен именно в тази перспектива. Той не служи като екзотичен пример за локална дефектност, нито като регионално отклонение от предполагаемо нормалната западна траектория. Той позволява да се видят по-ясно механизми, които в други контексти често остават скрити зад по-високо доверие, по-стабилни посреднически институции или по-утвърдени административни практики. В посткомунистическите демокрации формално валидните процедури често съжителстват с неформални зависимости, контролирано гласуване, купуване на вот, слаб граждански контрол и администрация, която се е научила да изпълнява правилата така, че това да не променя непременно реалните отношения на власт. Това не прави българския случай извънреден. Напротив, прави го аналитично ценен, защото показва как демократичната форма може да бъде едновременно поддържана, използвана, заобикаляна и оспорвана.

Тази перспектива изисква внимание и към социалната тъкан, в която се провеждат изборите. Доверието, личните мрежи, посредничеството, зависимостите и културните навици не са външни за изборния процес. Те участват в начина, по който процедурите се осмислят, в готовността на гражданите да се включат, в склонността им да вярват на арбитража и в способността на политическите актьори да превръщат съмненията в мобилизация. Затова изборната сигурност не може да бъде оставена единствено на юристите, инженерите, администраторите или наблюдателите. Всяка от тези групи вижда важна част от проблема, но нито една от техните перспективи не е достатъчна сама

по себе си. Политологическият въпрос е как всички тези елементи се свързват в режим на възпроизвеждане или на разпад на изборното уреждане.

Оттук произтича и начинът, по който е построено изследването. То не започва от убеждението, че съществува един универсален дефицит, който трябва да бъде посочен, нито от предварително зададена рецепта за институционален дизайн. Изходната точка е по-скромна и същевременно по-трудна – да се разбере при какви съчетания от условия изборите успяват да произведат резултат, който може да бъде защитен и признат, и при какви съчетания тази тяхна способност отслабва. Това налага да се разглеждат заедно фактори, които често се анализират поотделно – процедурна изправност, арбитраж, цифрова инфраструктура, поведение на политическите актьори, социални зависимости и приемливост на резултата. Ако бъдат раздробени на отделни теми, те могат да бъдат описани по-подробно, но връзката между тях ще се изгуби. А именно тази връзка е предметът на книгата.

Затова тук няма да се търси окончателно доказателство, че демокрацията е добра, че изборите са желателни или че институциите трябва да бъдат честни. Подобни твърдения може и да са верни, но сами по себе си не обясняват нищо. По-важно е да се покаже защо една форма на политическо уреждане, която дълго време е изглеждала достатъчно устойчива, започва да се нуждае от допълнителна защита; защо формалното спазване на правилата вече не гарантира политическа приемливост; защо техническите решения могат както да помагат, така и да задълбочават недоверието; защо арбитражът има значение само когато е видим, разбираем и институционално признат; и защо изборната сигурност не може да бъде мислена като окончателно постигнато състояние. Тя представлява по-скоро постоянно усилие за поддържане на възможността конфликтът да остане в политическото русло, вместо да се превърне в отказ от самата рамка на политическо съжителство.

В този смисъл книгата тръгва от една проста, но често пренебрегвана предпоставка – създаденото от хората се износва, ако не бъде поддържано. Институциите не правят изключение. Изборите също не правят изключение. Те могат да изглеждат утвърдени, докато средата около тях постепенно подменя смисъла им; могат да се провеждат редовно, но да губят своята арбитражна сила; могат да произвеждат резултат, който е юридически валиден, но политически непоносим;

могат да запазят формата си и въпреки това да престанат да изпълняват функцията, заради която демокрацията ги е превърнала в свой централен механизъм. Изборната сигурност назовава именно тази граница – не момента, в който изборите вече са отменени, а момента, в който те все още се провеждат, но трябва да бъде обяснено при какви условия продължават да удържат властта, конфликта и доверието в рамките на една обща процедура.

Глава 1
ПОНЯТИЕ ЗА ИЗБОРНА СИГУРНОСТ

Изборният процес произвежда легитимна власт само когато крайният му резултат може едновременно да бъде защитен процедурно и приет като обвързващ от политическата общност. Това двойно условие дълго време присъства в политологическата литература по-скоро като подразбираща се институционална даденост, отколкото като самостоятелен проблем. В нарастващ брой национални контексти обаче то губи аксиоматичния си характер. Вече не става дума само за това дали конкретен изборен резултат е оспорен, нито за това дали дадена процедура е нарушена. По-съществения въпрос е дали изборният модел продължава да бъде разпознаван като легитимна форма за предаване на властта, когато доверието в институциите отслабва, политическите актьори предварително подготвят своите поддръжници да отхвърлят резултата, а техническите, административните и комуникационните елементи на изборния процес се превръщат в самостоятелни полета на подозрение.

Възможни са различни състояния на тази уязвимост. Общественото доверие в изборния модел може да отслабва, докато основните политически актьори все още признават резултатите, защото нямат ресурс или интерес да разрушат общата рамка. Възможно е и обратното: ключови актьори да отказват признаване, докато значителна част от обществото продължава да приема процедурата като валидна. Между тези два полюса се разгръща емпиричното пространство на изборната уязвимост. Именно там се появява проблемът за изборната сигурност – не като техническа подкатегория на изборната администрация, а като въпрос за способността на изборната архитектура да произведе резултат, който е процедурно защитим, обществено приемлив и институционално утвърден при условия на нарастващ системен стрес.

Съществуващото знание за този проблем не страда от липси. Напротив, то е твърде богато, но е разпределено между няколко изследователски полета, които рядко се събират в общо обяснение. Едни изследвания проследяват демократичната ерозия и кризата на представителството; други анализират изборните системи и ефектите им върху представителството, отчетността и партийната конкуренция; трети измерват изборната почтеност, манипулациите и отклоненията от процедурните стандарти; четвърти се занимават с изборната администрация, одита и арбитража; пети поставят на преден план цифровите инфраструктурни уязвимости. Всяко от тези направления улавя реален аспект от проблема и генерира валидно знание в собствените си граници. Но именно между тях остава аналитичното пространство, което тук ще бъде наречено изборна сигурност – пространството, в което процедурата, признаването, арбитражът, цифровата доказуемост и поведението на политическите актьори започват да действат не поотделно, а като съчетание.

1.1. Кризата на изборната легитимност

Изборната уязвимост придобива политологичен смисъл най-напред в хоризонта на по-общия дебат за демократичната ерозия. Концепциите за демократичен упадък, нелиберална демокрация и хибридни режими показват как политически системи със запазени изборни процедури могат постепенно да загубят способността си да произвеждат легитимна власт (Bermeo, 2016; Levitsky, Way, 2010; Levitsky, Ziblatt, 2018; Mounk, 2018; Schedler, 2013; Zakaria, 1997). Тези изследвания не тръгват от предпоставката, че демокрацията се срива само чрез преврат, забрана на изборите или открита отмяна на политическия плурализъм. По-важното в тях е разбирането, че демократичните институции могат да останат формално налични, докато постепенно губят способността си да регулират действителното разпределение на властта.

В този процес доверието не е вторична нагласа, която идва след институциите, а част от тяхната работоспособност. Представителната демокрация разчита не само на правила, но и на достатъчно стабилно убеждение, че тези правила действително уреждат достъпа до властта. Когато доверието в институциите спада, както показват сравнителните изследвания след 2008 г. и особено след делегитимационните изборни епизоди от 2016 г. насам, изборният резултат започва да се чете не прос-

то като политическа победа или загуба, а като симптом на по-дълбок спор за самата рамка на управлението (Foa, Mounk, 2017; Norris, 2011; Putnam, 2000; Scharpf, 1999). Българската политологична литература добавя към тази картина собствена траектория – отслабена партийна идентификация, нестабилни механизми на политическа социализация и ерозиращо институционално доверие формират среда, в която изборният процес поначало функционира при по-висок натиск, отколкото в утвърдените демокрации (Канев, 1996; Малинов, 2020; Манов, 2001; Минчев, 2015; Митев, 1994, 2017; Райчев, Стойчев, 2004; Тодоров, 2005, 2010; Krastev, 2013).

Тази макрорежимна перспектива е необходима, но не е достатъчна. Тя обяснява защо демократичната среда става по-нестабилна, но трудно изолира изборния процес като собствена зона на институционално изпитание. Поведенческата делегитимация на изборния резултат, разработена в изследванията върху демократичната консолидация, приближава анализа до самия изборен момент, защото насочва вниманието към ситуациите, в които изборът е проведен технически коректно, но влиятелни актьори отказват да признаят резултата като общ политически факт (Linz, Stepan, 1996; Schedler, 2002). Това вече не е психологически феномен на разочаровани избиратели, а поведенческа динамика на ключови политически посредници – партии, медии, граждански организации, наблюдатели и институции. Когато те преминат от условно приемане към активно отрицание, процедурната изправност сама по себе си престава да стабилизира резултата.

Тъкмо тук се вижда границата на агрегатните режимни индекси. V-Dem, Polity V и сродните сравнителни корпуси позволяват да се проследят дългосрочни траектории на демократично отслабване, но в тях конкретният изборен епизод често остава скрит зад общия режимен профил. Тази оптика е полезна, когато въпросът е как се променя режимът във времето. Тя е по-малко достатъчна, когато трябва да се разбере защо в един конкретен момент връзката между процедурата и признаването на резултата се прекъсва. Именно тази връзка поставя изборната сигурност в центъра на анализа.

Изследванията на изборните системи задават различен фокус. Те започват от институционалната архитектура на представителството – от начина, по който правилата превеждат гласовете в места, структурирайки партийната конкуренция, отчетността и възможността за санкция (Carey, Shugart, 1995; Lijphart, 1994; Norris, 2004). Тази традиция

показва, че изборните правила не са неутрален механизъм. Те насочват поведението на избирателите и партиите, променят цената на представителството, усилват или отслабват персоналната отчетност и се превръщат сами по себе си в предмет на политическа борба (Boix, 1999; Spirova, 2005). В българската литература същият проблем се разглежда през историческата промяна на изборните правила, през връзката между избирателната формула и партийната система, както и през напрежението между представителство и стабилност (Галунов, 2008, 2010, 2017; Канев, 2010; Карасимеонов, 2006; Киров, 1996a, 1996b, 2002, 2010; Коларова, 2009; Манолов, 2015; Михайлова, 2004; Пастармаджиева, 2017; Пиргова, 1998, 2010; Стойчев, 1996, 2011).

Но изборната система не изчерпва изборната сигурност. Едни и същи правила могат да произведат стабилно уреждане в един контекст и оспорване в друг. Пропорционална система може да разшири представителството, но да затрудни формирането на разпознаваема отговорност; мажоритарна система може да укрепи връзката между избирател и представител, но да превърне малки разлики в несъразмерна власт; смесените и хибридните модели могат да съчетават предимства, но и да увеличават когнитивните, административните и доказателствените изисквания към самия процес. Следователно изборната сигурност не е самостоятелен ефект на избирателната формула, а свойство на по-широката архитектура, в която тази формула действа.

По-близо до непосредствения изборен процес стои литературата за изборната почтеност и манипулациите. Тя изгражда детайлен сравнителен апарат за оценка на процедурните стандарти, чрез който могат да бъдат проследени различни форми на отклонение – от неравнопоставен достъп до кампанията и злоупотреба с административен ресурс до манипулативно отчитане, фалшифициране и ограничаване на правото на глас (Birch, 2011; Hyde, 2011; Norris, 2014, 2017; Norris, Grömping, 2019). Глобалният мониторинг чрез Perceptions of Electoral Integrity, наблюдателните мисии на ОССЕ/БДИПЧ, Европейския съюз и Центъра „Картър“, както и индексите на V-Dem за чисти избори, позволяват процедурното качество да бъде измерено с висока степен на детайлност. Тази традиция е незаменима, защото без нея изборната сигурност би останала лишена от процедурна основа. Нейното ограничение е друго – тя класифицира отклоненията от стандарт, но невинаги обяснява при какви съчетания от условия резултатът придобива или губи политическа убедителност.

Тук се намесва проблемът за изборната администрация и арбитража. Органите, които организират изборите, удостоверяват процедурите, обработват жалбите и комуникират резултата, не са просто изпълнители на предварително зададени правила. Те са посредници между процедурата и нейното публично признаване. Изследванията върху изборната администрация, одита и изборните спорове показват, че легитимността на тези органи има поне два пласта: формално-процедурен и поведенчески разпознаваем (Alvarez, Hall, 2008; Hartlyn et al., 2008; James, 2012, 2021; Norris, 2017; Orozco-Henríquez, 2010; Vliegenthart et al., 2024). Законът може да предостави компетентност, но публичната среда трябва да разпознае тази компетентност като надеждна. Затова изборният арбитраж включва нормативна основа, организационна способност и публична четимост. Ако някой от тези елементи се разпадне, дори коректната процедура може да остане политически неубедителна.

Най-новият пласт в този проблем е цифровата уязвимост. Технологията вече не е само помощно средство за организация на изборите, а условие, от което зависят доказуемостта, проследимостта и публичната четимост на резултата (Bay, 2019; Springall et al., 2014). След 2016 г. цифровата инфраструктура се превърна в самостоятелна ос на изборния процес, защото атаките срещу регистри, комуникационни системи, партийна инфраструктура и публична информационна среда показаха, че изборите могат да бъдат уязвими и без непосредствено подправяне на бюлетини. В българския правно-институционален контекст тази уязвимост не се свежда до киберсигурност в тесен технически смисъл. Тя включва режима на личните данни, процедурите за използване на трафични данни и гаранциите срещу непрозрачно разширяване на държавния достъп до комуникационни следи (Савов, 2017a, 2017b).

Така понятието за заплаха се разширява в няколко посоки. Инфраструктурната атака показва, че изборните системи са обект на целенасочени операции, които могат да засегнат регистри, мрежи и административни процеси. Дезинформационната среда създава успоредна реалност, в която съмненията за измама се произвеждат и разпространяват още преди изборният ден да е настъпил. Цифровата проследимост поставя трети проблем: дали инфраструктурата може да остави одитна следа, която да бъде разбираема и публично убедителна при оспорване. Опитът на САЩ през 2020 г. показва, че техническата защитеност не е достатъчна, когато признаването на резултата е блокирано политически. Естонският модел на онлайн гласуване демонстрира обратната

страна – цифровата инфраструктура може да поддържа публична четимост, когато проверимостта, институционалният опит и доверието се натрупват във времето (Krasteva, 2013b). Двата случая показват, че цифровата защитимост и политическото признаване са различни, но взаимно зависими условия.

Посткомунистическият опит добавя още един пласт към тази картина. Клиентелистките зависимости, купуването на гласове, контролираният вот и слабостта на гражданския сектор формират специфичен профил на изборна уязвимост, който трудно се улавя от индикаторно ориентираните международни корпуси (Кашукеева-Нушева, 2015, 2019a, 2019b; Кашукеева-Нушева, Славов, 2021; Кръстева, 2010, 2013, 2014; Krasteva, 2013; Стойчев, 2017; Чалъков, 2008). Тези изследвания показват как системният стрес, инфраструктурата на политическо посредничество и формалните процедурни стандарти могат да се съчетаят така, че изборите едновременно да бъдат проведени по правила и да останат под натиска на неформални зависимости. Концепцията на Кръстева за дигиталното гражданство разполага българския опит в по-широкия дебат за платформено опосредстваните форми на участие, докато анализите на Кашукеева-Нушева и Славов проследяват напрежението между електронните технологии, изборния процес и финансовата прозрачност на политическата дейност. Българският случай не е регионално отклонение. Той е среда, в която отношенията между процедура, доверие, зависимост и признаване се виждат по-отчетливо, защото не са прикрити от устойчиви посреднически институции.

Така очертаното поле не изисква нова голяма теория, която да замени съществуващите подходи. По-скоро изисква понятие, което да удържи връзките между тях. Изборната сигурност не е по-радикална теория за демократичната криза, нито по-обхватна теория на изборните системи, нито разширено название на изборната почтеност, нито политологическа версия на киберзащитата. Тя назовава състоянието на изборния процес в точката, където процедурната изправност, арбитражната видимост, цифровата доказуемост, социалната среда и признаването на резултата започват да действат като взаимно зависими условия. Ако бъдат разглеждани отделно, всяко от тях може да бъде описано сравнително точно. Ако връзката между тях бъде пропусната, остава необяснено защо изборите понякога удържат конфликта, а друг път го връщат в политическата общност в още по-разрушителна форма.

Изборите концентрират четири институционални функции в една процедурна точка: делегиране на власт, представителство, отчетност и институционализиране на конфликта. Делегирането, в традицията на Вебер и Манин, не е еднократен акт на трансфер, а условно прехвърляне на власт, което има нормативно, институционално и времево измерение (Manin, 1997; Weber, 2013). Нормативното измерение се отнася до валидността на процедурата; институционалното – до способността на арбитража да удостовери резултата; времевото – до ограничената продължителност на мандата и възможността той да бъде подновен или прекъснат чрез следващ избор. Ако някое от тези измерения бъде компрометирано, делегирането престава да функционира като демократично прехвърляне на власт и се превръща в спор за самите основания на политическото подчинение (Dahl, 1989; Manin, 1997; Stokes, 1999).

Представителството, в утвърдената политологична традиция, обозначава способността на изборната процедура да превърне политическата и социалната плуралност на общността в институционално разпознаваем състав от актьори, упълномощени да действат от нейно име (Manin, 1997; Pitkin, 1967; Powell, 2000). В този смисъл понятието не се свежда до субективното усещане на гражданите за включеност, а се отнася до начина, по който политическото многообразие получава процедурно гарантирано присъствие в институциите. Изборният дизайн участва в самото производство на представителство – правилата определят каква част от обществената плуралност се превръща в политическо присъствие, каква част остава под институционалния праг, как се разпределят мандатите и доколко регионалните, идентичностните и социално-икономическите разломи получават публична артикулация (Carey, Shugart, 1995; Lijphart, 1999). Не съществува изборна система, която да увеличава представителността без цена в други направления. Тази вътрешна антиномия не е дефект на отделна формула, а постоянно напрежение в самата връзка между изборните правила и резултата.

Отчетността е другата страна на делегирането. Ако представителството показва доколко политическият плурализъм получава институционален израз, отчетността поставя въпроса дали упражняването на властта остава проследимо, приписуемо и подлежащо на санкция (Manin et al., 1999; Powell, 2000; Schedler, 1999; Stokes, 1999). Власт, чието упражняване не може да бъде свързано с разпознаваем актьор и ясно очертани правомощия, трудно може да бъде санкционирана или поощрена при следващия избор. Затова отчетността не е допълнително

качество, което се прибавя към вече осъщественото делегиране, а условие за неговата демократична валидност. Между представителство и отчетност съществува трайно напрежение – колкото по-инклузивно е едно изборно правило, толкова по-разпределена и по-трудно персонализируема става отговорността; колкото по-ясна е санкцията върху конкретен актьор, толкова по-голям е рискът част от плуралността да остане слабо представена (Cheibub, Przeworski, 1999; Kostadinova, 2003). Изборните системи не премахват това напрежение. Те само го управляват по различен начин.

Третата функция е институционализирането на конфликта. Модерният политически ред не премахва противоборството, а го превежда в регулирана форма на състезание, при която страните могат да се борят за власт, без да разрушават самата рамка на съвместното политическо съществуване (Dahl, 1971; Weber, 2013). Изборите са възловият механизъм на този превод. Чрез тях конфликтът получава форма, срок, процедура и резултат. Без такава форма той не изчезва, а запазва неинституционализирания си характер и търси други канали на проявление. Затова основната интуиция на институционалистката традиция след Дал остава валидна: изборите съществуват като демократична институция само доколкото губещите приемат поражението (Przeworski, 1991). Това приемане не е психологическо удовлетворение, нито морално съгласие с победителя. То е поведенческо признаване, че резултатът е произведен по правила, които продължават да обвързват участниците. Когато тази функция отслабне, политическият конфликт престава да се финализира чрез изборния резултат и се пренася към уличен натиск, правни блокажи, институционален отказ или трайно делегитимиране на опонента.

Така изборите се оказват институционален център на проблема не защото заемат ритуално привилегировано място в демократичния ред, а защото в тях се пресичат делегирането, представителството, отчетността и ограничаването на конфликта. Когато делегирането загуби нормативна или времева основа, когато представителството престане да бъде публично разпознаваемо, когато отчетността се разтвори в неясна колективна отговорност, а изборният резултат вече не приключва политическия спор, кризата не остава административна. Тя засяга самото възпроизводство на легитимната власт. Изборната сигурност се проявява именно там, където способността на изборния процес да произведе общопризнато институционално уреждане, губи своята очевидност.

Тази способност не ерозира само от процедурни дефекти. Една процедура може да бъде формално коректна, административно дисциплинирана, арбитражно обезпечена и цифрово защитена и въпреки това резултатът ѝ да не бъде приет като общ политически факт (Norris, 2022; Vliegenthart et al., 2024). Причината често не е в самата процедура, а в средата, в която тя действа – предварително износено доверие, морализирано противопоставяне, делегитимиран опонент и интензивна циркулация на подозрения. В такава среда процедурната защитимост остава необходима, но не достатъчна.

Този дефицит се проявява в няколко разпознаваеми форми. Първата е юридическо финализиране без политическо приключване – процедурата завършва, резултатът е обявен, правните средства са изчерпани, но политическите актьори продължават да третират изхода като неокончателен. Втората е административно приключване без обществена приемливост: изборите са проведени без явни нарушения, арбитражът е задействан, но значими социални групи възприемат процеса като компрометиран. Третата, най-тежка форма е символното разрушаване на публичната разпознаваемост, при което резултатът постепенно се подменя от предварително произведени разкази за измама, узурпация или процедурна симулация независимо от действителната процедурна картина (Lindberg, 2006; Schedler, 2002). И в трите случая формалният изход съществува, но институционалното уреждане не е постигнато.

Затова структурната фрагментация на литературата не е просто проблем на академична класификация. Тя отразява самия характер на обекта. Изборната сигурност не може да бъде сведена нито до режимната рамка, нито до изборната система, нито до процедурната почтеност, нито до изборната администрация, нито до киберсигурността, взети поотделно. Тя възниква в пресечната точка между тях, когато трябва да се обясни защо едни избори успяват да приключат конфликта, а други, при формално сходни условия, го връщат в политическата общност в още по-остра форма.

1.2. Възникване на самостоятелно аналитично поле

Изборната сигурност не предполага създаване на нова академична дисциплина. Тя не измества изследванията върху изборната почтеност, демократичната легитимност, изборната администрация, изборния арбитраж, цифровата инфраструктура или демократичния упадък.

Нейната задача е по-друга – да изведе проблем, който всяко от тези направления вижда частично, но нито едно не обхваща изцяло. Това е способността на изборната архитектура да произведе процедурно защитим, обществено приет и институционално утвърден резултат при условия на системен стрес. Тази способност е относително автономна именно защото се проявява не вътре в едно от съседните полета, а в тяхната пресечна зона.

Изборната почтеност оценява съответствието на изборния процес с нормативни стандарти, формулирани преди самия избор: универсални процедурни принципи, международни конвенции и сравнителни експертни корпуси като Perceptions of Electoral Integrity (Norris, 2014, 2017). Това направление има важно предимство. То преодолява тясната представа за изборите като юридическа процедура, чието качество се измерва единствено чрез липсата на фалшификации в изборния ден, и обхваща цялата изборна последователност – законодателна рамка, администрация, медийна среда, кампания, достъп до участие, преброяване, обжалване и удостоверяване на резултата (Norris, Grömping, 2019; OSCE/ODIHR, 2010; Vliegenthart et al., 2024). Без тази концептуална стъпка изборната сигурност би се свела до техническа защита на отделни компоненти.

Ограничението на този подход обаче е също толкова важно. Изборната почтеност пита до каква степен изборите отговарят на установен стандарт за честност и справедливост. Изборната сигурност поставя друг въпрос: при какви условия процесът запазва способността си да произведе устойчиво институционално уреждане, когато върху него се натрупват различни форми на натиск. Висока степен на почтеност в класическия смисъл може да се окаже недостатъчна, ако изборите се провеждат при силна поляризация, слаб институционален арбитраж и цифрово усилено недоверие. Унгария през 2022 г. е показателен пример, че формалната страна на вота може да бъде проведена относително чисто, докато условията на конкуренцията, медийната асиметрия и блокираното обществено признаване произвеждат оспорено уреждане. Почтеността е необходимо условие, но не изчерпва устойчивостта на резултата.

Изборната киберсигурност стеснява фокуса към техническата защита на цифровите системи и данни от пробив, саботаж и неоторизиран достъп (Gritzalis, 2003; Springall et al., 2014). Тази защита е необходима, но не е равнозначна на изборна сигурност. Естонският модел на онлайн

гласуване показва, че сигурността не е свойство на отделен технически компонент, а на цялостната способност на инфраструктурата да поддържа доказателствена защитимост и публична четимост чрез проверимост от край до край и натрупан институционален опит (Krasteva, 2013b). Случаят със САЩ през 2020 г. показва обратната страна – дори при силна техническа защита резултатът може да бъде подложен на масирана делегитимационна кампания, ако политическото признаване бъде атакувано отвън. Следователно техническата защитеност и политическата приемливост са различни, но взаимно зависими условия.

Изборната администрация насочва вниманието към способността на изборния орган да организира процеса, да управлява срокове, ресурси и процедури, да реагира на инциденти и да координира централните и регионалните звена (Alvarez, Hall, 2008; James, 2012; Norris, 2017). Този капацитет е решаващ, но не е самодостатъчен. В среда на компресирани срокове, слабо доверие и подготвено оспорване дори добре организирана администрация може да не успее да произведе политическо приключване. Обратно, в стабилна институционална среда умерени административни дефицити могат да бъдат понесени, ако основните участници признават процеса и арбитражът остава разпознаваем. Изборната сигурност следователно включва административната способност, но я свързва с поведението на участниците и с обществената приемливост на резултата.

Демократичният упадък работи на друго равнище. Той описва дълги режимни траектории на отслабване, в които институциите запазват форма, но постепенно губят демократично съдържание (Bermeo, 2016; Levitsky, Ziblatt, 2018; Mounk, 2018). Изборната сигурност, обратно, се отнася до конкретния изборен епизод. Тя пита не само какъв е режимът, а дали в даден момент изборният процес е успял да произведе убедително институционално уреждане. Затова е възможно епизод в консолидирана демокрация да завърши с оспорено уреждане, а епизод в страна с по-кратка демократична история да произведе относително стабилен резултат. Двете перспективи не се изключват, но имат различен обект – едната проследява режимната траектория, другата – способността на изборния процес да приключи конкретен политически конфликт.

Оттук самостоятелността на изборната сигурност може да бъде формулирана, без да се натоварва с излишна терминология. Първо, нито едно от съседните направления не обхваща едновременно проце-

дурната защитимост, арбитражната валидност, публичното признаване и устойчивостта на резултата под натиск. Второ, именно съчетанието между тези елементи определя дали изборният процес ще приключи с общопризнат резултат. Трето, това съчетание може да бъде моделирано и проверено емпирично като относително автономна конфигурация. Така изборната сигурност обединява изборната почтеност, киберсигурността и изборната администрация, но не се свежда до тях.

Този аналитичен ход има практическо значение. В условия на системен стрес изолираните подходи не просто са недостатъчни; те могат да произведат и погрешна увереност. Ако се гледа само почтеността, може да се приеме, че избори, покриващи процедурния стандарт, автоматично ще произведат легитимен резултат. Ако се гледа само киберсигурността, проблемът се свежда до бинарна разлика между защитена и уязвима система. Ако се гледа само администрацията, възниква илюзията, че коректно изпълнената процедура сама ще удържи политическата си валидност. Опитът на съвременните демокрации показва, че и трите допускания са прекалено тесни. Почтената процедура може да бъде отхвърлена, технически защитената инфраструктура може да не произведе доверие, а административно приключилият избор може да остане политически незавършен.

Интегралният подход към изборната сигурност не отхвърля тези перспективи, а ги поставя в обща зависимост. Почтеността, киберсигурността и администрацията са необходими компоненти, но никой от тях не може да бъде превърнат в единствен обяснителен принцип. Изборната сигурност възниква в тяхното съчетание – в способността на процеса да удържи валидността на правилата, изпълнимостта на процедурата, проверимостта на доказателствената следа и разпознаваемостта на резултата като легитимен политически факт. Това налага и методологическо решение, което да може да работи с множествена причинност, с различни пътища към сходен резултат и с възможността причините за успешното уреждане да не са просто обратен образ на причините за провала (Ragin, 2009; Rihoux, Ragin, 2009; Schneider, Wagemann, 2010, 2012). Затова конфигурационният подход не е демонстрация на методологическа сложност, а следствие от самия начин, по който е устроен проблемът.

Изследователският въпрос произтича от така очертания обект – при какви съчетания от институционални, нормативни, технологични и социално-политически условия изборният процес произвежда

убедително институционално уреждане и при какви съчетания тази способност се разпада. Въпросът се отнася и до двата полюса на резултата, но не предполага, че те са огледални. Условията, които позволяват убедително уреждане, не са непременно просто обратното на условията, които водят до оспорване. Затова положителният и отрицателният резултат трябва да се разглеждат самостоятелно в рамките на един и същ корпус от 106 национални изборни епизода за периода 2021–2026 г.

Обектът на изследването е националният изборен епизод, разглеждан като процесна цялост – от предизборната регулативна и организационна подготовка през кампанията, гласуването, преброяването и обработването на споровете до ранната следизборна стабилизация на резултата. Епизодът не е просто времеви интервал. Той е аналитично единство, организирано около политически изход – дали изборите произвеждат институционално уреждане, или оставят след себе си оспорване, което продължава да разяжда рамката на конфликта. Така дефиниран, обектът позволява в един и същ сравнителен хоризонт да бъдат разглеждани технически безпроблемни епизоди в утвърдени демокрации, проблемни епизоди в консолидирани режими и избори в страни в преход.

Предметът на изследването е отношението между шестте причинни условия, които образуват конфигурационното пространство, и двукомпонентния резултат, чрез който се различават убедителното и оспореното уреждане. Това отношение не може да бъде сведено нито до средния ефект на отделните условия, нито до плътно описание на единичен случай. То има вътрешна структура, която трябва да бъде изведена сравнително. Тази дефиниция дисциплинира анализа в следващите части – първо чрез калибрацията и методологическите решения, после чрез емпиричната проверка и накрая чрез интерпретацията на получените конфигурации.

1.3. Шест условия в контекста на системен стрес

Конфигурационното пространство на изборната сигурност се изгражда от шест условия, които обозначават различни, но взаимно свързани измерения на изборния процес. Регулаторната ригидност (R) се отнася до предвидимостта, стабилността и публичната четимост на правилата. Административният капацитет (A) обозначава способност-

та на изборния орган да организира процеса в срок, последователно и без процедурни вакууми. Явният арбитраж (V) обхваща институционалната възможност изборните спорове да бъдат разрешени по начин, разпознаваем както за участниците, така и за публиката. Признаването на изборния резултат (G) отчита поведението на загубилия актьор и на неговите политически медиатори в непосредствения следизборен период. Надеждността на цифровата инфраструктура (D) свързва техническата защитимост, доказателствената проследимост и публичната четимост на цифрово опосредствания резултат. Средата на системен стрес (H) обхваща натиска върху процеса – от насилие, интимидация и клиентелистки зависимости до делегитимационни наративи и геополитическо въздействие.

Тези условия не действат като независими предиктори с постоянна тежест. Всяко от тях променя значението си според съчетанието, в което участва. Регулаторната ригидност може да бъде висока, но недостатъчна при слаб арбитраж и предварително компрометирано признаване, както показва унгарската траектория след конституционната реформа от 2011 г. Силен арбитраж може да компенсира отделни процедурни дефицити в среда на ниска поляризация, но трудно удържа резултата при следизборно насилие от мащаба на Кения 2007. Цифровата надеждност намалява риска от инфраструктурно компрометиране, но не произвежда сама по себе си признаване, ако загубилата страна предварително е обявила резултата за нелегитимен. Затова тежестта на всяко условие се определя не само от неговата собствена стойност, а и от конфигурацията, в която то се намира.

Тази логика предпазва анализа от две опростявания. Първото е адитивното разбиране, според което по-високите стойности на отделните условия просто се натрупват и механично увеличават изборната сигурност. Второто е еднофакторното обяснение, при което едно условие – например изборната администрация, киберсигурността или признаването от загубилия актьор – се превръща в главен ключ към целия проблем. И двете опростявания пропускат същинската особеност на обекта – изборното уреждане се произвежда от съчетания, а не от самостоятелно действащи елементи.

Конфигурационният подход стъпва върху три отношения. Първото е конюнкцията: отделният път към резултата се формира от специфична комбинация от условия, които действат заедно, а не като отделни добавки. Второто е еквифиналността: убедителното уреждане може да

бъде постигнато по повече от един път, като различни комбинации от условия водят до сходен резултат. Третото е асиметрията: условията, при които изборите произвеждат убедително уреждане, не са просто огледален образ на условията, при които уреждането се разпада. Положителният и отрицателният резултат трябва да бъдат анализирани самостоятелно.

Шестте условия могат да бъдат разположени в четири измерения. Нормативното измерение засяга валидността на процедурата като демократично приемлива форма. То включва стабилността на правилата, тяхната вътрешна непротиворечивост, предвидимостта на процеса и способността му да съхрани публичното си качество на легитимна процедура (Norris, 2017). Регулаторната ригидност принадлежи именно към това измерение. При нестабилни, произволно променяни или асиметрично прилагани правила процесът може да бъде организационно проведен и технически защитен, но да остане дефицитен в нормативната си основа.

Институционалното измерение обхваща организационната и арбитражната архитектура, чрез която изборният процес става изпълним, защитим и подлежащ на корекция. Към него принадлежат административният капацитет и явният арбитраж. Администрацията осигурява навременното и последователно изпълнение на изборния процес; арбитражът осигурява институционален път за разрешаване на споровете. Дефицитите тук не се проявяват като липса на правила, а като неспособност правилата да бъдат прилагани последователно или защитени убедително при оспорване.

Технологичното измерение обхваща изискването изборният процес да оставя проверима доказателствена следа в условия на цифрово посредничество. Надеждността на цифровата инфраструктура принадлежи към него. Тя включва защитеност, проследимост, инфраструктурна автономност и публична разпознаваемост на цифрово удостоверения резултат. Това измерение не съществува като самостоятелен проблем в класическите изследвания на изборите от XX век. Неговото обособяване отразява промяната, внесена от дигитализацията на изборния процес през последните две десетилетия.

Социално-политическото измерение поставя въпроса дали резултатът е разпознаваем като валиден от участниците и от обществото. Към него принадлежат признаването на изборния резултат и средата на системен стрес. Първото описва поведението на актьорите след вота;

второто – натиска, при който процесът трябва да произведе уреждане. Това измерение е най-чувствително към контекста и същевременно най-решаващо за крайния резултат. Дори при изрядна процедура, работеща администрация и надеждна цифрова инфраструктура дефицитът на признаване или високият системен натиск могат да блокират институционалното уреждане.

За целите на анализа шестте условия се организират и в три функционални оси. Първата е процедурната ос, която обединява регулаторната ригидност и административния капацитет. Тя отговаря на въпроса дали изборният процес може да бъде проведен в срок, предвидимо и без процедурни прекъсвания. Втората е арбитражно-доказателствената ос, която свързва явния арбитраж и надеждността на цифровата инфраструктура. Тя показва дали процесът може да издържи на оспорване чрез видимо разрешаване на споровете и проверима доказателствена следа. Третата е поведенческата ос, която обединява признаването на резултата и средата на системен стрес. Тя определя дали резултатът може да бъде стабилизиран в поведението на политическите актьори и в условията на натиск.

Таблица 1.1. Шестте условия и техните функционални оси

Условие	**Означение**	**Функционална ос**	**Какво измерва**
Регулаторна ригидност	R	Процедурна	Предвидимост и публична четимост на правилата
Административен капацитет	A	Процедурна	Организационна способност и времеви профил
Явен арбитраж	V	Арбитражно-доказателствена	Институционално разрешаване на спорове
Надеждност на цифровата инфраструктура	D	Арбитражно-доказателствена	Доказателствена проследимост и техническа защитимост
Признаване на изборния резултат	G	Поведенческа	Поведение на загубилия актьор и медиаторите
Среда на системен стрес	H	Поведенческа	Интензитет на натиска върху процеса

Тази триосна структура не въвежда йерархия между условията. Тя показва функционалното им разпределение. Процедурната ос оси-

гурява изпълнимостта на процеса; арбитражно-доказателствената – устойчивостта му при оспорване; поведенческата – политическата стабилизация на резултата. Дефицитът в една от осите не се компенсира автоматично от високите стойности в другите две. Именно затова изборната сигурност трябва да се мисли конфигурационно.

Средата на системен стрес има особено положение. За разлика от останалите условия тя не е компонент, който просто добавя към положителното уреждане, а контекст, който променя действието на всички останали. При нисък натиск различни комбинации от правила, администрация, арбитраж, признаване и цифрова надеждност могат да произведат убедително уреждане. При висок натиск същите условия може да се окажат недостатъчни или да започнат да действат по различен начин (Hafner-Burton et al., 2014; Levitsky, Way, 2010; Schedler, 2013). Стресовата среда следователно не е външен шок, а модулатор на цялата изборна архитектура.

Оттук произтичат няколко следствия. Първо, компенсацията между условията е ограничена. Силен арбитраж може да удържи отделни процедурни проблеми, но не и траен отказ от признаване; цифровата надеждност може да намали съмненията в доказателствената верига, но не може да замени политическото приемане на резултата. Второ, убедителното уреждане може да се постигне по различни пътища, а не чрез една универсална комбинация. Трето, оспореното уреждане не е просто липса на положителните условия, а самостоятелно конфигурационно пространство. Четвърто, условията не са еднородни величини, които могат без загуба да бъдат сведени до обща линейна скала. Те имат различна природа и затова изискват самостоятелно калибриране.

Така понятийната архитектура отделя изборната сигурност от технократския речник на индикаторите и я разполага в политологическия проблем за институционалното уреждане на конфликта. Шестте условия не са *променливи* в регресионен смисъл. Те са множества от елементи, чрез които конкретният изборен епизод придобива по-висока или по-ниска принадлежност към съответното условие. Операционалното им превеждане е задача на следващата глава. Тук те служат като концептуални оси, чрез които изследователското пространство се подрежда и става възможно формулирането на резултата като двукомпонентна конструкция.

1.4. Двукомпонентната конструкция на резултата

Изборната сигурност (Y) не се измерва като едно скаларно качество на изборния процес и не се свежда до общ индикатор за неговото техническо изпълнение. Тя е двукомпонентна конструкция, в която ниската стойност на единия компонент не може да бъде линейно компенсирана от висока стойност на другия. Двата компонента са процедурната обезпеченост на изборния процес (P) и общественото доверие в изборния резултат (S). Те действат конюнктивно – за да има убедително институционално уреждане, процедурата трябва да бъде достатъчно защитена, а резултатът – достатъчно признат като обвързващ политически факт (Goertz, 2020; Norris, 2022; Vliegenthart et al., 2024).

Процедурната обезпеченост обозначава степента, в която изборният епизод остава нормативно валиден, институционално защитим, организационно последователен и подлежащ на ефективен арбитраж. Тя не предполага процедурно съвършенство и не изисква отсъствие на всякакви дефекти. Въпросът е по-строг и по-практичен – достатъчно надежден ли е процесът, за да може резултатът да претендира за валидност.

Тази обезпеченост включва няколко елемента. Първият е нормативната валидност: предвидимост на правилата, йерархическа съгласуваност и последователно прилагане. Вторият е организационната последователност: ритъмът на процеса, навременното провеждане на отделните етапи и отсъствието на процедурни вакууми, в които недоверието може да ескалира по-бързо от институционалната реакция. Третият е документационната проследимост: наличие на одитна следа, която остава публично четима при оспорване и може да издържи формална проверка. Четвъртият е арбитражната достъпност: институционален път за разрешаване на изборните спорове, разбираем както за участниците, така и за публиката. Петият е реакцията при инциденти: способността на процеса да удържи неочаквани смущения, без цялостта му да се разпадне. Тези елементи не действат като проста сума. Дефицит в един от тях може да компрометира процедурната обезпеченост дори когато останалите изглеждат стабилни.

Затова епизоди с множество дребни слабости, които не разрушават проследимостта и арбитражната защитимост на процедурата, могат да останат в горния диапазон. Обратно, случаи с явно компрометирана или институционално дезинтегрирана процедура попадат в долния дори ко-

гато отделни елементи са формално изпълнени. Процедурната обезпеченост обхваща нормативната, организационната, документационната и арбитражната стабилност на процеса като обща способност, а не като механичен сбор от индикатори.

Общественото доверие в изборния резултат отчита дали произведеният резултат успява да се стабилизира като признат политически факт в непосредствения следизборен хоризонт (March, Olsen, 1995; Norris, 2022). Уреждането не означава консенсус, отсъствие на спор или единодушно одобрение. То означава нещо по-ограничено, но решаващо – конфликтът продължава в рамките на резултата, а не срещу неговата правомерност. Протести, напрежение и остро несъгласие са съвместими с високо обществено доверие в резултата, стига самият резултат да остава общата рамка, в която конфликтът се води.

Връзката между процедурната обезпеченост и общественото доверие е конститутивна, но не тъждествена. Процедурата е необходима, но не произвежда автоматично доверие. Доверието е необходимо, но не може да замени компрометирана процедура. Затова изборната сигурност трябва да се разбира като минимум от по-висок порядък – тя зависи от по-слабия от двата компонента и се понижава допълнително, когато между тях има силно разминаване. Формалното правило за това агрегиране се извежда в калибрационния протокол; тук е достатъчно да се подчертае принципът. Високо защитен процес със слабо признат резултат не е пълноценен положителен изход. Обществено приет резултат без процедурна обезпеченост е временно примирие, не изборна сигурност.

Положителният полюс на резултата – убедителното институционално уреждане – е налице, когато изборният резултат е едновременно процедурно обезпечен и обществено признат. Двата компонента са взаимно зависими, без да се свеждат един до друг. Тяхното съвместно изпълнение не следва автоматично нито от добрата процедура, нито от общата политическа стабилност. То се произвежда в конкретна конфигурация от условия.

Отрицателният полюс – оспореното институционално уреждане – не е просто логическо отрицание на положителния. Той може да възникне по различни пътища. Първият е срив на процедурната обезпеченост при относително удържано обществено доверие – процедурата е толкова компрометирана, че признаването на резултата не може да компенсира процесния дефицит. Вторият е срив на общественото до-

верие при съхранена процедурна обезпеченост – процесът остава достатъчно защитим, но резултатът не се институционализира като общ политически факт поради делегитимационна инфраструктура, отказ от признание или поведенческо оспорване от ключови актьори. Третият е съвместен срив на двата компонента – най-честият профил при хибридни режими с фалшифицирани избори (Levitsky, Way, 2010; Schedler, 2013). Тези пътища не са вариации на една и съща липса, а различни форми на разпадане на изборното уреждане.

Особено важно е разграничението между общественото доверие в резултата (S) и признаването на изборния резултат (G). Двете величини се припокриват в част от емпиричните си прояви, но не измерват едно и също. Признаването отразява поведението на ключовите политически актьори спрямо конкретния резултат: приемане или отхвърляне от загубилия актьор, институционален трансфер, медиаторско признание. Общественото доверие измерва дали изборите продължават да се припознават като легитимен механизъм за предаване на политическата власт. Възможно е доверието в изборния модел да бъде ниско, без основните актьори да оспорват конкретния резултат. Възможно е и обратното. Това разграничение е необходимо, за да не се стигне до тавтология, при която приемането се обяснява чрез приемливостта, а приемливостта – чрез приемането.

Двукомпонентната конструкция е свързана с понятието за устойчивост, но не се припокрива напълно с него. В техническата литература устойчивостта обикновено обозначава способност за възстановяване след инцидент (Holling, 1973; Walker et al., 2004). В политологическия обхват на настоящото изследване тя има по-широк смисъл – способност на изборния процес да съхрани едновременно процедурната си обезпеченост и общественото доверие в резултата под натиск. Устойчивостта не е отделно условие, а свойство на цялата конфигурация. Административният капацитет показва дали процесът може да бъде проведен навременно и последователно; цифровата надеждност – дали инфраструктурата укрепва доказателствената верига или създава нови уязвимости; системният стрес – какъв натиск трябва да бъде абсорбиран; регулаторната ригидност и явният арбитраж – дали рамката може да остане стабилна при оспорване.

Така резултатът е концептуално фиксиран. Изборната сигурност е двукомпонентна конструкция от процедурна обезпеченост и обществено доверие в резултата. Положителният полюс изисква едновременно

изпълнение на двата компонента; отрицателният не е негов огледален образ, а самостоятелно конфигурационно пространство с различни пътища на разпад. Това разбиране подготвя формалното превеждане на условията и резултата в проверими твърдения, без да превръща изборната сигурност в технически индикатор или в нормативна декларация.

1.5. Конфигурационни допускания и аналитични следствия

Понятийната архитектура и двукомпонентната конструкция на резултата позволяват да се формулират допусканията, които ще водят емпиричната проверка. Те не са свободно прибавени хипотези към вече готова литература, а следват от начина, по който е определен самият обект. Ако изборната сигурност се произвежда от съчетание между процедурна защитимост, арбитражна видимост, цифрова доказуемост, признаване и системен натиск, тогава причинното поведение на отделните условия не може да се мисли като постоянен ефект, който действа еднакво във всички случаи. Едно условие може да бъде решаващо в една конфигурация и периферно в друга; може да стабилизира резултата при нисък натиск и да се окаже недостатъчно при висок; може да участва в положително уреждане, без отсъствието му автоматично да води до отрицателен резултат.

Оттук произтичат две по-общи изходни положения. Първото е еквифиналността – един и същ резултат може да бъде произведен по повече от един път. Убедителното институционално уреждане не трябва да се търси като следствие от един главен фактор, а като резултат от различни достатъчни съчетания между условията. Второто е причинната асиметрия – оспореното уреждане не е просто огледален образ на убедителното. Ако определена комбинация от условия води до стабилен резултат, от това не следва, че нейното отсъствие автоматично произвежда провал. Положителният и отрицателният полюс трябва да бъдат реконструирани самостоятелно.

Първото допускане се отнася до положителния резултат. Убедителното институционално уреждане не се поражда от изолирано условие, а от достатъчни конфигурации между шестте условия. Затова не се очаква нито регулаторната ригидност, нито административният капацитет, нито явният арбитраж, нито признаването, нито цифровата надеждност, нито ниският системен стрес да бъдат сами по себе си достатъчни

за положителния резултат. Възможно е различни комбинации да произвеждат сходно уреждане, но всяка от тях ще има собствена вътрешна логика. Тази постановка е проверяема: ако едно условие достигне самостоятелна достатъчност за Y, тогава конфигурационното разбиране за положителния полюс трябва да бъде ревизирано.

Второто допускане се отнася до отрицателния резултат. Оспореното институционално уреждане, обозначавано като ¬Y, има собствена конфигурационна структура. То може да възникне при висок системен стрес, регулаторна нестабилност, слаб арбитраж, административни дефицити, отказ от признаване или цифрова уязвимост, но нито един от тези елементи не трябва да се приема предварително като универсален генератор на провал. Важни са съчетанията между тях. Затова отрицателното пространство трябва да бъде минимизирано самостоятелно, а получените пътища да се сравнят с пътищата към положителния резултат, без да се предполага предварителна симетрия между двете решения.

Третото допускане засяга специфичната роля на системния стрес и явния арбитраж. Ниският системен стрес не е просто още един компонент на успешното уреждане. Той има фонова стабилизираща функция – при по-нисък натиск останалите условия могат да разгърнат своя потенциал по-лесно и в повече комбинации. Високият системен стрес, обратно, не поражда сам провал, но усилва значението на институционалните дефицити и може да превърне иначе управляеми слабости в блокиращи конфигурации. Явният арбитраж има различна, но също асиметрична роля. Той не е универсално необходимо условие за положителен резултат, но се превръща в структурна опора там, където признаването е слабо, конфликтът е висок или доказателствената защитимост на резултата се нуждае от публично разпознаваем посредник.

Четвъртото допускане се отнася до цифровата ос. Надеждността на цифровата инфраструктура има реално, но ограничено действие. Тя не е универсално необходима за убедителното уреждане, защото има изборни епизоди, в които цифровият компонент е ограничен или периферен, но резултатът се стабилизира чрез други условия. Тя не е и самостоятелен генератор на оспорване, защото цифровата уязвимост води до политически значим дефект най-вече когато се съчетае с недоверие, слаб арбитраж, отказ от признаване или висока делегитимационна активност. Цифровата надеждност действа като модулатор – укрепва вече стабилизирани положителни конфигурации или усилва отрицател-

ните, когато се присъедини към други дефицити. Така се избягват две симетрични преувеличения – технологичният оптимизъм, според който цифровата защита сама решава проблема с уреждането, и технологичният песимизъм, според който цифровата уязвимост е главният източник на провал.

Тези четири допускания могат да бъдат обобщени в компактна форма. Положителният резултат се очаква да има конфигурационна природа, отрицателният – самостоятелна граматика, системният стрес и явният арбитраж – асиметрична посредническа роля, цифровата надеждност – ограничена автономност. Затова емпиричната проверка няма да търси един главен фактор, а множество достатъчни пътища към двата полюса на резултата. Тя ще провери дали положителното решение съдържа повече от един път към убедително уреждане и дали отрицателното решение се различава структурно от неговото логическо отрицание.

Формално това означава две неща. Първо, ако еквифиналността е валидна, минималното решение за Y трябва да съдържа повече от един условен израз на достатъчност. Тези изрази могат да включват самостоятелни централни условия или конюнктивни съчетания между две и повече условия, но не се очаква положителният резултат да бъде редуциран до една-единствена универсална причина. Второ, ако причинната асиметрия е валидна, решението за ¬Y не трябва да съвпада с простото отрицание на решението за Y. Разликата между двете решения ще бъде търсена не само в крайните формули, а в причинното им ядро – кои условия се появяват като централни, кои остават периферни и кои действат само при определени съчетания.

Тази постановка определя и границите на валидност на анализа. Конфигурационният подход не произвежда твърдения от типа „с вероятност (p) нов случай ще завърши с убедително уреждане“. Той реконструира условията, при които в рамките на изследвания корпус определени конфигурации са били достатъчни за даден резултат. Следователно резултатите имат причинно-реконструктивна, а не прогностична стойност. Те са валидни за корпуса и теоретично разпознаваеми при сходни случаи, но не претендират за вероятностна екстраполация върху всички избори. Моделът работи като идеално-типическа конструкция – изолира причинно релевантни характеристики, без да претендира, че изчерпва цялата сложност на всеки отделен изборен епизод (Popper, 1957; Weber, 2013).

Епистемологическият периметър на изследването има три устойчиви граници. Първата е причинно-онтологична – анализът реконструира условията на убедителното и оспореното уреждане в исторически приключили епизоди, а не предсказва бъдещи резултати. Случаите от корпуса са обекти на ретроспективна реконструкция, не на проспективно прогнозиране. Втората граница е обемна – 106-те национални изборни епизода не представляват вероятностна извадка от глобална популация, а структурно подбрана съвкупност, в която двата страта – консолидирани демокрации и страни в преход – осигуряват необходимата вариация на резултата и условията. Третата граница е режимна – моделът е разработен за представителни демокрации и хибридни режими, които продължават да функционират в граничната зона на демократичните процедури. Той не е приложим към консолидирани авторитаризми, където изборите имат предимно легитимационна или мобилизационна функция, нито към режими в дълбок разпад или революционен преход, където признаването на резултата е част от самото учредяване или демонтиране на политическия ред. Тези граници не отслабват валидността на резултатите, а я уточняват и я предпазват от свръхинтерпретация.

Шестте условия, двукомпонентният резултат, четирите допускания и двете аналитични следствия съставят операционалното ядро на емпиричната проверка. В следващата глава тази рамка се превежда в калибрирани множества и се подлага на процедурата на fsQCA. Така концептуалната работа от глава 1 преминава в методологически апарат, който трябва да покаже не дали отделните условия са важни сами по себе си, а при какви съчетания изборният процес успява да произведе убедително уреждане и при какви съчетания тази способност се разпада.

Глава 2
МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Концептуалната рамка, изградена в предходната глава, очерта изборната сигурност като отношение между няколко условия, които не действат самостоятелно, а се свързват в конкретни конфигурации. Способността на изборния процес да произведе убедително институционално уреждане, зависи от съчетанието между регулаторна ригидност, административен капацитет, явен арбитраж, среда на системен стрес, признаване на изборния резултат и надеждност на цифровата инфраструктура. Резултатът също не е едномерна величина. Той съчетава процедурната обезпеченост на процеса и общественото доверие в изборния резултат, т.е. два компонента, които се предполагат взаимно, но не се заместват един друг.

Тази конструкция поставя пред емпиричната работа специфично изискване. Предметът не може да бъде изследван убедително чрез стратегия, която търси средния самостоятелен ефект на всяко условие, защото нито едно от тях не носи постоянна каузална тежест извън съчетанието, в което участва. Същевременно той не може да бъде изчерпан и чрез чисто интерпретативно проследяване на отделни случаи, тъй като корпусът от над сто изборни епизода надхвърля обема, при който наративната реконструкция може да остане едновременно плътна и сравнително контролируема. Затова изследването се нуждае от междинен сравнителен регистър – такъв, който запазва целостта на отделния случай, но позволява да се проследят необходимост, достатъчност, еквифиналност и асиметрия между положителния и отрицателния резултат.

Аналитичният апарат на размитите множества и логическата минимизация се използва именно в този смисъл – като превод на концеп-

туалната рамка в емпирично проверима процедура, а не като самостоятелен генератор на резултати (Ragin, 1987, 2009; Schneider, Wagemann, 2010, 2012). Корпусът от 106 национални изборни епизода конкретизира приложното поле; шестте условия и двукомпонентният резултат се превеждат в калибрирани множества; а изборният процес се разглежда като сравнима последователност, в която могат да бъдат проверени както пътищата към убедително уреждане, така и пътищата към неговия разпад.

2.1. Конфигурационна логика на сравнението

Изследователският въпрос на монографията – при какви съчетания от условия изборният процес произвежда убедително институционално уреждане и при какви тази способност се разпада – изисква методологически режим, различен както от регресионната, така и от чисто наративната традиция в сравнителната политология. Линейно-адитивният подход допуска, че всяко условие има относително самостоятелен среден ефект, който може да бъде отделен от ефектите на останалите чрез подходящ контрол. Това допускане е продуктивно, когато условията имат сравнително постоянна тежест и слабо взаимодействие помежду си. То обаче започва да деформира предмета, когато самият предмет се състои от съчетания, в които значението на едно условие се променя според присъствието или отсъствието на други.

Изборната сигурност е именно такъв предмет. Регулаторната ригидност може да бъде висока, но да се окаже недостатъчна при слаб явен арбитраж и ерозирало признаване. Унгария след конституционната реформа от 2011 г. показва подобна комбинация – формалната законодателна последователност не компенсира загубата на независим арбитраж и институционализираната хегемония на управляващото мнозинство (Bozóki, Hegedűs, 2018; Scheppele, 2018). Силен арбитраж може да неутрализира отделни процедурни дефицити, но трудно би удържал процеса при ескалация на следизборно насилие от мащаба на Кения през 2007 г. Високата цифрова надеждност намалява риска от инфраструктурно компрометиране, но не може сама да произведе обществено признаване, ако загубилата страна предварително е обявила резултата за нелегитимен.

Оттук следват четири свойства на обекта, които трябва да бъдат запазени в методологическия превод. Първото е конюнктивната при-

чинност. Условията действат съвместно, а не като независими вектори с постоянен среден ефект. Едно и също условие може да бъде решаващо в една комбинация, второстепенно в друга и почти нерелевантно в трета. Високата изборна почтеност има различна тежест при силен арбитраж и умерен системен стрес, отколкото при слаб арбитраж и остра поляризация. Административният капацитет също действа различно, когато е съпроводен от публично проследима одитна следа, и когато остава затворен в бюрократични регистри, недостъпни за независима проверка.

Второто свойство е еквифиналността. Убедителното институционално уреждане може да бъде постигнато по повече от един път. В едни случаи водеща роля има стабилната нормативна рамка, подкрепена от силен административен капацитет и умерен натиск. В други процедурата може да има локални дефицити, но силен арбитраж да възстанови убедителността на резултата. В трети решаваща може да се окаже способността на процеса да абсорбира системен стрес. Крайният резултат е сходен, но пътищата към него се различават. Тази множественост не е статистически шум, а свойство на самата изборна сигурност (Mahoney, Goertz, 2006; Ragin, 2009; Schneider, Wagemann, 2010, 2012).

Третото свойство е причинната асиметрия. Оспореното институционално уреждане не е механично отрицание на убедителното. Един процес може да не достигне висока степен на убедителност, без това автоматично да произведе оспорен резултат. Обратно, формално добре организиран процес може да доведе до оспорване, ако публичната легитимност на резултата бъде блокирана отвън. Положителният и отрицателният полюс изискват самостоятелно изследване; техните обяснителни модели не се извеждат един от друг чрез огледално обръщане.

Четвъртото свойство е хетерогенността на условията. Регулаторната ригидност е нормативно-процедурна характеристика; административният капацитет е организационен атрибут; средата на системен стрес обозначава контекстуален натиск; признаването на резултата е релационно и поведенческо свойство. Тези условия не са еднородни величини, които могат без загуба да бъдат проектирани върху обща линейна скала. Ако бъдат третирани като напълно съизмерими показатели, методът ще улесни обработката, но ще заличи част от съдържанието, което прави предмета политологически значим.

Тези свойства могат да бъдат преведени в три формални отношения. Първото е конюнкцията. Всеки път към резултата се формира от специфична комбинация от условия:

$$P_k = x_1 \cdot x_2 \cdot \ldots \cdot x_m$$

В този израз всяко x_j представлява положителна или отрицателна форма на условие от множеството X = {R, A, V, H, G, D}. Точката обозначава логическа конюнкция, а не адитивно натрупване. Комбинацията има обяснителна стойност като цялост, защото отделните ѝ елементи не действат по същия начин извън нея.

Второто отношение е дизюнкцията, която изразява еквифиналността:

$$Y = P_1 + P_2 + \ldots + P_k$$

Тук знакът + обозначава логическа дизюнкция. Различните пътища не са варианти на една и съща първопричина, а самостоятелни каузални съчетания, всяко със собствена вътрешна логика. Третото отношение е асиметрията решението за отрицателния резултат не се извежда чрез просто отрицание на решението за положителния резултат. То изисква отделна таблица за истинност и отделна процедура на минимизация.

Сред наличните конфигурационни методи fsQCA е най-подходящ за тази задача при настоящите емпирични условия. Дискретният вариант на качествения сравнителен анализ налага дихотомизация, която би заличила междинните състояния. А в изборния процес условията рядко са напълно налични или напълно отсъстващи. Много по-често те присъстват в степени: администрацията може да бъде достатъчно способна, но не безупречна; арбитражът може да бъде формално наличен, но слабо разпознаваем; цифровата инфраструктура може да бъде технически защитена, но недостатъчно публично четима. Логиката на размитите множества позволява тези степени да бъдат отчетени чрез стойности в интервала от 0 до 1, без да се въвежда линейно допускане за ефектите (Ragin, 2009; Rihoux, Ragin, 2009; Schneider, Wagemann, 2010, 2012).

Втората причина за избора на fsQCA е възможността резултатите да бъдат върнати към конкретните случаи. В политологическата традиция случаят не е статистически пълнеж, а носеща аналитична единица (Eckstein, 1975; George, Bennett, 2005; Gerring, 2012). При fsQCA всеки ред в таблицата за истинност може да бъде свързан с конкретен изборен епизод, а всяко минимизирано решение – с емпиричните случаи, които

го поддържат. Това позволява логическата минимизация да не се откъсва от политическия смисъл на наблюдаваните епизоди.

Третата причина е размерът на корпуса. Сто и шест случая са твърде малко за стабилно оценяване на средни ефекти в многомерно регресионно пространство и твърде много за плътно интерпретативно проследяване чрез единични казуси. Това е класическият проблем на сравнителния анализ при среден брой случаи (Lijphart, 1971). При такава структура конфигурационните методи предлагат дисциплиниран компромис – позволяват сравнение, без да превръщат случаите в анонимни наблюдения, и позволяват обобщение, без да изискват допускане за постоянни средни ефекти (Mahoney, Goertz, 2004; Ragin, 2000; Rihoux, Ragin, 2009).

Изборът на fsQCA обаче не трябва да се разбира като методологически детерминизъм. Всяка силно структурирана техника носи риск да започне да произвежда „логически“ резултати, които изглеждат убедителни формално, но се откъсват от концептуалната геометрия на предмета (Collier et al., 2006; Schneider, Wagemann, 2010, 2012). Затова формалният апарат тук е подчинен на концептуално воден методологически превод. Моделът е изграден в предходната глава. fsQCA служи като инструмент за неговата емпирична проверка, а не като заместител на теоретичното обяснение.

Към конфигурационния анализ се добавя ограничена количествена контролна проверка по логиката на вложения анализ (Lieberman, 2005). Тя не е паралелно изследване и не служи като защитен пояс, който да легитимира резултатите при несъответствие. Функцията ѝ е по-скромна – да провери дали решенията от логическата минимизация остават устойчиви при по-конвенционално моделиране върху редуцирано причинно пространство. Двата пласта имат различни задачи. Конфигурационният анализ реконструира причинната връзка в нейната вътрешна структура, а количествената проверка проследява дали тази връзка се запазва при различен начин на агрегиране (Brady, Collier, 2010; Goertz, 2017; Rohlfing, 2012; Seawright, 2016).

В настоящото изследване последователността е умишлено асиметрична. Първо се извеждат конфигурационните решения, защото те съответстват на начина, по който е дефиниран предметът. Едва след това се прави ограничена контролна проверка. Ако между двата пласта се появи разминаване, приоритет имат fsQCA решенията, защото тяхната логика съвпада с конюнктивната и асиметрична структура на изборната

сигурност. Количествената проверка може да подсили или да проблематизира интерпретацията, но не променя основния статус на конфигурационния резултат.

2.2. Подбор на случаи

Дефинирането на случая е първата методологическа операция, от която зависи дали сравнението ще остане свързано с предмета си. При изборната сигурност това изисква да бъдат разграничени две равнища, които често се смесват – режимното и епизодното (Gerring, 2012; Mahoney, Goertz, 2004; Ragin, Becker, 1992). Единицата на анализ тук не е държавата в своя общ режимен профил, както я описват Polity, V-Dem или Freedom in the World. Тези класификации са необходими, когато се изследва качеството на демокрацията, степента на консолидация или траекторията на даден режим (Diamond, 2008; Møller, Skaaning, 2012). Те обаче не казват достатъчно за това дали конкретен изборен процес в определен момент е достигнал до защитено и признато институционално уреждане.

Тъкмо това разграничение е решаващо за настоящия анализ. Стабилна демокрация може да произведе оспорен изборен резултат, ако публичната легитимност на процеса бъде блокирана или ако загубилият актьор откаже да признае изхода. Обратно, слабо институционализиран режим може в конкретен епизод да достигне до относително стабилно уреждане, когато арбитражът е разпознаваем, основните участници приемат резултата, а социалният натиск не прераства в делегитимация на целия процес. Именно такива случаи – например Гана 2024 или Замбия 2021 – показват защо режимният профил е важен контекст, но не може да бъде самата единица на анализ.

Противоположната редукция също е неподходяща – изборната сигурност не може да бъде сведена до изборния ден. Наблюдателните мисии на ОССЕ/БДИПЧ, Европейския съюз и други международни организации, както и ранният процедурен подход оценяват дали гласуването е протекло съгласно признати стандарти (Elklit, 1997). Тази перспектива е необходима, но твърде тясна. Изборната сигурност засяга не само интегритета на процедурата в деня на вота, а способността на целия изборен процес да завърши като признат институционален факт. Предизборната регулативна рамка, административната подготовка, кампанията, гласуването, преброяването, обявяването на резултатите,

жалбите, арбитражът и ранната следизборна стабилизация са елементи на едно аналитично цяло.

Затова подходът към изборния цикъл е по-близък до нуждите на настоящото изследване (Wall et al., 2006; Norris, 2014, 2017). Изборът не е момент, а процес, чийто политически смисъл се оформя преди, по време и след самото гласуване. Ако наблюдението се фиксира единствено върху изборния ден, невидими остават механизмите, които са централни за изборната сигурност: обработването на споровете, публичната стабилизация на валидността, степента на признаване от релевантните актьори и способността на институциите да превърнат резултата в общ политически факт. Именно поради това случаи като Танзания 2025 или Уганда 2026 не могат да бъдат разбрани само през техническото изпълнение на вота. Там проблемът се проявява в отказа от признаване и в блокирането на уреждането след провеждането на самата процедура.

Поради това единицата на анализ е националният изборен епизод. Понятието за епизод е утвърдено в сравнителната политология чрез изследванията на режимна промяна, критически моменти и либерализационни процеси (Bermeo, 2016; Collier, 1991; Tilly, 2003). Епизодът не е просто времеви интервал. Той е аналитично единство, организирано около определен политически изход. В настоящото изследване този изход е институционалното уреждане – дали изборният резултат се стабилизира като признат политически факт, или остава оспорен по начин, който подкопава неговото институционално признаване.

Така дефиниран, изборният епизод обхваща предизборната регулативна и организационна подготовка, кампанията, вота, преброяването, арбитражната обработка на спора и ранната следизборна стабилизация. Той е носителят на конфигурацията, изведена в глава 1 – шестте условия се проявяват в него не като статични атрибути на държавата, а като конкретни форми на функциониране в рамките на даден изборен процес (Goertz, 2020; Mahoney, Goertz, 2006; Ragin, 2009). Поради това последователни избори в една и съща страна се третират като отделни аналитични случаи, дори когато режимният профил остава относително непроменен. Значима е дисперсията между епизодите, а не фиксираното режимно етикетиране.

Този избор на единица предопределя и времевия хоризонт на изследването. Сравнителната политология на изборите работи с различни времеви скали, но двете крайни не са подходящи тук. Макроскалата на режимната еволюция, характерна за литературата за вълните на де-

мократизация, обхваща десетилетия и е твърде широка за анализа на конкретното изборно уреждане (Huntington, 1991). Микроскалата на изборния ден, характерна за процедурните оценки на наблюдателните мисии, улавя техническата коректност на гласуването, но изолира именно онези предизборни и следизборни процеси, които определят дали резултатът ще бъде признат. Междинната скала – епизодно ограниченият времеви хоризонт – позволява да се обхванат фазите, които реално влияят върху изхода, без анализът да се разтвори в общия политически живот на режима (Birch, 2011; Norris, 2014, 2017).

Тази скала се организира от перспектива, която тук може да бъде наречена постуреденческа. Релевантната граница на епизода не е самото обявяване на резултата, а неговото стабилизиране като признат институционален факт или обратно, разпадането на тази стабилизация под натиска на оспорването. В политологически план това е разликата между проведен и уреден избор. В Мексико през 2024 г. вотът преминава през обичайното политическо напрежение, но уреждането се стабилизира сравнително бързо чрез институционалните механизми. В САЩ през 2024 г. епизодът преминава през период на интензивно оспорване, но институционалното уреждане устоява. При Танзания 2025 и Бангладеш 2024 изборите са проведени, но признаването на тяхното уреждане е отказано от релевантни международни и вътрешни актьори.

Понятието „уреждане“ се използва последователно, защото обозначава повече от административно приключване. То съдържа едновременно политически и институционален смисъл – резултатът се превръща в рамка на последващия конфликт, а институционалният ред съхранява способността си да го понесе. Операционализацията на този хоризонт изисква да се определят три неща: дължината на наблюдавания следизборен период, функционалната граница на епизода и разграничаването между последователни избори в кратък времеви интервал. Във всички случаи водещият критерий е не дали процедурата е приключила формално, а дали е произведено институционално уреждане.

Универсумът от случаи не обхваща механично всички избори по света, нито всички избори, за които има налични данни. Първият подход би разтворил предмета в по-общия проблем за легитимирането на автокрацията, характерен за изследванията на електоралния авторитаризъм и конкурентните авторитарни режими (Schedler, 2002, 2006; Levitsky, Way, 2010). Вторият би превърнал анализа в каталожна ар-

хитектура от типа PEI, при която голям брой епизоди се оценяват по единна скала, но без достатъчно ясно дефиниран теоретичен обект на уреждането (Norris, 2014; Norris, Grömping, 2019). За настоящото изследване и двете решения са твърде разфокусирани. Затова универсумът се дефинира чрез условия за обхват, които произтичат от самия обект (Adcock, Collier, 2001; Collier et al., 2006; Goertz, 2020).

Таблица 2.1. Условия за обхват (ε) при изграждане на корпуса

Индекс	**Условие**	**Операционален смисъл**
sc1	Национален изборен епизод	Институционалната рамка е общонационална, а не субнационална, референдумна или вътрешнопартийна
sc2	Достатъчна институционализация	Налице е разпознаваема изборна и следизборна архитектура: правила, администрация, арбитраж и признаване
sc3	Съпоставимост по изходен тип	Изходът може да бъде мислен като защитено или оспорено институционално уреждане, а не като качествено различно политическо събитие
sc4	Достатъчна емпирична основа	За случая съществува материал от поне две от петте източникови семейства, позволяващ калибриране при $\rho \geq \rho\min$

Първото условие изключва субнационални, референдумни и вътрешнопартийни процедури, защото те имат различна функционална архитектура. Второто изключва имитативните фасади, при които не се конституира същински институционален обект, подлежащ на уреждане (Schedler, 2013). Третото изключва ситуации, в които изборният процес е функционално подменен от военен преврат, силово анулиране или едностранно прекратяване от страна на изпълнителната власт. Показателен е случаят с Мианмар през 2021 г., при който превратът след легитимни избори променя обекта и вече не става дума за оспорено уреждане, а за отменено уреждане. Четвъртото условие изключва случаи без минимална емпирична проследимост по шестте оси на конфигурацията. Практическият минимум включва поне един доклад от независима международна мисия, кодиране в масивите на V-Dem за релевантната

година и поне два качествени вторични анализа от утвърдени академични или експертни източници.

Формирането на корпуса преминава през две последователни стъпки. Първата е операторът за обхват (ε), който фиксира кои случаи изпълняват едновременно четирите условия. Втората е концентраторът (π), който елиминира случаи, при които формалните условия са налице, но аналитичната съпоставимост е нарушена от структурна особеност – например радикално изместена следизборна скала, външна военна окупация или фактическо отстраняване на изборната администрация по причини извън модела. След прилагането на тези две стъпки се формира множество от 106 национални изборни епизода за периода 2021–2026 г., разпределени в две режимно дефинирани подмножества.

Таблица 2.2. Структура на множеството от случаи 2021–2026 г.

U	**Критерий за включване**	**n**
U1	Консолидирани демокрации според съвпадаща класификация на EIU и V-Dem	71
U2	Страни в преход и хибридни режими – всички случаи под прага за консолидирана демокрация поне в един от двата индикатора	35

Разделянето на U1 и U2 не е географско и не представлява статистическа извадка. То е режимно-структурно решение, основано върху съчетание от два независими индикатора – индекса на демокрацията на Economist Intelligence Unit и режимната класификация на V-Dem. Случаят попада в U1, когато и двата индикатора го квалифицират като консолидирана демокрация; във всички останали случаи попада в U2. Двойният праг осигурява относителна вътрешна хомогенност на всеки страт, без да премахва необходимата дисперсия. U1 включва както европейски, така и извъневропейски консолидирани демокрации; U2 обхваща страни в преход, нелиберални демокрации и хибридни режими от различни региони.

Множеството от 106 случая не е формирано като статистически представителна извадка, а като подбор, подходящ за конфигурационно сравнение. Случаите са достатъчно много, за да покажат различни съчетания между условията, и достатъчно обозрими, за да се запази политическият смисъл на всеки отделен изборен епизод. То е достатъчно голямо, за да поддържа шестусловна таблица за истинност с

приемлива диверсификация, и достатъчно малко, за да се съхрани индивидуална аналитична памет за всеки случай. Това е важно, защото корпусът не е построен за вероятностна екстраполация, а за конфигурационна реконструкция. Всеки епизод трябва да бъде достатъчно сравним с останалите, но и достатъчно разпознаваем като конкретен политически процес.

Цялата процедура по формиране на корпуса се извършва преди калибрирането на резултата Y. Последователността включва универсум от потенциални случаи, прилагане на условията за обхват, формиране на корпуса C* и едва след това калибриране на резултата. Това не е техническа подробност, а методологическа защита срещу тавтологичен подбор. Ако корпусът се формира постфактум спрямо стойностите на Y, случаите ще бъдат избрани така, че да потвърждават предварително зададена типология, а не да проверяват модела (Adcock, Collier, 2001; Collier et al., 2006; Schneider, Wagemann, 2010, 2012).

Единството на корпуса не предполага хомогенност. Всичките 106 случая принадлежат към общо концептуално пространство на институционално уреждане, но различията между тях не се заличават. Те се организират чрез вътрешна стратификация по три теоретично значими оси. Първата е режимно-типологичната ос – освен базовото разделение между U1 и U2 тя позволява да се различат установени представителни демокрации, консолидирани хибридни режими и демокрации в активна следавторитарна фаза (Levitsky, Way, 2010). При минимизацията тази диференциация позволява да се провери дали сходна конфигурация води до сходен изход при различни режимни подтипове.

Втората е изходно-типологичната ос. Тя класифицира епизодите според степента им на принадлежност към Y: ясна положителна принадлежност при $\mu(Y) \geq 0{,}80$; ясна отрицателна принадлежност при $\mu(Y) \leq 0{,}20$; и зона на диференциация при стойности между 0,20 и 0,80. Третата е оста на интензивност на системния стрес. Тя позволява да се изведат конфигурационни различия между епизоди в среда на висок и нисък натиск, доколкото фоновата среда променя действието на останалите условия.

Комбинацията от тези три оси позволява корпусът да функционира като стратифицирано поле – единно в концептуалната си архитектура и диференцирано в интерпретативния си регистър (Mahoney, Goertz, 2004). Това решение е по-подходящо от класическото деление на „централни“ и „гранични“ случаи, защото не редуцира нито един епизод

до второстепенен аналитичен статут. Стратификацията не изключва, а систематизира; не отслабва единството на корпуса, а повишава неговата аналитична обозримост. Така дефинирани, изборният епизод като единица на анализ и стратифицираният корпус от 106 епизода образуват сравнителното пространство, в което шестте условия от глава 1 могат да бъдат операционализирани.

2.3. Валидиране на измерителите на резултата

Изборната сигурност (Y) не се разбира тук като общо качество на изборите. Подобна формула би сляла в една неясна категория нормативни, организационни, политически и технологични пластове, чието разграничаване е необходимо за самия анализ (Collier et al., 2006; Goertz, 2020). Обектът е по-строго определен – способността на конкретен изборен епизод да постигне институционално уреждане, което е едновременно процедурно издържано и политически стабилизирано (Norris, 2022; Vliegenthart et al., 2024). Тази способност има два компонента. Първият е процедурната обезпеченост на изборния процес (P), а вторият – общественото доверие в изборния резултат (S). Ниската стойност на единия не може да бъде компенсирана линейно от висока стойност на другия, защото всяко такова разминаване нарушава самата цялост на изборното уреждане.

Процедурната обезпеченост обозначава степента, в която изборният епизод остава нормативно валиден, институционално защитим, организационно последователен и подлежащ на ефективен арбитраж, така че крайният резултат да не почива върху очевидно компрометирана процедура. Тя не измерва процедурно съвършенство и не предполага отсъствие на всякакви дефекти. Въпросът е дали процесът е достатъчно надежден, за да може резултатът да претендира за валидност. Епизоди с множество дребни слабости, които не разрушават проследимостта и арбитражната защитимост на процедурата, могат да останат в горния диапазон. Случаите на явно компрометирана или институционално дезинтегрирана процедура попадат в долния дори когато отделни елементи са формално изпълнени.

Общественото доверие в изборния резултат отчита дали произведеният резултат успява да се стабилизира като признат политически факт в непосредствения следизборен хоризонт (March, Olsen, 1995; Norris, 2022). Уреждането в този смисъл не предполага консенсус, липса на

спор или единодушно одобрение. То означава нещо по-ограничено, но решаващо – конфликтът продължава в рамките на самия резултат, а не срещу неговата правомерност. Високо политическо напрежение, протести и остро несъгласие са съвместими с висока степен на обществено доверие, стига изборният резултат да продължава да функционира като обща рамка на конфликта.

Връзката между двата компонента е конститутивна, но не тъждествена. Процедурната обезпеченост е необходима, но не е достатъчна за общественото доверие в резултата. Един изборен процес може да бъде относително добре защитен и въпреки това да не доведе до общопризнат резултат, ако доверието е износено предварително или арбитражът е делегитимиран. Обратно, известно равнище на обществено доверие може да се постигне и при неидеален процес, когато релевантните политически актьори припознаят резултата като валиден. Подобно приемане обаче остава различно от уреждане, което стъпва върху силна процедурна обезпеченост (Norris, 2022; Vliegenthart et al., 2024).

Затова изборната сигурност не може да се изчислява като средноаритметична стойност между P и S. Тя следва логиката на по-слабия компонент, а при силно разминаване между двата компонента стойността ѝ трябва да бъде редуцирана допълнително. Формалното правило за това агрегиране се извежда в калибрационния протокол; тук е достатъчно да се фиксира принципът. Високозащитен процес със слабо обществено доверие не представлява пълноценен положителен резултат, защото самото уреждане не е постигнато. Обществено приет резултат без процедурна обезпеченост също не представлява изборна сигурност, а временно примирие, зависимо от конюнктурата. Следователно Y е минимум от по-висок ред, а не сума или средна стойност (Goertz, 2020; Schneider, Wagemann, 2010, 2012).

Асиметрията между положителния и отрицателния резултат следва пряко от тази конструкция. Отрицателният резултат не е просто логическо отрицание на положителния. Той може да се формира по различни пътища. Първият е срив на процедурната обезпеченост при относително удържано обществено доверие – процедурата е толкова компрометирана, че признаването на резултата дори когато е формално налице, не може да компенсира процесния дефицит. Такъв профил има Танзания 2025. Вторият е срив на общественото доверие при съхранена процедурна обезпеченост – процесът остава достатъчно защитим, но

резултатът не се институционализира като общ политически факт поради делегитимационна инфраструктура, отказ от признание от медиатори или поведенческо оспорване от ключови актьори. В този профил попадат САЩ 2024 в поляризационната динамика около арбитража и Бангладеш 2024 с предизборното оттегляне на основната опозиция. Третият профил е съвместен срив на двата компонента – най-честата емпирична проява при хибридни режими с фалшифицирани избори (Levitsky, Way, 2010; Schedler, 2013). Оттук следва, че положителният и отрицателният резултат трябва да се анализират в отделни пространства, а решенията за единия полюс не могат да се извеждат механично от решенията за другия.

Таблица 2.3. Антитавтологичен протокол. Разграничаване между G и S

Аспект	**G – признаване на изборния резултат**	**S – обществено доверие в изборния модел**
Предмет	Поведение на участниците спрямо конкретния изборен резултат	Доверие в изборите като легитимен процедурен модел за предаване на властта
Индикаторни семейства	Сигнали за признаване или оспорване; формални жалби; участие или отказ от институционално конституиране	Индикатори за доверие в изборите като механизъм; легитимност на процедурата
Източници	Актьорски и институционални източници	Обществени нагласи; индекси и измерители на доверие
Допустими индикатори	Признаване или оспорване от основни кандидати и партии; ранна траектория на жалбите	Доверие в изборите като демократичен канал; обществено приемане на изборите като нормален процес
Забранени индикатори	Дългосрочно обществено спокойствие; обща стабилизация на режима	Самото ранно признаване; самият факт на жалба или арбитражно решение

Критичният момент при операционализацията на изборната сигурност е разграничаването ѝ от шестте причинни условия, особено от признаването на резултата (G). Рискът от частична тавтология е реален. Ако общественото доверие и признаването не бъдат разделени строго, твърдението, че признаването води до изборна сигурност, ще се превър-

не в кръговото твърдение, че приемането на резултата обуславя неговата приемливост. За да се избегне това, двете величини се разграничават по предмет. Признаването на резултата отразява поведението на преките участници спрямо конкретния изборен резултат: приемане, оспорване, отказ от участие в институционалното конституиране или признаване чрез политическите медиатори. Общественото доверие измерва дали изборите се припознават като легитимен процедурен механизъм за предаване на политическата власт (Adcock, Collier, 2001; Collier et al., 2006; Goertz, 2020). Възможно е доверието в изборния модел да бъде ниско, без основните политически актьори да оспорват конкретния резултат. Възможно е и обратното.

Кодовият регистър трябва да отбелязва всички потенциални двойни употреби, така че един и същ емпиричен факт да участва и в G, и в S само когато е ясно разделен по предмет. Това разграничение има пряко интерпретативно значение. Когато признаването на резултата се проявява като централна ос в положителното решение, изводът не трябва да се чете като тривиалното твърдение, че „приемането води до приемливост“. В тази спецификация моделът проверява не това, а дали приемането на конкретния резултат от участниците участва като достатъчна конфигурационна ос за положително институционално уреждане, без да се припокрива с масовото обществено доверие в изборите като демократична процедура.

Двукомпонентната конструкция подлежи на външна проверка чрез независими масиви, които покриват припокриващи се измерения, без да заместват вътрешното кодиране. Тяхната функция е валидационна, не дефиниционна – разминаванията между вътрешното кодиране и външния масив налагат повторно разглеждане на конкретния случай, но не водят автоматично до корекция на оценката (Campbell, Fiske, 1959). В тази проверка участват PEI и неговите подскали, V-Dem Electoral Democracy Index и Clean Elections Index, окончателните доклади на ОССЕ/БДИПЧ и наблюдателните мисии на ЕС, наративите от V-Dem ERT, регионалните масиви за изборна почтеност в Латинска Америка и финалните становища на регионални организации като Африканския съюз, Организацията на американските държави и АСЕАН (Coppedge et al., 2020; Martínez i Coma, 2015; Norris, Grömping, 2019; Teorell et al., 2019).

Таблица 2.4. Външни масиви за проверка на резултата Y

Масив	**Покрит компонент**	**Функция**	**Ограничения**
PEI и неговите подскали	P и S на агрегатно равнище	Експертна конвергентна проверка	Ретроспективно изкривяване; агрегатен характер
V-Dem EDI и Clean Elections Index	Преимуществено P, частично S	Независима агрегация по страна–година	Не слиза под равнище страна–година
Окончателни доклади на ОССЕ/БДИПЧ и наблюдателните мисии на ЕС	Предимно P	Процесно детайлна оценка	Неравномерно покритие извън региона на ОССЕ
V-Dem ERT и наративи на наблюдателните мисии	S: бойкоти, протести, трансфер на власт	Епизодна конкретика	По-концентрирано покритие след 2020 г.
Notre Dame Electoral Integrity in Latin America	P и S за латино-американския регион	Регионална независима проверка	Географски ограничен обхват
Финални становища на АС, ОАД и АСЕАН	S: медиаторско признание	Институционално признание	Политизираност; неравномерно качество

Конвергентността между вътрешното и външното кодиране се измерва като съотношение между съвпадащите оценки и общия брой наблюдения. В пилотната извадка тя надхвърля прага $\rho_{min} = 0{,}75$. Неконвергентните епизоди се класифицират в три типа: случаи със систематично външно изкривяване, случаи с нужда от вътрешна ревизия и случаи с концептуално продуктивно разминаване, което само по себе си носи аналитична стойност. Наблюдаваната конвергенция между калибрираното членство в положителния резултат и стойностите в трите външни бази показва, че двукомпонентната конструкция не произвежда артефактни различия спрямо утвърдените индикаторни рамки, без обаче да се свежда до тях. Точките не лежат върху диагонала на пълното съвпадение, а формират систематична зона на отклонение.

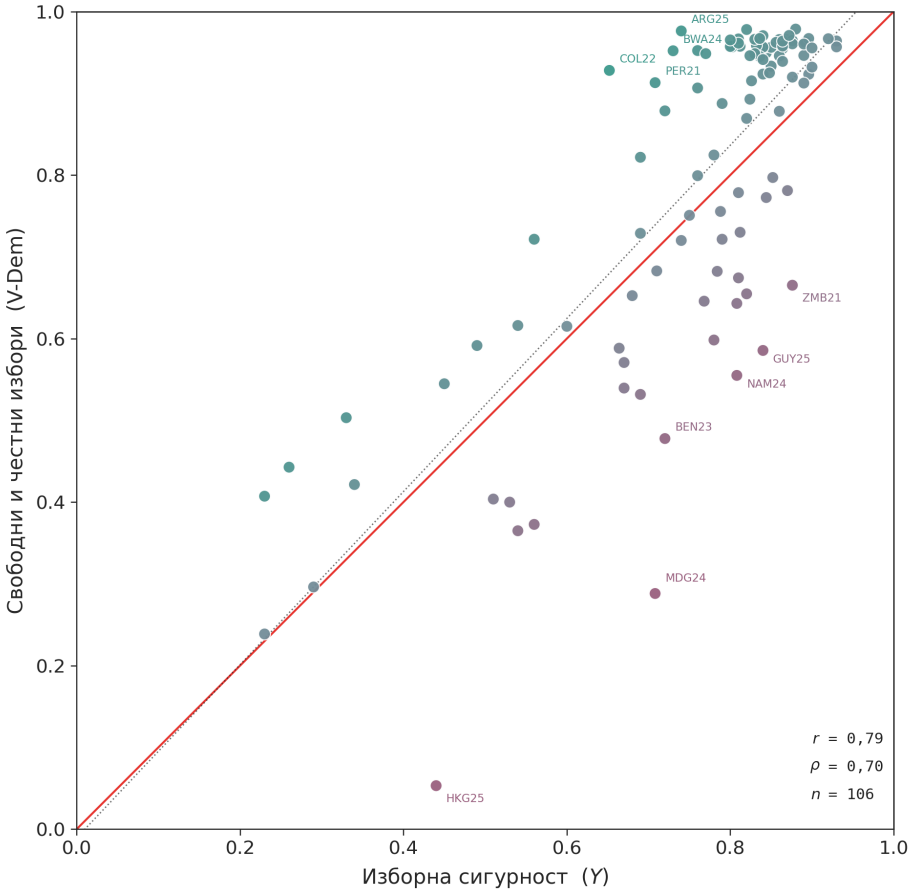

Фиг. 2.1. Конвергентна валидация на двукомпонентния резултат Y спрямо външни индикатори. По хоризонталната ос се разполагат стойностите на калибрирания резултат, а по вертикалната – съответните външни оценки: общата стойност на PEI, V-Dem Clean Elections Index и оценките от докладите на ОССЕ/БДИПЧ. Точките представят 106-те случая от множеството

Именно в тази зона двукомпонентният резултат улавя институционални нюанси, които единичните индикатори не могат да разграничат. В горната лява зона попадат епизоди с висока външна процедурна оценка, но с по-ниска калибрирана стойност на изборната сигурност – случаи на формална коректност без достатъчна обществена приемливост. В долната дясна зона се разполагат случаи с по-ниска външна оценка, но с по-висока калибрирана стойност – случаи, при които външните стандарти не отчитат компенсаторните институционални механизми,

стабилизиращи изхода въпреки наличните процедурни дефицити. Така конструираният резултат функционира едновременно като концептуално ядро на анализа и като пространство, в което шестте причинни условия от предходната глава могат да бъдат разгърнати като конфигурации. Тяхната операционализация е предмет на следващия раздел.

2.4. Операционализация на причинните условия

Шестте причинни условия не са независими променливи в регресионен смисъл. В рамката на настоящото изследване те се третират като множества от съставни елементи, чрез които всеки изборен епизод получава по-висока или по-ниска принадлежност към съответното условие. Това следва от логиката на конфигурационния анализ – регулаторната ригидност, административният капацитет, явният арбитраж, средата на системен стрес, признаването на резултата и надеждността на цифровата инфраструктура не действат като самостоятелни показатели, които могат просто да се сумират. Всяко условие се изгражда от вътрешни компоненти, които имат собствена източникова основа и собствена логика на калибриране (Goertz, 2020; Ragin, 2009; Schneider, Wagemann, 2010, 2012).

Задачата на този раздел е да покаже как концептуалните определения от предходната глава се превеждат в калибрирани стойности върху множеството от 106 изборни епизода. Това изисква три неща: първо, да се посочат съставните елементи на всяко условие; второ, да се уточни какви източници се използват при тяхното кодиране; трето, да се обясни как отделните елементи се обединяват в обща стойност на условието. Така операционализацията не се превръща в техническа процедура, отделена от понятийната рамка, а остава нейно продължение.

Логиката на операционализацията почива върху три принципа. Първият е реконструктивна съпоставимост – всеки съставен елемент трябва да отразява емпирична проява, която може да бъде наблюдавана в изборни епизоди от различни режимни типове. Вторият е минимална триангулация – кодировката не се основава на един-единствен източник, а се сверява поне през две независими източникови семейства, когато това е възможно. Третият е проследимост – всяко решение се регистрира в кодовия регистър заедно с източника и аргументацията си, така че при оспорване или последваща ревизия да може да бъде проверено. Тези принципи не са декларативни. Те определят начина, по който всеки съставен елемент се превръща в калибрирана стойност.

Таблица 2.5. Шестте причинни условия. Съставни елементи и източникова основа

Условие	**Символ**	**Съставни елементи**	**Основни източникови семейства**
Регулаторна ригидност	R	Времева близост на промени до изборния ден; прозрачност на правилата; вътрешна съгласуваност; институционална четимост; липса на процедурно-правни вакууми	Правни становища; изборни кодекси; доклади на международни мисии; V-Dem; IFES
Административен капацитет	A	Координация между звена; процедурна организация; обучение; документационни вериги; своевременност; логистична управляемост; реакция при инциденти	PEI; V-Dem; International IDEA; доклади на наблюдателни мисии; национални институционални източници
Явен арбитраж	V	Видимост на арбитражното производство; процедурна четимост; автономност на арбитъра; публичност на основанията; разпознаване в партийна и медийна среда	PEI; V-Dem; доклади на ОССЕ/БДИПЧ и ЕС; International IDEA Electoral Justice
Среда на системен стрес	H	Изборно насилие; интимидация; клиентелизъм; делегитимационни наративи; морализирана поляризация; цифрово усилване на натиска; геополитическо въздействие	ACLED; V-Dem; специализирани доклади за дезинформация; академични и експертни анализи
Признаване на изборния резултат	G	Поведенческо приемане от загубилия актьор; институционален трансфер; медиаторско признание; характер на следизборния конфликт	PEI; V-Dem; финални становища на наблюдателни мисии; партийни и институционални изявления
Надеждност на цифровата инфраструктура	D	Доказателствена проследимост; управляемост в реално време; публична четимост; техническа защитимост; инфраструктурна автономност	ITU; International IDEA ICT in Elections; CISA; ENISA; Verified Voting; тематични доклади на наблюдателни мисии

Тази таблица изпълнява контролна, а не изчерпателна функция. Тя не съдържа всички възможни индикатори, а посочва съставните елементи, чрез които условията се превеждат в калибрирани стойности. При всяко условие елементите действат по-скоро конюнктивно, отколкото адитивно. Дефицит в отделен елемент може да компрометира цялото условие, когато този елемент е критичен за конкретната конфигурация. Регулаторна рамка с висока прозрачност и вътрешна съгласуваност например може да загуби ригидност, ако ключови изменения са направени стратегически близо до изборния ден. Администрация със силна логистика може да се окаже недостатъчна, ако времевият профил на процеса отвори процедурни вакууми, в които недоверието ескалира по-бързо от институционалната реакция.

Регулаторната ригидност отчита не просто броя на нормативните промени, а тяхното качество и политическо разположение спрямо изборния процес. Стабилността на правната рамка не означава застинало законодателство. Тя означава предвидимост, последователно прилагане и публична четимост на правилата. Висока законодателна активност не произвежда автоматично дефицит, ако вътрешната логика на рамката се запазва и участниците могат да ориентират поведението си спрямо нея. Обратно, дори малък брой промени могат да компрометират условието, ако са приети непосредствено преди вота, прилагат се селективно или променят състезателната среда в полза на определен актьор. Литературата за автократичния легализъм показва именно този тип проблем – правилата формално съществуват, но се използват така, че да укрепят властовата асиметрия, вместо да осигурят предвидима процедура (Bermeo, 2016; Corrales, 2015; Scheppele, 2018).

Административният капацитет включва организационната способност на изборния орган и времевия ритъм на процеса. Това разграничение е важно. Един избор може да бъде формално организиран, но да не произведе устойчив резултат, ако ключови етапи се забавят, процедурите оставят празнини или институциите не успяват да реагират навреме при инциденти. Времевият профил има особена тежест, защото изборните спорове не се развиват в празно време. Когато институционалната верификация закъснява, подозренията могат да запълнят пространството много по-бързо от процедурната реакция. САЩ 2000 е показателен пример за срив във времевия профил при иначе висока административна институционализация, а Кения 2007 показва по-тежък модел, при който документалните вериги, навременността

и реакцията при инциденти се разпадат едновременно под натиска на компресиран процес.

Явният арбитраж е условието, при което най-ясно се вижда разликата между формално наличното и политически действащото. Арбитражният механизъм може да бъде юридически установен и процедурно изряден, но да остане политически слаб, ако решенията му са неразбираеми, публично невидими или предварително отхвърлени от основните участници (Hartlyn et al., 2008; Orozco-Henríquez, 2010; Vliegenthart et al., 2024). Затова тук не е достатъчно да се провери дали съществува съдебен или административен път за жалби. Важно е дали този път е разпознаваем, дали основанията на решенията са публични, дали арбитърът запазва автономност и дали резултатът от арбитража оставя следа в партийната и медийната среда. Ако последният елемент липсва, арбитражът може да приключи юридически, но да не произведе политическа убедителност.

Признаването на изборния резултат се операционализира на институционално-актьорско, а не на индивидуално-избирателско равнище. Изследванията върху приемането на поражението често работят с агрегирани електорални нагласи, но за целите на изборната сигурност решаващо е поведението на конкурентите, политическите медиатори и институционалните посредници (Anderson et al., 2005; Moehler, Lindberg, 2009). Уреждането зависи от това дали загубилият актьор признава резултата, дали се осъществява институционален трансфер, дали ключови медиатори легитимират или делегитимират изхода и дали следизборният конфликт остава в рамките на процедурата. Тук критерият *единствената игра в града* се прилага не към режима като цяло, а към конкретния изборен епизод – дали участниците продължават да действат така, сякаш резултатът ги обвързва (Linz, Stepan, 1996).

Надеждността на цифровата инфраструктура надхвърля киберсигурността в тесния технически смисъл. Защитата от пробив, саботаж и неоторизиран достъп е необходима, но не изчерпва условието (Gritzalis, 2003; Springall et al., 2014). Изборната инфраструктура трябва да оставя доказателствена следа, да бъде управляема в реално време, да бъде публично четима и да запазва достатъчна автономност спрямо външни зависимости (International IDEA, 2019, 2022). САЩ 2024 показва профил на висока цифрова надеждност във враждебна информационна среда – техническата защита, хартиените и цифровите одитни следи, двупартийните преброявания в ключови щати и публичната четимост

на процедурите укрепват доказателствената верига въпреки делегитимационния натиск. Бразилия 2022 и Естония 2023 показват други варианти. При първата централна е управляемостта на електронното гласуване под делегитимационна атака, а при втората – проверимостта от край до край и натрупаният институционален опит (Krasteva, 2013b).

Средата на системен стрес има различен статут от останалите условия. Тя не е просто още един положителен компонент, който се прибавя към изборното уреждане, а контекст, който променя действието на всички останали. Стресът се калибрира като самостоятелно условие, но неговата интерпретация е асиметрична – при ниски нива на натиск положителното пространство допуска повече еквифинални комбинации, докато при висок натиск отрицателното пространство по-лесно се организира около блокиращи конфигурации (Bratton, 2008; Hafner-Burton et al., 2014; Levitsky, Way, 2010; Schedler, 2013). В българския контекст изследванията върху клиентелистките зависимости и купуването на гласове конкретизират един от ключовите елементи на тази среда (Кашукеева-Нушева, 2019). Бразилия 2022 илюстрира профил с висока наситеност на делегитимационни наративи, морализирана поляризация и цифрово усилване при ниски нива на физически натиск, докато Кения 2007, като аналитичен бенчмарк извън основното множество от случаи, показва обратния профил – интензивно физическо насилие при по-слабо развит цифрово делегитимационен пласт.

Шестте условия изчерпват причинното пространство на модела. Това не означава, че други режимни или контекстуални характеристики са без значение. Означава, че те не се въвеждат като самостоятелни причинни оси, защото така моделът би се разширявал до тавтология и би загубил пестеливостта, необходима при множествено-теоретичните методи (Schedler, 2012). Режимната класификация остава в модела, но само като условие за обхват и като основание за вътрешно подреждане на множеството от случаи, а не като седмо причинно условие.

Калибрирането на съставните елементи в обща стойност на условието преминава през три стъпки. Първата е определянето на качествени котви на членството: 0,95 за категорична принадлежност към множеството, 0,50 за прага на неопределеност и 0,05 за категорична непринадлежност. Междинните стойности се извеждат чрез съгласуване между източниците и експертно кодиране на конкретния епизод. Втората стъпка е агрегирането на съставните елементи в обща стойност на условието. Това не става чрез проста сума. Критични елементи

като времевия профил при административния капацитет или следовото разпознаване при явния арбитраж се третират като елементи с мултипликативно действие, защото техният срив може да редуцира цялото условие. Третата стъпка е верификацията – всяко агрегирано кодиране се сверява с независима проверка, а при значимо разминаване случаят се връща за повторен преглед, вместо да се коригира автоматично.

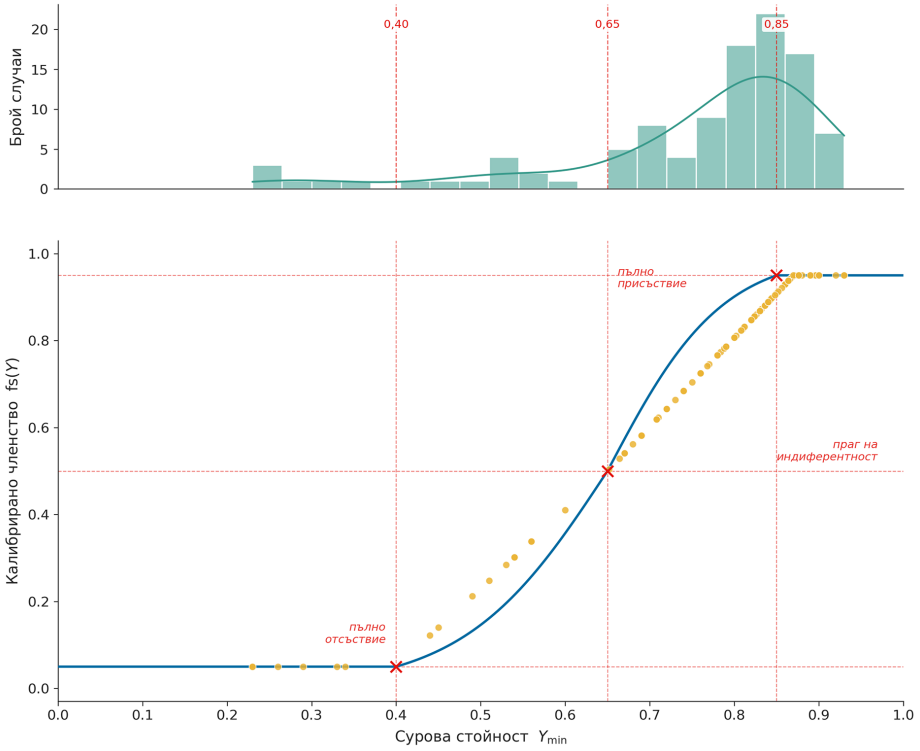

Фиг. 2.2. Калибрационна крива и разпределение на 106-те случая. По хоризонталната ос се разполагат суровите стойности на агрегирания първичен индекс по условието, а по вертикалната – калибрираното членство в множеството в интервала от 0 до 1. Трите хоризонтални линии маркират котвите 0,95, 0,50 и 0,05. Концентрациите от случаи около двете крайни котви показват, че калибрирането не премахва дисперсията, а я организира спрямо концептуално дефинирани прагове

Източниковата йерархия се организира в пет семейства. Първото обхваща глобалните агрегатни масиви – PEI, V-Dem и Freedom in the World – които осигуряват широко покритие и експертна съпоста-

вимост. Второто включва специализираните международни институционални доклади на ОССЕ/БДИПЧ, наблюдателните мисии на ЕС, Организацията на американските държави, Африканския съюз и Центъра „Картър“, които предлагат епизодно специфичен анализ. Третото семейство съдържа тематичните бази данни, сред които ITU Global Cybersecurity Index, International IDEA Electoral Justice Database и ACLED, които покриват технически, инфраструктурни и конфликтни измерения. Четвъртото обхваща академичните и експертните вторични анализи, включително регионално фокусирани масиви като Notre Dame Electoral Integrity in Latin America. Петото включва националните и регионалните институционални източници, особено за случаи, в които международните мисии не покриват целия следизборен хоризонт.

При разминаване между източници от различни семейства приоритет имат тези с епизодна специфика пред агрегатните масиви. Ако разминаването остава съществено и не може да бъде разрешено чрез източниковата йерархия, случаят се отбелязва в кодовия регистър за качествена дискусия. Целта не е механично уеднаквяване на оценките, а проследима и аргументирана калибрация. Така операционализирани, шестте условия и източниковите семейства изграждат причинното пространство на анализа. Калибрираните им стойности се обработват чрез таблицата за истинност, анализа на необходимостта и достатъчността и логическата минимизация.

2.5. Изследователски протокол и граници на валидност

Аналитичната процедура на fsQCA превежда калибрираното причинно пространство в проверим модел на конфигурациите. До този момент са определени единицата на анализ, множеството от случаи, двукомпонентният резултат и шестте причинни условия. Изборната сигурност (Y) е операционализирана чрез процедурната обезпеченост (P) и общественото доверие в резултата (S); условията са калибрирани в интервала от 0 до 1; качествените котви 0,95, 0,50 и 0,05 са въведени като прагове за категорична принадлежност, неопределеност и категорична непринадлежност. Оттук нататък задачата вече не е да се дефинира обектът, а да се провери какви съчетания между условията водят до убедително институционално уреждане и какви съчетания водят до неговия разпад.

fsQCA не се използва като софтуерна процедура, която механично произвежда резултати от предварително въведени числа. Методът има смисъл само ако всяка стъпка остане свързана с понятийната рамка и с конкретните случаи (Ragin, 2009; Rihoux, Ragin, 2009; Schneider, Wagemann, 2012). Процедурата преминава през няколко последователни етапа: калибриране на първичните данни в множества; проверка за необходими условия; изграждане на таблици за истинност; логическа минимизация; разграничаване между сложно, просто и опосредстващо решение; самостоятелен анализ на положителния и отрицателния резултат; връщане към емпиричните случаи; и интерпретация на получените конфигурации. Редът е важен, защото всеки следващ етап стъпва върху резултатите от предходния.

Първият същински аналитичен етап след калибрирането е проверката за необходими условия. Тя има ограничена, но важна функция да установява дали дадено условие или неговото отрицание присъства във всички или почти всички случаи, в които е налице съответният резултат. Това не отменя анализа на достатъчността. То само проверява дали има условие, без което положителният или отрицателният резултат практически не се наблюдава. В логиката на размитите множества едно условие е необходимо за резултата, когато принадлежността на случаите към резултата не надхвърля принадлежността им към условието. В емпирични данни това отношение рядко е абсолютно, затова се използват два критерия: консистентност на необходимостта и релевантност на необходимостта. В настоящото изследване минималният праг за консистентност е 0,90, а прагът за релевантност е 0,60. Първият предпазва от слабо обоснована необходимост, вторият – от тривиална необходимост, при която условието е толкова широко разпространено, че не казва почти нищо за резултата. Проверката се прави отделно за положителния и отрицателния резултат, както и за всяко от шестте условия и неговото отрицание.

Следващият етап е изграждането на таблица за истинност. Тя превръща множеството от 106 случая в набор от конфигурации. При шест условия логически възможните комбинации са 64. В изследваното множество емпирично представени са 39 от тях, което покрива 60,9% от логическото пространство. Разликата между логически възможните и емпирично наличните конфигурации е нормална за сравнителни изследвания със среден брой случаи и в литературата се обозначава като ограничено разнообразие (Esping-Andersen, 1990; Ragin, 2009; Rihoux,

Ragin, 2009). Тя не е дефект сама по себе си, но изисква внимателно отношение към онези комбинации, които са логически възможни, но не се срещат в данните.

За да бъде включена една конфигурация в минимизацията, тя трябва да премине три последователни филтъра. Първият е честотен – в основния анализ се изискват поне два случая в конфигурация. Единичните наблюдения се третират предпазливо, защото е по-вероятно да отразяват специфична особеност на конкретния епизод, отколкото устойчив причинен път. Вторият филтър е консистентността на достатъчността с праг 0,80. Той показва доколко случаите, принадлежащи към дадена конфигурация, принадлежат и към съответния резултат. Третият е PRI с праг 0,65, който предпазва от ситуации, при които една и съща конфигурация изглежда свързана едновременно с положителния и с отрицателния резултат. Само конфигурациите, които удовлетворяват и трите критерия, преминават към логическа минимизация.

Минимизацията е централната формална операция на метода. Тя преобразува таблицата за истинност в по-компактни изрази, които описват повтарящите се пътища към резултата. Логиката е проста – ако две конфигурации се различават само по едно условие, но водят до един и същ резултат, това условие не е решаващо за съответния път и може да отпадне от него. Така методът извежда по-кратки причинни съчетания, без да ги откъсва от емпиричните случаи, които ги поддържат.

За всяко решение се отчитат консистентност и покритие. Консистентността показва доколко даден път надеждно води към резултата. Покритието показва каква част от случаите с този резултат се обясняват от съответния път. Двата показателя не са взаимозаменяеми. Висока консистентност при ниско покритие означава тесен, но надежден път. Високо покритие при по-ниска консистентност означава по-широк, но по-малко еднозначен път. Затова интерпретацията трябва да държи двата показателя заедно.

Алгоритъмът генерира три типа решения според начина, по който се третират логическите остатъци – конфигурациите, които са възможни, но не са представени в множеството от случаи. Сложното решение изключва тези остатъци и остава най-близо до данните, но понякога запазва условия, които са продукт на конкретното множество, а не на самата причинна логика. Простото решение използва всички логически остатъци и дава най-компактни формули, но може да разшири логическото пространство отвъд емпирично защитимото. Опосредстващото

решение включва само онези остатъци, които са съвместими с насочените очаквания на модела. В настоящото изследване тези очаквания са, че регулаторната ригидност, административният капацитет, явният арбитраж, признаването на резултата, надеждността на цифровата инфраструктура и ниската среда на системен стрес са по-съвместими с изборната сигурност, докато техните отрицания са по-съвместими с оспореното уреждане. Трите решения не се третират като конкуриращи се версии, а като различни равнища на интерпретация, чрез които се разграничават централните и периферните условия в конкретните пътища (Goertz, 2020; Schneider, Wagemann, 2012).

Причинната асиметрия между положителния и отрицателния резултат е заложена в самата процедура. Решението за оспореното уреждане не се получава чрез просто отрицание на решението за убедителното уреждане. Положителният и отрицателният резултат се анализират отделно – проверката за необходимост се прави поотделно, таблиците за истинност се изграждат поотделно, минимизацията се извършва поотделно и едва след това решенията се сравняват. Това е важно, защото провалът на изборното уреждане може да има собствена причинна структура. Например слабият арбитраж може да бъде решаващ при отрицателния резултат, без силният арбитраж да бъде универсално необходим при положителния. По същия начин високият системен стрес може да участва в блокиращи конфигурации, без ниският стрес сам по себе си да произвежда убедително уреждане. Тази липса на симетрия не е технически артефакт, а съдържателно твърдение за различното поведение на условията в двете пространства на резултата (Goertz, 2020; Ragin, 2009; Schneider, Wagemann, 2012).

Връщането към конкретните случаи е задължителна част от проверката, а не илюстрация след вече приключил анализ. То изпълнява три функции. Първо, проверява дали случаите, попаднали в една формална конфигурация, действително споделят обща логика на институционално уреждане, а не просто сходен профил на калибрирани стойности. Второ, проследява дали различните случаи, обединени от едно правило, въплъщават аналогичен механизъм. Трето, проверява причинната тежест, която минимизацията приписва на дадена конфигурация, чрез нейната разпознаваемост в конкретните изборни епизоди (Brady, Collier, 2010; Ragin, Becker, 1992; Rihoux, Ragin, 2009).

За тази цел всеки от 106-те случая се позиционира в една от 64-те логически възможни конфигурации чрез прага на пресичане 0,50. Това

двоично разпределение служи само за разпознаване на конфигурациите. То не замества анализа в размити множества и не произвежда самостоятелен извод. Същинският анализ остава в скалата от 0 до 1. Така се избягва рискът двоичната карта да се превърне в скрита алтернативна методика, и се запазва основната роля на връщането към случаите – да предпази анализа както от стерилна логическа абстракция, така и от неструктурирана казуистика.

Тази процедура изисква ясна рамка за валидността на модела, надеждността на кодирането и границите на приложимостта. Конструктната валидност не е еднократна техническа проверка, а връзка между понятието, индикаторите, оценката на случая и калибрираното членство (Adcock, Collier, 2001). В настоящото изследване шестте условия функционират като систематизирани понятия; петте източникови семейства осигуряват индикаторите; суровите стойности преди калибрирането представляват оценките на случаите; а калибрираните стойности са входът за анализа. Валидността изисква всяко равнище да бъде свързано със следващото без концептуален разрив. Затова твърдението, че даден случай има висока регулаторна ригидност, не е просто твърдение, че определен подиндекс има висока стойност. То е концептуално твърдение, изведено чрез съпоставяне на източници, аргументирана оценка и калибриране.

Надеждността на кодирането се осигурява чрез проследимост, а не чрез класически статистически коефициенти за междуоценителна надеждност. Всеки случай се придружава от калибрационна бележка, в която се посочват използваните източници, решението за калибриране, аргументацията за стойността и евентуалните разминавания между източниците. Документацията включва масива с данни, бележките към него, калибрационния протокол за всяко множество и връзката към конкретния източник, издание, дата на извличане и страница. Допълнителна проверка се осигурява чрез сляпо повторно кодиране на подмножество от приблизително 20 случая. Разминавания, които не пресичат прага 0,50, се третират като допустими; разминавания, които го пресичат, показват концептуално неясен случай и изискват повторен анализ. Така не се получава един обобщен коефициент за надеждност, но се осигурява диагностичен материал за местата, в които калибрирането среща реални затруднения.

Най-големият риск при този тип анализ се намира в агрегацията и калибрирането. Именно там концептуалните решения се превръщат в

числови степени на принадлежност и могат незабелязано да променят смисъла на понятието. Праговата логика намалява чувствителността към финитe разлики – случаи със стойности 0,94 и 0,96 може да се третират като функционално сходни, макар в първичните данни да има видими различия. Това е приемлива цена, но тя трябва да бъде призната. Освен това изборът на агрегационно правило е теоретично решение, не техническа подробност. Ако при регулаторната ригидност се прилага логика на слабото звено, един критичен дефект може да редуцира цялото условие. При административния капацитет може да се допусне по-голяма компенсация между елементи, ако организационната система като цяло успява да удържи процеса.

Допълнително ограничение идва от контекстуалната зависимост на условията. Високото признаване на резултата в консолидирана демокрация и в хибриден режим невинаги означава едно и също, защото механизмите на признаване действат в различна политическа среда. Затова стойностите са съпоставими само в рамките на дефинирания модел и при запазване на условията за обхват. Съществува и чувствителност към праговете – ако точката на неопределеност се измести, част от случаите може да преминат в друга конфигурация и да произведат различна таблица за истинност (Schneider, Wagemann, 2012). Поради това емпиричната проверка включва анализ на чувствителността. Основните решения се тестват повторно при допустими изменения на прага на неопределеност – 0,45, 0,50 и 0,55 – и на горната котва – 0,90 и 0,95. Едно решение се приема за устойчиво, когато основният набор от условия в опосредстващото решение остава стабилен при тези изменения. Ако минимална и концептуално допустима промяна на праговете променя съществено конфигурацията, тя не се отхвърля автоматично, но обяснителната ѝ сила се оценява по-предпазливо.

Ограниченията произтичат и от самите данни. Изборните епизоди са реални политически събития, а не резултати от контролирани експерименти. Изследователят не контролира появата на условията, тяхното съчетаване или последователността на влиянието им върху резултата. Първото следствие е ограниченото емпирично разнообразие – 25 от 64-те логически възможни конфигурации не са представени в наблюдаваното множество. Следователно резултатите важат за наблюдаваното пространство, а не за всички логически възможни изборни уреждания. Второто следствие е времевата взаимозависимост между условията и резултата. Слабото признаване в един изборен цикъл може да дес-

табилизира правилата в следващия, но конфигурационният анализ не моделира дългосрочните обратни връзки. Третото следствие е ретроспективната перспектива – случаите са приключили епизоди, при които резултатът може да бъде установен. Затова конфигурациите имат диагностична, а не прогностична стойност. Четвъртото ограничение засяга данните за цифровата инфраструктура. Те са по-фрагментирани и по-силно национално специфични от данните за останалите условия, поради което конфигурации, в които цифровата надеждност има централна роля, трябва да се интерпретират с допълнителна предпазливост.

Границите на приложимост произтичат от начина, по който е подбрано множеството от случаи. Моделът произвежда твърдения от типа, че дадена конфигурация е била достатъчна за положителния резултат в наблюдаваните случаи. Той не произвежда твърдения от типа, че нов случай ще завърши с положителен резултат с определена вероятност. Разликата не е техническа, а концептуална. Резултатите могат да имат диагностична употреба, но не бива да се превръщат механично в инструмент за предсказване (George, Bennett, 2005; Ragin, 2009).

Втората граница е свързана с обема на множеството. 106 случая са достатъчни за шестусловен конфигурационен модел, но не превръщат изследването в голям статистически масив. Същевременно те са твърде много за плътно процесно проследяване на всеки епизод. Затова методът заема междинна позиция – достатъчно формализирана, за да позволи сравнение, и достатъчно близка до случаите, за да не загуби политическия им смисъл (Blatter, Haverland, 2012).

Третата граница е режимна. Моделът е разработен за представителни демокрации и хибридни режими, които продължават да функционират в граничната зона на демократичните процедури (Levitsky, Way, 2010). Той не е приложим към консолидирани авторитарни режими, в които изборите имат предимно легитимационна или мобилизационна функция, нито към режими в дълбок разпад или революционен преход, където признаването на резултата е част от самото учредяване или демонтиране на политическия ред. В тези случаи изборите не действат като механизъм за институционално уреждане в смисъла, използван тук.

От това следват три вида възможно разширяване. Първото е вътрешно за множеството – моделът може да се прилага към случай, който принадлежи към същото множество, но не е участвал в извеждането

на конкретно решение. Второто е близко разширяване – моделът може да се приложи към нов случай извън изследваното множество, ако той изпълнява същите условия за обхват и бъде калибриран по същия протокол. Третото е недопустимо разширяване – прилага се към епизоди, които не изпълняват условията за обхват. Това би произвело концептуално незащитими резултати, защото моделът е изведен от случаи, в които изборният процес има функция на институционално уреждане.

Така завършваме методологическата конструкция. Двукомпонентният резултат, шестте причинни условия, калибрационният протокол и аналитичната процедура вече образуват общ апарат за емпиричната проверка. Следващата глава прилага този апарат върху множеството от 106 изборни епизода, проверява устойчивостта и асиметрията на конфигурациите и извежда причинните пътища към изборната сигурност и към нейния провал.

Глава 3
АНАЛИТИЧНИ РЕЗУЛТАТИ

Институционалното уреждане на изборния процес след вота има вътрешна структура, която не може да бъде уловена нито от линейно-адитивни модели, нито от еднополюсни типологии. Убедителното уреждане се изгражда върху един набор от причинни пътища, а неговият провал – върху друг. Това не е проста инверсия, при която отсъствието на условията за положителен резултат автоматично произвежда отрицателен. Двата полюса заемат различни части от шестусловното причинно пространство и се организират около различни конфигурационни ядра – особеност, която е централна за конфигурационната парадигма (Fiss, 2011; Ragin, 2008; Schneider, Wagemann, 2012).

В множеството от 106 национални изборни епизода за периода 2021–2026 г. тази асиметрия приема конкретна форма. Положителното пространство се организира около две причинни пътеки. Първата е легитимационна и се опира върху признаването на изборния резултат. Втората е компенсаторна. При нея явният арбитраж и надеждността на цифровата инфраструктура съвместно стабилизират уреждането в епизоди, в които признаването не е напълно безпроблемно. Отрицателното пространство също се организира около две пътеки, но с различен профил. Първата е непрозрачно арбитражна – дефицитът на признаване се съчетава с дефицит на видим арбитраж. Втората е цифрово уязвима – дефицитът на признаване се съчетава с компрометирана цифрова инфраструктура. И в двата отрицателни пътя общото ядро е отсъствието на признаване, но вторичният дефицит определя конкретната форма на провала.

Признаването на изборния резултат се откроява като централна ос и в положителното, и в отрицателното пространство, без обаче да достига безусловен статут на необходимо условие във формалния смисъл на fsQCA. Надеждността на цифровата инфраструктура има модулираща, а не детерминираща роля – тя усилва, отслабва или контекстуализира вече съществуващи институционални конфигурации, без сама да произвежда нито защитено уреждане, нито провал. Средата на системен стрес функционира като фонов модулатор. При нисък стрес положителното пространство допуска повече еквифинални комбинации, докато при висок стрес отрицателното пространство по-лесно се организира около блокиращи конфигурации (Hafner-Burton et al., 2014; Levitsky, Way, 2010; Schedler, 2013). Тази картина не е предварително наложена типология, а резултат от последователна проверка на необходимостта, достатъчността и асиметрията в калибрираното множество от случаи.

3.1. Многомерното причинно пространство

Шестте условия образуват причинно пространство на емпиричната проверка с 64 логически възможни конфигурации. Това пространство не е технически неутрално. Броят на условията, тяхното съдържание и начинът, по който са калибрирани, определят какви причинни твърдения могат да бъдат защитени върху множеството от 106 изборни епизода.

Шестусловната спецификация е избрана като пресечна точка между три изисквания: достатъчно покритие на причинното пространство, аналитична пестеливост и запазена дискриминираща сила (Ragin, 2008; Schneider, Wagemann, 2012). Свиването до пет условия би било концептуално проблематично, защото би изисквало надеждността на цифровата инфраструктура да се слее или с административния капацитет, или с регулаторната ригидност. И в двата случая се губи самостоятелна причинна ос. Цифровата инфраструктура има собствена времева и доказателствена логика – тя не е просто част от администрацията и не е просто функция на стабилността на правилата. В положителното пространство цифровата надеждност участва в компенсаторно съчетание с явния арбитраж; в отрицателното нейният дефицит може да усили провала, когато се съчетае с отказ от признаване.

Разширяването до седем условия поражда обратния проблем. Най-очевидният кандидат за добавяне е медийната среда, но тя вече присъства в модела през публичната видимост на арбитража и през делегитимационните наративи в средата на системен стрес. Ако се измери чрез същите прояви, тя ще дублира вече включени елементи; ако се измери чрез общи индекси за свобода на медиите, ще се отдалечи от изборното уреждане и ще разшири модела за сметка на причинната му острота. Сходен проблем възниква и при други потенциални условия: независимостта на изборния орган вече е интегрирана в административния капацитет и явния арбитраж; технологичната готовност е част от цифровата надеждност; а общата легитимност на режима остава условие за обхват и вътрешно подреждане на множеството от случаи, не самостоятелна причинна ос.

Количественият аргумент допълва концептуалния. От 64 логически възможни конфигурации в подадения масив са емпирично населени 28, или 43,75% от пространството, със средна плътност 3,79 случая на населена конфигурация. При пет условия пространството би се свило до 32 конфигурации и би станало по-плътно, но за сметка на съществена концептуална загуба. При седем условия пространството би нараснало до 128 конфигурации, което при същия брой случаи би разпръснало наблюденията и би увеличило риска минимизационните пътища да се разпаднат върху единично населени профили. В този смисъл шестусловната спецификация съчетава достатъчна сложност с минимална работоспособност.

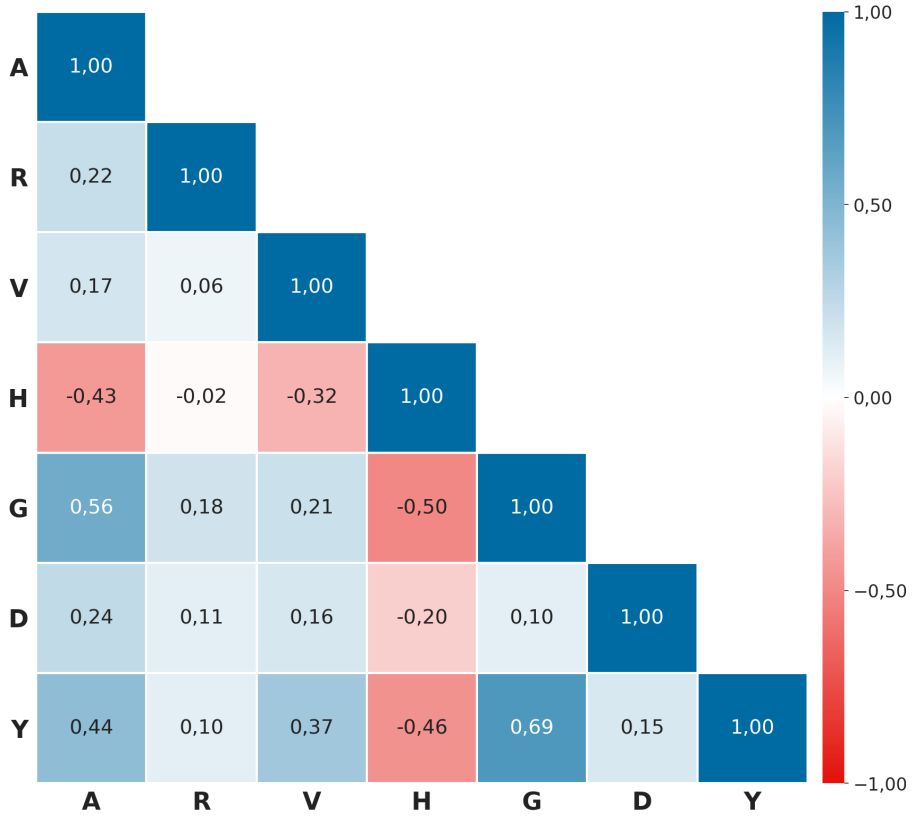

Фиг. 3.1. Корелационна матрица на калибрираните стойности на шестте условия и резултата Y за множеството от 106 случая. Корелационните коефициенти са изчислени по Пирсън; цветовата скала кодира интензитета и знака. Между шестте условия не се наблюдават коефициенти над $|\rho| = 0{,}65$, което подкрепя самостоятелното им включване в шестусловното причинно пространство

Калибрираните стойности на Y покриват пълния спектър – от приблизително 0,05 до приблизително 0,95 – и в двете основни подмножества. В U1, където попадат консолидираните демокрации, горната зона включва случаи като Норвегия, Швеция, Уругвай и Тайван, а долната – Унгария 2022 и САЩ 2024 в специфичната поляризационна динамика около арбитража. В U2, където попадат страните в преход и хибридните режими, горната зона включва Гана 2024 и Замбия 2021, а долната – Танзания 2025, Беларус 2020, Бангладеш 2024 и Хонг Конг 2025.

Това разпределение е важно, защото показва, че подборът на случаи не е направен върху зависимата променлива – високи и ниски стойности на Y се наблюдават и в двете подмножества (King et al., 1994).

Второто методологическо следствие е свързано с асиметрията на резултата. Степените на принадлежност към Y и към неговия отрицателен полюс не са просто огледални. Някои епизоди показват умерена принадлежност и към двете пространства, което означава, че не могат да бъдат разбрани чрез проста дихотомия между успешен и неуспешен избор. Именно тази конфигурационна неоднозначност оправдава използването на размити множества – те позволяват да се запази междинната зона, вместо тя да бъде насилствено сведена до един от двата полюса.

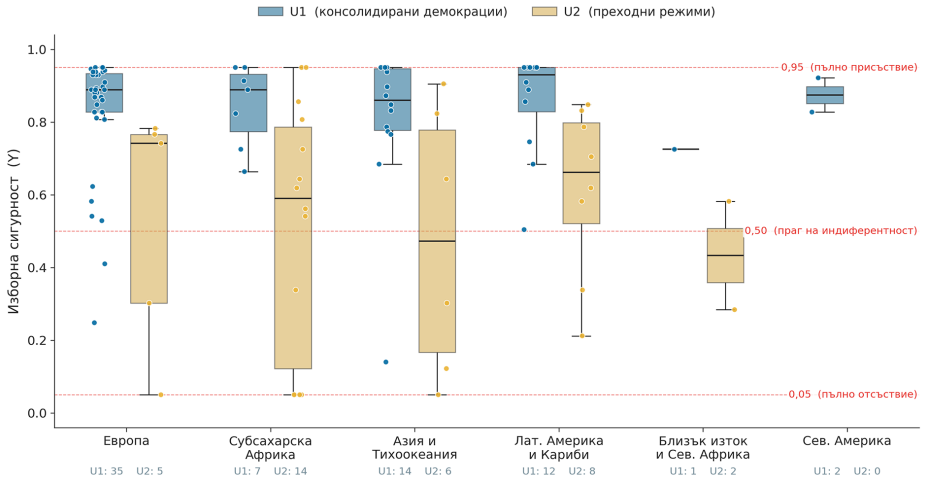

Фиг. 3.2. Разпределение на калибрирания резултат Y по подмножества U1 и U2. Бокс плотът показва медиана, междуквартилен размах и крайни стойности; точките представят 106-те случая. И двете подмножества покриват широк диапазон от стойности на Y без концентрация само в единия полюс

3.2. Фонови предпоставки

Преди да се премине към анализа на достатъчността, причинното пространство трябва да бъде проверено за необходими условия. В логиката на размитите множества едно условие е необходимо за даден резултат, когато случаите с висока принадлежност към резултата имат и висока принадлежност към условието. В реални сравнителни данни

това отношение почти никога не е абсолютно. Затова се използват два показателя: консистентност на необходимостта и релевантност на необходимостта. В настоящото изследване прагът за строга необходимост е 0,90 за консистентността, а релевантността се използва като филтър срещу тривиални условия, които изглеждат необходими само защото са широко разпространени (Goertz, 2006; Schneider, Wagemann, 2012).

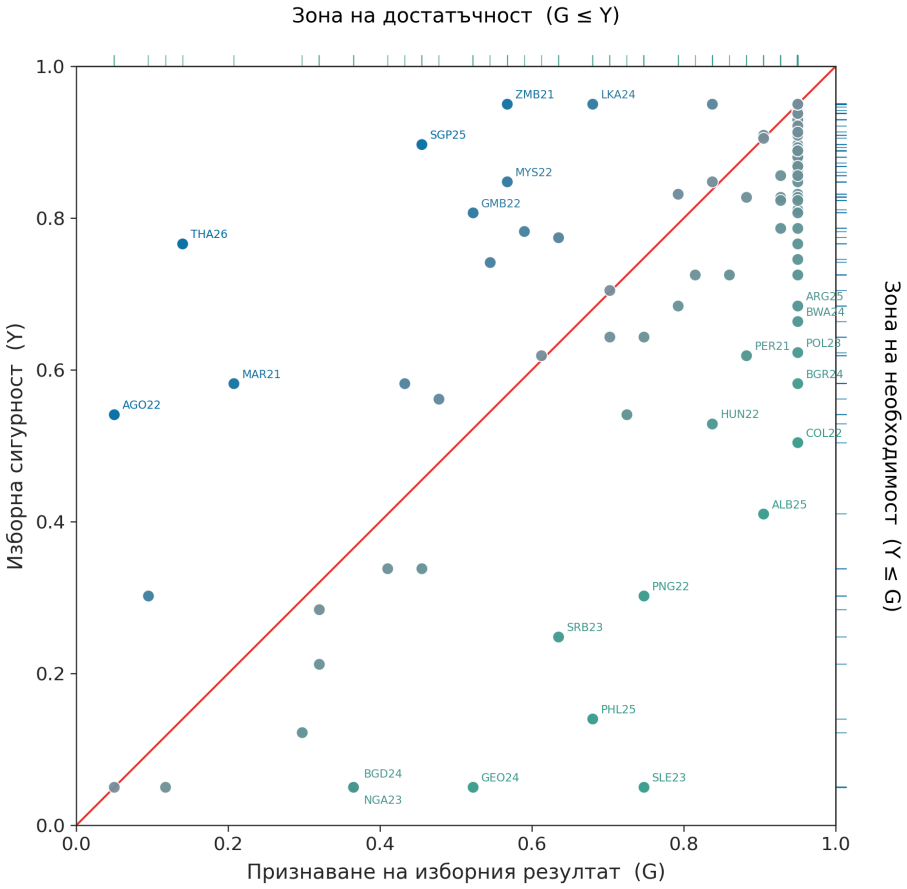

Фиг. 3.3. Двуизмерна диаграма за признаването G спрямо положителния резултат Y. Хоризонталната ос показва принадлежността към G, а вертикалната – принадлежността към Y. Диагоналът маркира перфектна зависимост. Концентрацията на наблюденията при високите стойности показва, че отчетливият положителен резултат почти винаги е съпроводен от високо признаване. Отклоненията от тази зависимост са емпиричната основа на компенсаторната пътека, в която явният арбитраж и цифровата надеждност стабилизират уреждането

Таблица 3.1. Необходимост за положителния резултат Y

Множество	**Cons.N**	**RoN**	**Cov.N**	**Статус**
A	0,72	0,71	0,68	Не
¬A	0,38	0,62	0,42	Не
R	0,79	0,57	0,74	Граничен профил
¬R	0,45	0,55	0,48	Не
V	0,68	0,64	0,65	Не
¬V	0,51	0,58	0,54	Не
H	0,41	0,73	0,44	Не
¬H	0,86	0,61	0,70	Силно фоново условие
G	0,91	0,48	0,83	Тавтологична близост
¬G	0,31	0,64	0,36	Тавтологична близост
D	0,65	0,68	0,63	Не
¬D	0,48	0,55	0,50	Не

Проверката се прави отделно за положителния резултат и за отрицателния резултат, както и за всяко от шестте условия и неговото отрицание. Признаването на изборния резултат изисква специално третиране. По дефиниция то е близко до общественото доверие в резултата като компонент на Y, макар да не е идентично с него. Затова G и неговото отрицание се показват в таблиците, но се маркират като тавтологично близки и не се използват като основание за твърдения за необходимост. Това не елиминира признаването от анализа. То остава централна ос в анализа на достатъчността, където рискът от тавтология се контролира чрез разграничението между G и S, въведено в антитавтологичния протокол.

Таблица 3.2. Необходимост за отрицателния резултат ¬Y

Множество	**Cons.N**	**RoN**	**Cov.N**	**Статус**
A	0,34	0,68	0,38	Не
¬A	0,76	0,51	0,71	Не
R	0,42	0,58	0,44	Не
¬R	0,83	0,54	0,78	Силно фоново условие
V	0,39	0,66	0,42	Не

¬V	0,77	0,47	0,72	Не
H	0,81	0,59	0,75	Силно фоново условие
¬H	0,31	0,74	0,35	Не
G	0,21	0,69	0,25	Тавтологична близост
¬G	0,88	0,52	0,79	Тавтологична близост
D	0,48	0,62	0,51	Не
¬D	0,67	0,53	0,62	Не

След изключване на тавтологично близките термини не се открива строго необходимо условие за положителния резултат. Най-силният фонов профил е отсъствието на висок системен стрес (¬H), което достига консистентност 0,86, но остава под прага за строга необходимост. Това означава, че устойчивото институционално уреждане в множеството от случаи обикновено се наблюдава при нисък натиск, но ниският натиск сам по себе си не е достатъчен и не може да се третира като необходимост в строг смисъл. Стабилността на изборните правила (R) също се доближава до фонов профил, но остава по-слаба и не позволява формална класификация. Останалите условия действат основно чрез съчетания, а не като самостоятелни предпоставки.

Отрицателното пространство има различен профил. Тук отново не се открива строго необходимо условие, ако се спазва прагът 0,90. Високият системен стрес (H) и нестабилността на правилата (¬R) обаче се очертават като силни фонови условия. Те не са достатъчни сами по себе си и не покриват строгия праг за необходимост, но често присъстват в епизодите от долната зона на множеството – Танзания 2025, Беларус 2020, Бангладеш 2024 и Хонг Конг 2025. При междинните случаи обикновено се наблюдава само едното от тези две състояния, което допълнително потвърждава, че отрицателният резултат не се поражда от един-единствен фактор.

Съпоставянето на двете таблици дава първото емпирично основание за причинна асиметрия. При положителния резултат най-силното фоново условие е отсъствието на висок системен стрес; при отрицателния резултат фоновите условия са високият системен стрес и нестабилността на правилата. Това не е просто смяна на знаците. Регулаторната ос се държи асиметрично – стабилните правила не са достатъчно силна предпоставка за положителния резултат, докато нестабилните правила се появяват като много по-значим фон на провала. Системният

стрес също действа асиметрично, макар и по-очаквано. Ниският натиск подпомага положителното уреждане, но високият натиск придобива по-разрушително значение, когато се съчетае с други дефицити.

Анализът на необходимостта води до три извода, които структурират следващата част от емпиричната проверка. Първо, след изключване на тавтологично близките термини моделът не съдържа строго необходими условия за нито един от двата полюса. Това потвърждава, че обяснителната логика е конфигурационна, а не еднофакторна. Второ, двата полюса имат различни фонови профили – нисък системен стрес при убедителното уреждане и съчетание между висок системен стрес и нестабилни правила при оспореното. Трето, системният стрес се очертава като най-важната фонова ос на модела, но не като самостоятелна причина. Неговата роля ще стане по-ясна в анализа на достатъчността, където условията вече не се разглеждат поотделно, а като пътища към двата резултата.

3.3. Резултативната асиметрия

Минимизацията на достатъчните конфигурации, приложена отделно за двата полюса на резултата, показва симетрия в броя на пътищата, но асиметрия в тяхното съдържание. И убедителното, и оспореното уреждане се организират около две причинни пътеки. При положителния резултат едната пътека е легитимационна и централна, а другата – компенсаторна и по-ограничена по обхват. При отрицателния резултат двете пътеки споделят общо ядро, но се различават по вторичния дефицит, чрез който отказът от признаване се превръща в оспорено уреждане. Тази структура не е предварително наложена типология, а резултат от минимизацията на таблиците за истинност след прилагане на праговете за честота на случаите, консистентност и PRI.

Таблицата за истинност на положителния резултат съдържа 28 емпирично населени конфигурации от 64 логически възможни. След прилагане на праговите филтри 12 конфигурации преминават едновременно през трите критерия и подлежат на минимизация. Опосредстващото решение, което съчетава емпирична опора и теоретична съгласуваност, приема компактна форма:

$$\mathbf{Y = G + V \cdot D}$$

Това означава, че убедителното институционално уреждане се постига по два пътя. Първият минава през признаването на изборния резултат (G). Вторият минава през съчетанието между явен арбитраж (V) и надеждна цифрова инфраструктура (D).

Таблица 3.3. Опосредстващо решение за убедителното уреждане

Пътека	**Конюнкция**	**Cons.**	**Raw cov.**	**Unique cov.**	**PRI**	**Носители**
Легитимационна	G	0,874	0,945	0,440	0,840	90
Компенсаторна	V·D	0,954	0,527	0,022	0,932	40
Решение	G + V·D	0,867	0,967	–	–	–

Легитимационната пътека определя признаването на изборния резултат като централна ос на убедителното уреждане. Тя обхваща 90 от 106-те епизода и има високо сурово покритие. Това означава, че в преобладаващата част от случаите положителният резултат се стабилизира именно защото ключовите политически актьори приемат изхода от изборите и продължават да действат в рамките на произведения от него институционален ред. В тази пътека попадат както консолидирани демокрации с висока процедурна и политическа стабилност, така и случаи от подмножеството на преходни и хибридни режими, в които признаването от основните участници е достатъчно, за да удържи уреждането.

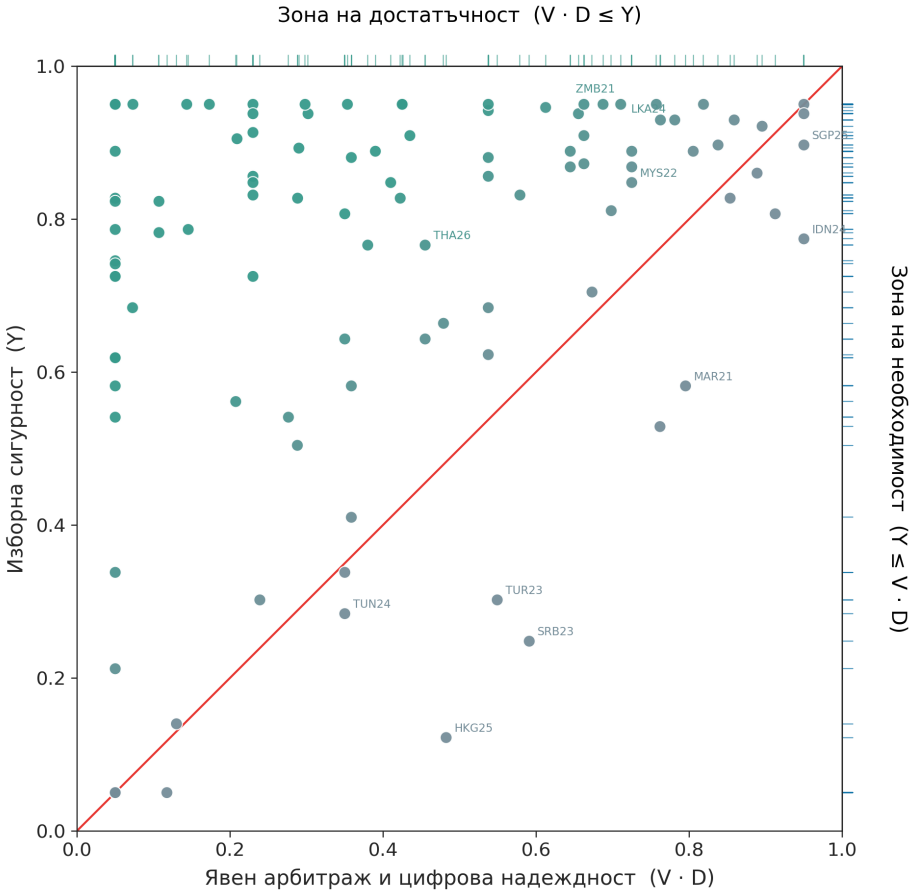

Фиг. 3.4. Компенсаторната пътека V·D в конфигурационното пространство. Хоризонталната ос показва принадлежността към конюнкцията V·D, а вертикалната – принадлежността към положителния резултат. Концентрацията на наблюденията при високи стойности на конюнкцията потвърждава достатъчността на пътеката за положителния резултат. Отклоненията обозначават гранични епизоди, при които компенсаторното съчетание е налице, но един от страничните стабилизатори отсъства или остава недостатъчно силен

Високото покритие на пътеката не означава, че признаването е самодостатъчно във всеки отделен епизод. Консистентността 0,874 показва, че има случаи, в които G е налице, но резултатът не достига също толкова висока стойност на Y поради дефицити в други условия. Тъкмо тези случаи разкриват мястото на компенсаторната пътека. Когато признаването е забавено, частично или формално условно, явният ар-

битраж и цифровата доказуемост могат да стабилизират резултата чрез друг механизъм.

Компенсаторната пътека V·D обхваща по-малко случаи, но има по-висока консистентност. Тя описва ситуация, при която видимият арбитраж и надеждната цифрова инфраструктура съвместно произвеждат достатъчна защитимост на изборния резултат. Уникалното ѝ покритие е ниско, което показва, че тя рядко действа напълно самостоятелно. По-често тя функционира като резервен стабилизатор в случаи, в които легитимационната ос е отслабена, но не напълно разрушена. Съдържателно тази пътека показва, че доказателствената проследимост и публично разпознаваемият арбитраж могат да удържат уреждането, когато политическото признаване е под натиск.

Сложното решение, изведено без включване на логически остатъци, съдържа повече първични импликанти и показва как компактната двупътна структура се разгръща в конкретните емпирични случаи:

$$\mathbf{Y_{complex} = A{\cdot}G + \neg A{\cdot}V{\cdot}H{\cdot}D + V{\cdot}\neg H{\cdot}G + \neg A{\cdot}\neg R{\cdot}V{\cdot}D + \\ + \neg V{\cdot}H{\cdot}G{\cdot}\neg D + \neg H{\cdot}G{\cdot}D + \neg R{\cdot}G}$$

Шест от седемте импликанта включват признаването на резултата, а четири съдържат явен арбитраж в комбинация с цифрова надеждност или с техни допълнителни спецификации. Това потвърждава двуосната структура на опосредстващото решение. Разликата между сложното и опосредстващото решение позволява да се разграничат централните от периферните условия. G, V и D се запазват в компактната структура и затова имат основна роля в съответните пътеки. A, R и H се появяват само в сложното решение и имат периферна или контекстуализираща функция.

Минимизацията на отрицателния резултат следва същата процедура, но се извършва самостоятелно. Тук насочените очаквания поставят условията в отрицателна форма с изключение на системния стрес, който остава положителен като фон на провала. Опосредстващото решение също се състои от две пътеки, но тяхната логика е различна от положителната:

$$\mathbf{\neg Y = \neg V{\cdot}\neg G + \neg G{\cdot}\neg D}$$

И в двете отрицателни пътеки общото ядро е отсъствието на признаване. Разликата е в това дали то се съчетава с липса на видим арбитраж, или с дефицит на цифрова надеждност.

Таблица 3.4. Опосредстващо решение за оспореното уреждане

Пътека	**Конюнкция**	**Cons.**	**Raw cov.**	**PRI**	**Носители**
Непрозрачно арбитражна	¬V·¬G	0,905	0,551	0,760	11
Цифрово уязвима	¬G·¬D	0,878	0,451	0,618	8
Решение	¬V·¬G + ¬G·¬D	0,872	0,601	–	–

Непрозрачно арбитражната пътека описва провала, при който изборният спор възниква, но неговото институционално разрешаване остава недостатъчно видимо, убедително или разпознаваемо за публиката, докато ключовите политически актьори отказват да приемат крайния резултат. Високата консистентност и значителното покритие определят тази конфигурация като основен път към оспореното уреждане. Тук резултатът не произтича от единичен дефицит. Нито липсата на признаване сама по себе си, нито слабият арбитраж сами по себе си са достатъчни във всички случаи. Провалът се поражда от тяхното съчетание – спорът не получава публично убедима институционална обработка, а политическите актьори не приемат резултата като обвързващ.

Цифрово уязвимата пътека ¬G·¬D описва друг тип провал. Тук отказът от признаване се съчетава с компрометирана или недостатъчно доказуема цифрова инфраструктура, която не може да защити процеса от технически канализирано оспорване. Консистентността 0,878 показва, че пътеката е достатъчна, но по-силно контекстуално обусловена от непрозрачно арбитражната. Тя изисква изборният процес да зависи от цифрова инфраструктура в степен, при която нейният дефицит става политически значим. Затова тази пътека е по-концентрирана емпирично и по-чувствителна към характера на самия изборен процес.

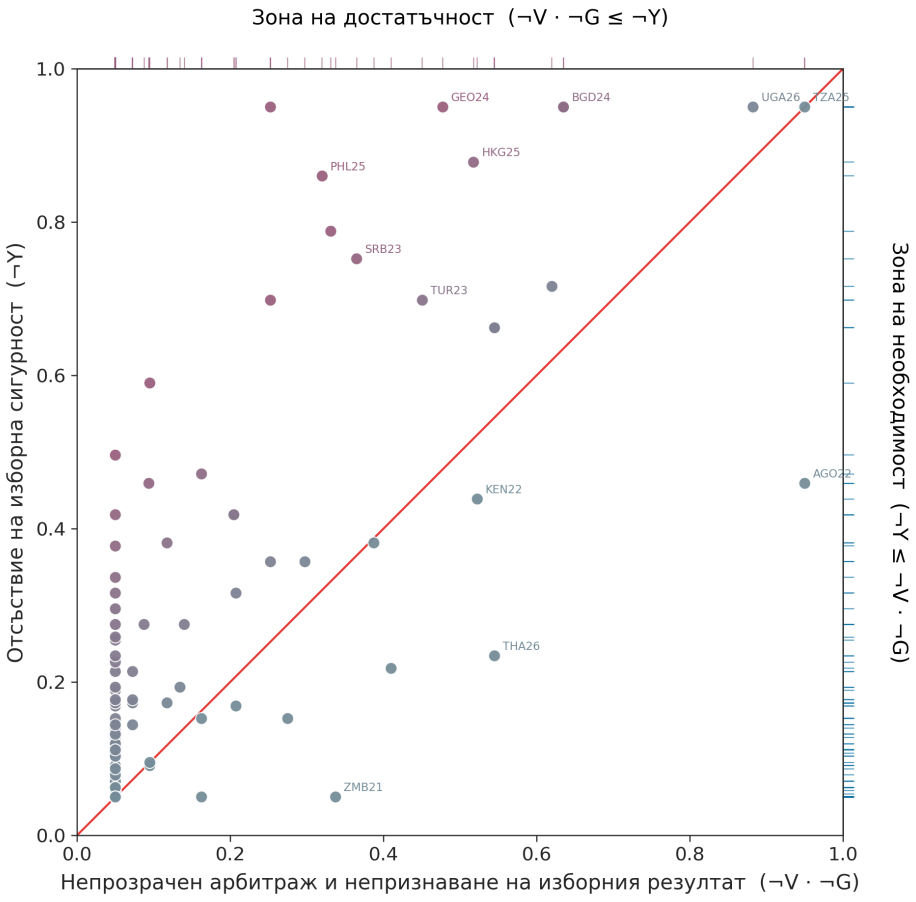

Фиг. 3.5. Непрозрачно арбитражната пътека ¬V·¬G в конфигурационното пространство. Хоризонталната ос показва принадлежността към конюнкцията ¬V·¬G, а вертикалната – принадлежността към отрицателния резултат ¬Y. Концентрацията в горния десен квадрант потвърждава достатъчността на пътеката, а отклоненията в долния десен обозначават гранични епизоди, при които е налице само един от двата дефицита

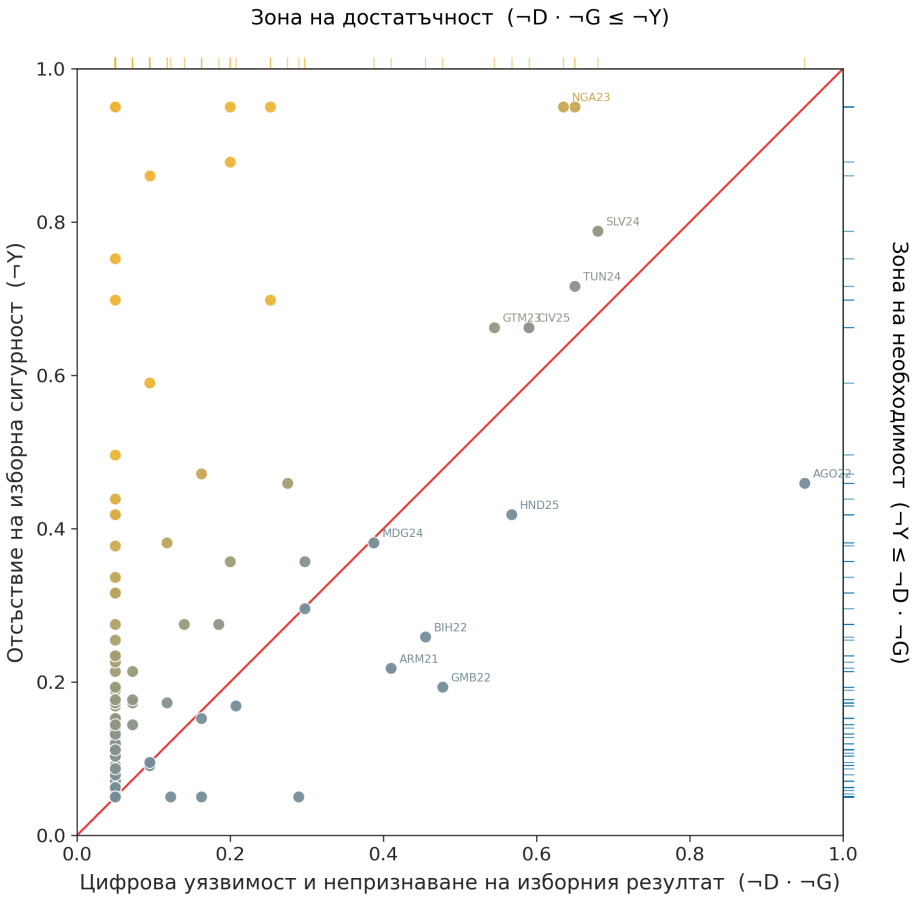

Фиг. 3.6. Цифрово уязвимата пътека ¬G·¬D в конфигурационното пространство. Хоризонталната ос показва принадлежността към конюнкцията ¬G·¬D, а вертикалната – принадлежността към отрицателния резултат ¬Y. По-ниската консистентност спрямо ¬V·¬G и по-концентрираното разположение на носителите показват, че пътеката е по-силно зависима от конкретната инфраструктурна и информационна среда

Сложното решение за отрицателния резултат съдържа четири първични импликанта:

$$\neg Y_{complex} = \neg A\cdot\neg V\cdot H\cdot\neg G + \neg A\cdot R\cdot\neg V\cdot\neg G\cdot\neg D + \neg A\cdot\neg R\cdot\neg V\cdot\neg G\cdot D + \neg A\cdot\neg R\cdot H\cdot\neg G\cdot\neg D$$

Във всичките четири импликанта присъства липсата на признаване, а отслабеният административен капацитет се появява като допълнителен елемент. В опосредстващото решение обаче административният дефицит не остава централно условие. Той се поглъща от по-общата логика на отказа от признаване и от вторичните дефицити във видимия арбитраж или цифровата надеждност. Това означава, че административната слабост има значение, но не определя самостоятелно архитектурата на провала. Тя действа като периферен усилвател, докато централното ядро остава ¬G, а конкретният профил на провала се задава от ¬V или ¬D.

Съпоставката между положителното и отрицателното решение разкрива асиметрия, която не може да бъде сведена до броя на пътеките. И двата полюса се организират в две конфигурации, но тяхната вътрешна геометрия е различна. Положителното решение има много по-високо покритие – 0,967 срещу 0,601 – което показва, че убедителното уреждане е по-плътно обхванато от извлечените пътеки. Отрицателното решение има по-ниско покритие, но двете му пътеки са по-балансирани помежду си и описват по-разпределено пространство на провал.

Признаването на изборния резултат е централна ос и в двете пространства. G е самостоятелна положителна пътека и присъства в повечето импликанти на сложното положително решение. ¬G е общо ядро на двете отрицателни пътеки и присъства във всички импликанти на сложното отрицателно решение. Формално опосредстващото отрицателно решение изглежда като Деморганова трансформация на положителното – отрицанието на G + V·D е ¬G·(¬V + ¬D), т.е. ¬V·¬G + ¬G·¬D. Това формално сходство обаче не отменя причинната асиметрия. На равнището на сложните решения положителното пространство съдържа седем импликанта, отрицателното – четири, а централните и периферните условия се разпределят различно. Следователно двата полюса имат сходна компактна форма, но различна емпирична и интерпретативна структура. Именно тази разлика е предмет на следващия раздел.

3.4. Конфигурационна геометрия на емпиричната структура

Формалната еквивалентност между опосредстващите решения за двата полюса по правилата на Де Морган не отменя структурната асиметрия на причинното пространство. Тя само показва, че при силно

редуцираната форма положителното и отрицателното решение могат да изглеждат огледални. Когато обаче анализът се върне към сложните решения, към първичните импликанти и към разпределението на 106-те изборни епизода, сходството се оказва по-скоро формално отколкото съдържателно.

Положителното пространство съдържа седем първични импликанта в сложното решение. Те се организират около две оси: признаването на резултата и съчетанието между видим арбитраж и доказателствено защитима цифрова инфраструктура. Отрицателното пространство съдържа четири първични импликанта, обединени около отсъствието на признаване и около допълнителни дефицити в арбитража, цифровата надеждност или административната разполагаемост. Затова причинната асиметрия не трябва да се търси само в крайните формули. Тя се вижда по-ясно в броя на импликантите, в плътността на причинното ядро и в начина, по който случаите се разпределят между пътеките.

Таблица 3.5. Параметрично сравнение на двата полюса

Параметър	**Решение за Y**	**Решение за ¬Y**	**Тълкуване**
Брой пътеки в опосредстващото решение	2	2	Формална симетрия
Първични импликанти в сложното решение	7	4	Положителното пространство е по-разнообразно
Консистентност на решението	0,867	0,872	Сходна вътрешна чистота
Покритие на решението	0,967	0,601	Положителното решение покрива много по-голяма част от резултата
Чисти носители	76	9	Двете логики не са симетрични по емпирично разпределение
Индекс на пътна асиметрия	–	–	1,00 – пълна асиметрия в сложната спецификация

Сравнението показва, че пространството на убедителното уреждане е почти изцяло покрито от двете пътеки на опосредстващото решение. При оспореното уреждане покритието е по-ниско, а остатъкът се разпределя между гранични случаи и индивидуални отклонения, които не образуват самостоятелна трета пътека. Това означава, че еквифинал-

ността има различен характер в двете пространства. При положителния резултат тя е концентрирана около една доминираща пътека с ограничена компенсаторна ниша. При отрицателния резултат тя е по-балансирана и по-разпределена между два механизма на провал.

Таблица 3.6. Количествена спецификация на еквифиналността

Дескриптор	**Решение за Y**	**Решение за ¬Y**
Брой пътеки	2	2
Сума на уникалните покрития	0,462	0,403
Покритие на решението	0,967	0,601
Индекс на припокриване	0,522	0,329
Нормализирани уникални дялове	0,951; 0,049	0,633; 0,367
Херфиндалова концентрация	0,907	0,535
Ефективен брой пътеки	1,10	1,87

Положителното пространство демонстрира концентрирана еквифиналност. Херфиндаловата концентрация е висока, а ефективният брой пътеки е 1,10, което означава, че легитимационната пътека практически изчерпва основната обяснителна тежест на положителното решение. Компенсаторната пътека съществува и е важна, но не е равностойна на главната. Тя действа като резервен механизъм в ограничен брой случаи, при които признаването е частично, забавено или политически напрегнато.

Отрицателното пространство има различна структура. Ефективният брой пътеки е 1,87, а нормализираните дялове са значително по-балансирани. Това означава, че провалът не се концентрира около един доминиращ механизъм, а се разпределя между две относително самостоятелни архитектури: непрозрачно арбитражна и цифрово уязвима. Общият им корен е липсата на признаване, но конкретният профил на провала зависи от това дали към нея се добавя дефицит на видим арбитраж или дефицит на цифрова доказуемост.

Шестусловното пространство съдържа 64 логически възможни конфигурации. От тях в множеството от 106 случая са емпирично населени 28, или 43,75%, при средна плътност приблизително 3,79 случая на населена конфигурация. Разпределението се организира в четири категории.

Таблица 3.7. Разпределение на множеството от случаи в конфигурационното пространство

Категория	**Брой конфигурации**	**Дял от логическото пространство**
Достатъчни за положителния резултат	11	17,2%
Достатъчни за отрицателния резултат	10	15,6%
Противоречиви или неопределени населени конфигурации	7	10,9%
Логически остатъци	36	56,25%
Общо	64	100%

Това разпределение води до три извода. Първо, емпиричното покритие е достатъчно, за да позволи смислен конфигурационен анализ. Случаите не са концентрирани в твърде малък брой клетки, което би направило минимизацията формално възможна, но съдържателно бедна. Второ, разпределението между двата полюса е асиметрично. Положителното пространство стъпва върху малко по-широка база от достатъчни конфигурации, но след минимизацията се концентрира около една доминираща ос. Отрицателното пространство стъпва върху по-компактна основа, но след редукцията се разпределя между два по-балансирани механизма. Трето, високият дял на логическите остатъци налага предпазливост при интерпретацията на опосредстващите решения. Затова сложното и опосредстващото решение трябва да се четат заедно – първото държи анализа близо до наблюдаваните случаи, второто показва докъде може да стигне логическата компресия без загуба на теоретична съгласуваност.

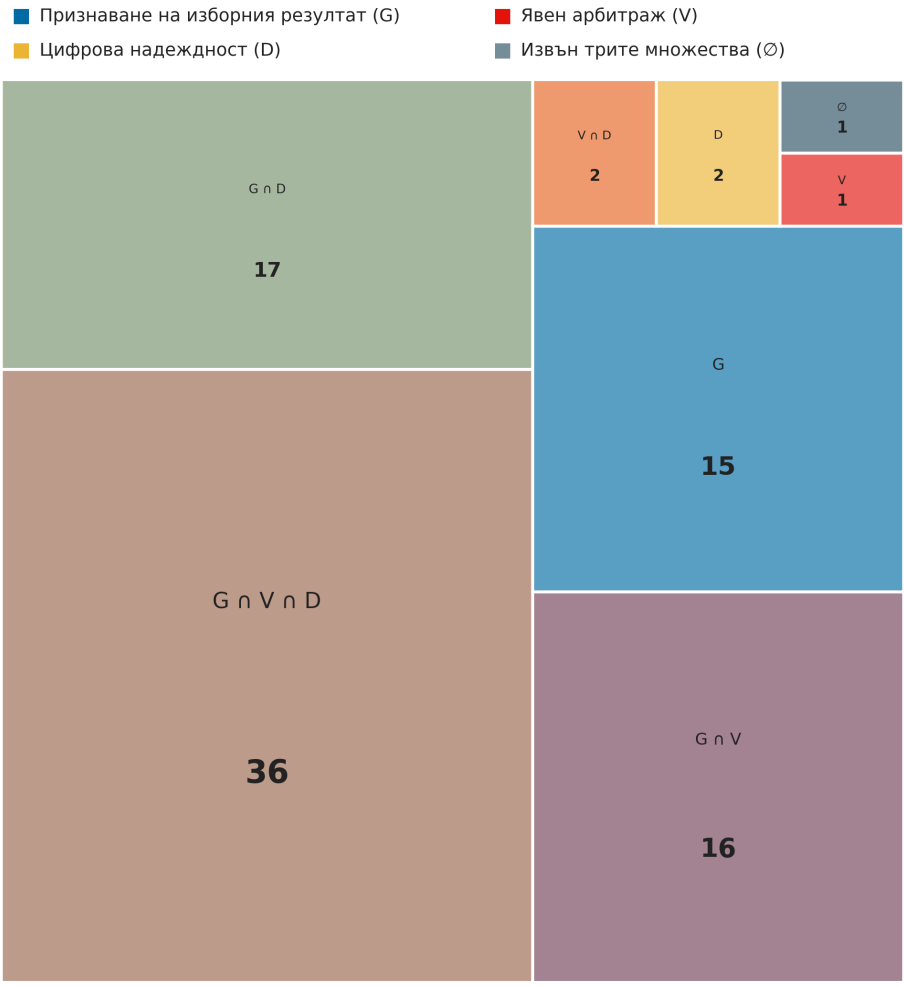

Площта на всеки правоъгълник е пропорционална на броя случаи (Y ≥ 0,5; n = 90)

Фиг. 3.7. Диаграма на Вен за трите основни условия – признаване на резултата (G), явен арбитраж (V) и надеждност на цифровата инфраструктура (D). Зоните показват броя на епизодите със степен на принадлежност над 0,50. Сечението между G, V и D обхваща значителна част от положителните епизоди. Самостоятелната зона на G включва случаите, в които признаването стабилизира резултата без нужда от силно изразена компенсаторна инфраструктура. Зоната на V·D без G обозначава чистите носители на компенсаторната пътека. Изолираните зони на V или D са почти празни, което показва, че арбитражът и цифровата надеждност действат най-силно като съчетание, а не като самостоятелни условия

Четирите минимизирани пътеки не са еднородни. Те образуват типология, в която положителните и отрицателните пътища се различават по своята причинна функция. При положителния резултат въпросът е дали уреждането се произвежда чрез самостоятелна легитимационна ос, или чрез компенсаторно съчетание. При отрицателния резултат въпросът е дали отказът от признаване се съчетава с дефицит на видим арбитраж, или с дефицит на цифрова доказуемост.

Таблица 3.8. Типология на четирите минимизирани пътеки

Тип	**Конюнкция**	**Причинна функция**
Легитимационен	G	Признаването на резултата стабилизира изборното уреждане като общ политически факт
Компенсаторен	V·D	Видимият арбитраж и цифровата доказуемост стабилизират резултата при частичен дефицит на признаване
Непрозрачно арбитражен	¬V·¬G	Липсата на видим арбитраж и липсата на признаване блокират институционалното уреждане
Цифрово уязвим	¬G·¬D	Липсата на признаване и цифровата уязвимост превръщат оспорването в доказателствено неовладим спор

Чистите носители на легитимационната пътека обхващат основната маса от положителните епизоди, особено сред консолидираните демокрации. Чистите носители на компенсаторната пътека са по-малко и очертават случаите, в които умерено или непълно признаване се стабилизира чрез видим арбитраж и цифрова надеждност.

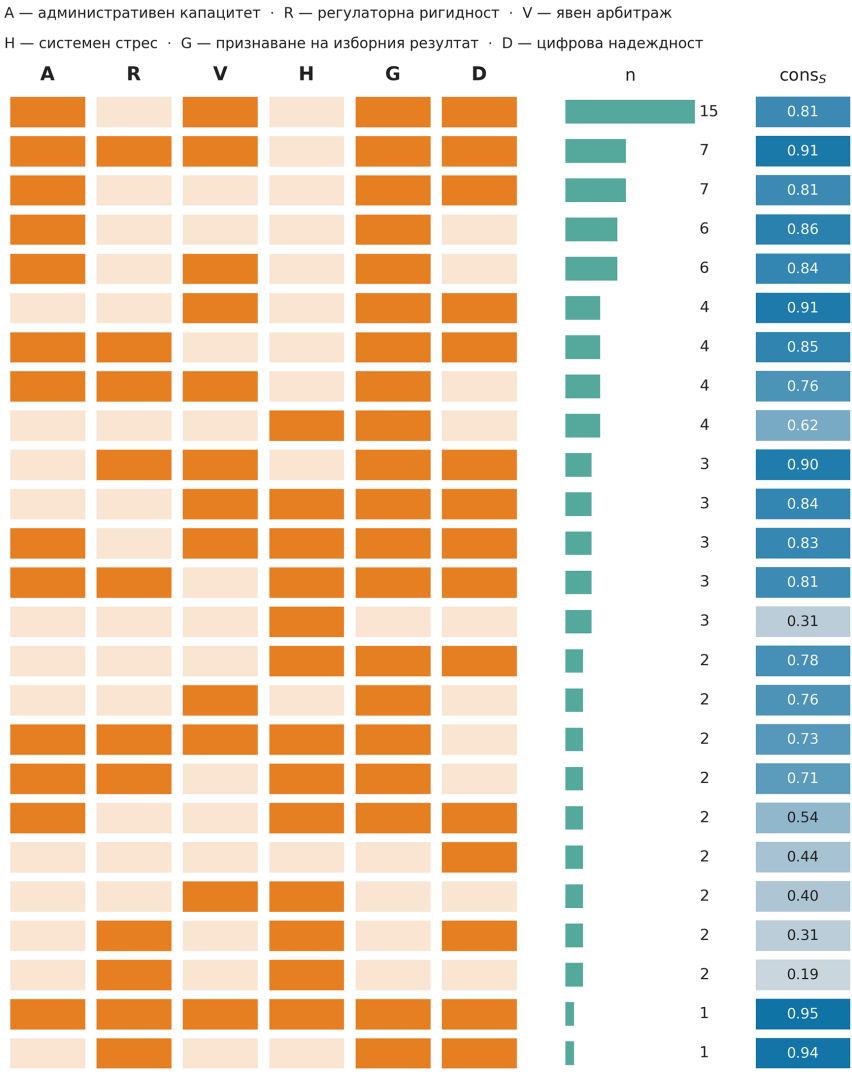

25 от 39 наблюдавани конфигурации (от 64 възможни) обхващат 92 от 106 случая в корпуса (87 %)

Фиг. 3.8. Топлинна карта на калибрираната таблица за истинност. Редовете кодират 64-те конфигурации от шестте условия, а колоните показват консистентност, PRI, средна принадлежност към Y и брой случаи в конфигурацията. Цветовият градиент в колоната за средна принадлежност към Y очертава границата между зоните на положителния и отрицателния резултат. Конфигурациите в близост до прага на консистентност са естествени кандидати за анализа на чувствителността, защото минимални корекции в калибрирането могат да ги прехвърлят между категориите

В отрицателното пространство непрозрачно арбитражната пътека има по-широка емпирична опора, докато цифрово уязвимата е по-концентрирана и по-силно зависима от характера на инфраструктурата и информационната среда. Част от отрицателните случаи принадлежи едновременно към двете архитектури, което показва, че дефицитите могат да се натрупват, а не само да се редуват.

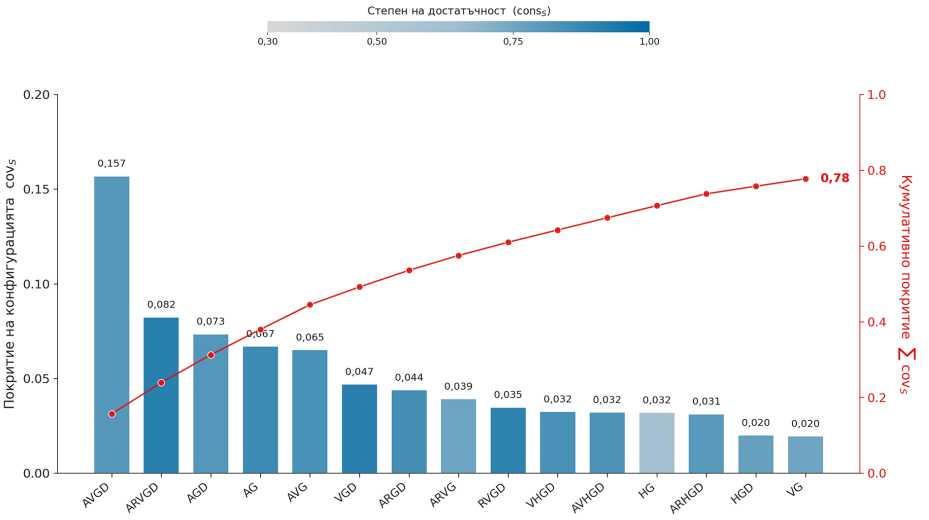

Фиг. 3.9. Покривни криви за минимизираните решения за Y и ¬Y. Хоризонталната ос показва прага на консистентност, а вертикалната – суровото покритие на решението. Кривата за положителния резултат запазва по-високо покритие при сходни прагове на консистентност, което потвърждава, че убедителното уреждане позволява по-силна логическа компресия. Кривата за отрицателния резултат е по-ниска и по-разпределена, което показва по-разнообразна конфигурационна структура на провала

Връщането към 106-те епизода при основния калибрационен режим показва, че 85 от тях, или 80,2%, могат да бъдат определени като чисти носители на една от четирите архитектури. Останалите 21 попадат в гранична зона или в групата на отклоняващите се случаи. Средната принадлежност към пътеките варира между 0,65 и 0,79, а средната принадлежност към съответния резултат е по-висока от средната принадлежност към самата пътека. Това потвърждава основното отношение на подмножественост – пътеката е вложена в резултата, а не обратното.

Проверката за устойчивост при алтернативни прагови режими потвърждава йерархията между пътеките. Легитимационната пътека и непрозрачно арбитражната пътека се запазват при всички 27 тестови режима, което ги утвърждава като най-надеждните причинни ядра на положителното и отрицателното пространство. Компенсаторната пътека се запазва в 25 от 27 режима и може да бъде определена като стабилна, но обусловена архитектура – тя действа устойчиво, когато явният арбитраж и цифровата надеждност не са в крайни гранични стойности. Цифрово уязвимата пътека се запазва в 22 от 27 режима. Това я прави реална, но по-чувствителна към калибрацията и към времевата асиметрия на цифровото условие. Така се очертава йерархия: твърдо причинно ядро при легитимационната и непрозрачно арбитражната пътека; стабилен втори стълб при компенсаторната; и контекстуално зависима отрицателна архитектура при цифрово уязвимата.

Граничните случаи се разпределят в няколко относително хомогенни групи. Част от тях демонстрират висока обща демократична оценка, но са засегнати от процедурни проблеми, фрагментирани резултати или политическа криза, които свалят изхода под устойчивия праг. Други формират хибридни компенсаторни архитектури, при които високата арбитражна видимост частично стабилизира резултата, без да го изведе ясно в положителното пространство. Трета група активира отрицателни пътеки, но без изходът да се срине под прага на провала. Тези случаи не опровергават конфигурационния резултат. Те очертават зоната, в която моделът трябва да се тълкува с по-голяма предпазливост.

Отклоняващите се случаи са още по-показателни. Те илюстрират ситуации, в които шестте базови условия не изчерпват цялата причинна динамика. Част от отклоненията произтичат от следизборна мобилизация, репресивна готовност на властта или юрисдикционни особености, които не са включени като самостоятелни условия. Други са свързани с разпад на управляващи коалиции, нормализация след автократичен период, спорно разпределение на мандати, регионално специфични институционални траектории или силно неравнопоставена надпревара. Такива случаи не обезсилват модела, а очертават неговите граници. Те показват къде шестусловната рамка трябва да бъде допълнена с по-плътно процесно проследяване или с регионално чувствителна интерпретация.

Така конфигурационната геометрия притежава три устойчиви свойства. Първо, сложните решения показват пълна причинна асимет-

рия, въпреки формалната еквивалентност на опосредстващите решения. Второ, положителното пространство има концентрирана еквифинална структура с доминираща легитимационна ос и ограничена компенсаторна ниша, докато отрицателното пространство е по-балансирано и се организира около два дефицитни механизма с обща легитимационна основа. Трето, устойчивостта на пътеките не е равномерна – легитимационната и непрозрачно арбитражната пътека образуват твърдото причинно ядро, компенсаторната пътека е стабилен втори стълб, а цифрово уязвимата остава реална, но контекстуално зависима архитектура. Следващият раздел проверява дали тази структура устоява и при използване на количествени техники с различна аналитична логика.

3.5. Стохастична верификация на резултатите от конфигурационния анализ

Конвенционалните количествени техники работят с различна причинна логика от конфигурационния анализ. Регресионният апарат измерва нетни ефекти, оценява адитивни или слабо нелинейни зависимости и обикновено третира отрицателния резултат като огледален образ на положителния. Конфигурационният анализ, обратно, работи с достатъчни съчетания, еквифиналност и асиметрична причинност. Затова прилагането на двата подхода върху едно и също множество от случаи не представлява повторение на същия анализ с други средства, а контролна проверка. Ако двете логики посочат едни и същи устойчиви условия, това е аргумент, че тези условия имат причинна тежест отвъд конкретния метод. Ако се разминават по обяснителна сила, разминаването показва каква част от явлението остава невидима за адитивния модел.

Тази проверка следва логиката на вложения анализ, при който различните методологически пластове имат различни функции. Единият реконструира причинната връзка в нейната конфигурационна структура, а другият проверява доколко част от тази структура се запазва при друг начин на агрегиране (Lieberman, 2005; Brady, Collier, 2010; Goertz, Mahoney, 2012). В този смисъл количественият пласт не е конкурент на fsQCA и не служи като външна легитимация на вече получените резултати. Той е контролен инструмент за проверка на устойчивото ядро.

Аналитично подготвеното множество съдържа 138 променливи за 106-те изборни епизода. Те включват изходни индикатори, компонентни мерки, агрегирани индекси и вторични контекстуални показатели. Подобен обем не може да бъде директно включен в многовариантен модел при 106 случая, защото би произвел мултиколинеарност, нестабилни коефициенти и формално коректни, но съдържателно празни спецификации. Затова причинното пространство е редуцирано в две стъпки. Първо, всяка променлива е оценена концептуално – според връзката ѝ с изследователския въпрос, операционалната ѝ отличимост, теоретичната ѝ обоснованост и мястото ѝ в рамката на анализа. След този филтър остават 37 променливи. Второ, върху тях са приложени емпирични проверки за минимална дисперсия, бивариантна връзка с изхода, условна корелация при контрол за качество на режима и човешко развитие, както и LOESS диагностика за нелинейност. След този втори филтър количествено пригодният набор включва 13 променливи, организирани в седем групи.

Таблица 3.9. Променливи в независимата количествена проверка

Концептуална група	**Променлива**	**Символ**	**Източникова основа**
Режимен гръбнак	Свободи и качество на режима	FR	Freedom in the World; EIU Democracy Index
Режимен гръбнак	Човешко развитие	HDI	UNDP Human Development Index
Процедурно време	Забавяне при публикуване на резултатите	RD	ACE; IDEA
Процедурно време	Времеви лимит за разрешаване на споровете	TD	ACE; IDEA
Процедурно качество	Изборен процес и плурализъм	EP	EIU EPP; V-Dem Clean Elections Index
Процедурно качество	Допустимост и включване	EL	IDEA Voter Eligibility; V-Dem Suffrage
Стресова среда	Събития на политическо насилие	PV	ACLED, прозорец ±90 дни
Стресова среда	Географски размах на натиска	PVG	ACLED, дял от административните единици

Оперативна готовност	Навременна инсталация на изборните органи	IT	IFES; IDEA
Оперативна готовност	Цифрова защитеност	CD	Freedom on the Net; ITU IDI
Вторична допустимост	Реално явяване на избирателите	TU	IDEA Voter Turnout
Вторичен контекст	Демографска концентрация	DC	World Bank, градско-селско разпределение
Вторичен контекст	Икономически шок	ES	IMF; World Bank, реален растеж спрямо очаквания

Линейните спецификации обхващат пет зависими променливи: процедурната обезпеченост (P), общественото доверие в резултата (S), каноничния агрегат на двукомпонентния резултат (Ymin × 100), индекса на V-Dem за свободни и честни избори (F) и индекса на полиархия (Q). Спецификацията е стандартна OLS с шестте калибрирани условия като предиктори. В четири от петте модела установената хетероскедастичност налага използването на устойчиви стандартни грешки от тип HC3.

Таблица 3.10. Линейна спецификация за петте изходни слоя

Изход	**R^2**	**Adj. R^2**	**CV R^2 (5-fold)**	**F статистика**	**p**
Процедурна обезпеченост (P)	0,583	0,558	0,419	23,06	$7{,}3 \times 10^{-17}$
Обществено доверие (S)	0,501	0,471	0,285	16,58	$3{,}8 \times 10^{-13}$
Ymin × 100	0,579	0,553	0,399	22,69	$1{,}1 \times 10^{-16}$
V-Dem свободни и честни избори (F)	0,566	0,540	0,345	21,50	$5{,}0 \times 10^{-16}$
V-Dem полиархия (Q)	0,816	0,805	0,778	73,29	$3{,}3 \times 10^{-34}$

И петте модела са статистически значими. Обяснителната сила варира от $R^2 = 0{,}501$ при общественото доверие до $R^2 = 0{,}816$ при полиархията. Последният резултат е очакван, защото полиархията е режимно-равнищен конструкт и поради това е по-силно свързана с институционалните характеристики, включени в модела. Разликата между вътрешноизвадковото и кръстосано валидираното R^2 показва умере-

но пренапасване, типично за множество под 200 наблюдения при шест предиктора. Бутстрап проверката с 1000 повторни извадки е използвана, за да се провери устойчивостта на знаците на коефициентите.

Таблица 3.11. Стандартизирани коефициенти за централния модел (Ymin × 100) с бутстрап проверка

+	**β**	**Std. err.**	**p**	**95% CI**	**Бутстрап знак**
Константа	75,62	1,03	< 0,001	[73,58; 77,66]	–
A	2,80	1,28	0,031	[0,26; 5,34]	Гранично
R	-1,98	1,11	0,079	[-4,19; 0,24]	Не
V	4,43	1,11	< 0,001	[2,23; 6,62]	Да
H	0,22	1,32	0,865	[-2,39; 2,84]	Не
G	9,21	1,50	< 0,001	[6,22; 12,19]	Да
D	-2,13	1,09	0,054	[-4,29; 0,04]	Не

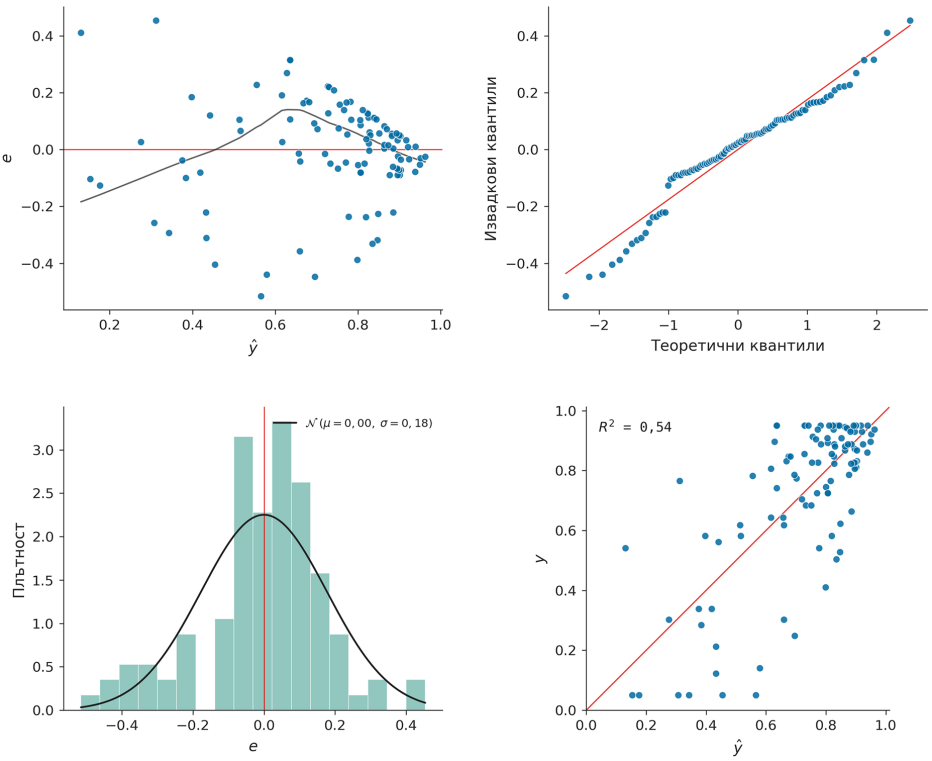

Фиг. 3.10. Четирипанелна диагностика на остатъците от линейната спецификация. Панелите показват остатъци спрямо предсказани стойности, Q–Q графика, графика на мащаба и разположението и остатъци спрямо влияние чрез разстоянието на Кук. Разпределенията не показват съществени отклонения от допусканията – остатъците варират около хоризонталната ос без систематична закономерност, Q–Q графиката следва нормалната референтна линия в централната част с леки отклонения в опашките, а нито едно наблюдение не надхвърля прага на Кук. Линейната спецификация е технически допустима за целите на конвергентната проверка

Само два предиктора издържат бутстрап проверката за устойчивост на знака – признаването на изборния резултат (G) и явният арбитраж (V). Това са и двете условия, които конфигурационната минимизация извежда като ядрени за положителното пространство – признаването като самостоятелна легитимационна ос, а явният арбитраж като част от компенсаторната пътека V·D. Останалите четири условия не показват същата устойчивост. Административният капацитет има положителен,

но граничен ефект; регулаторната ригидност и цифровата надеждност показват нестабилен знак в адитивната спецификация; средата на системен стрес не се проявява като самостоятелен линеен предиктор. Това не е аномалия, а очаквано следствие от различната логика на двата метода. Цифровата надеждност действа конфигурационно в съчетание с явния арбитраж, а системният стрес – като фон и конюнктивен усилвател, не като стабилен линеен ефект.

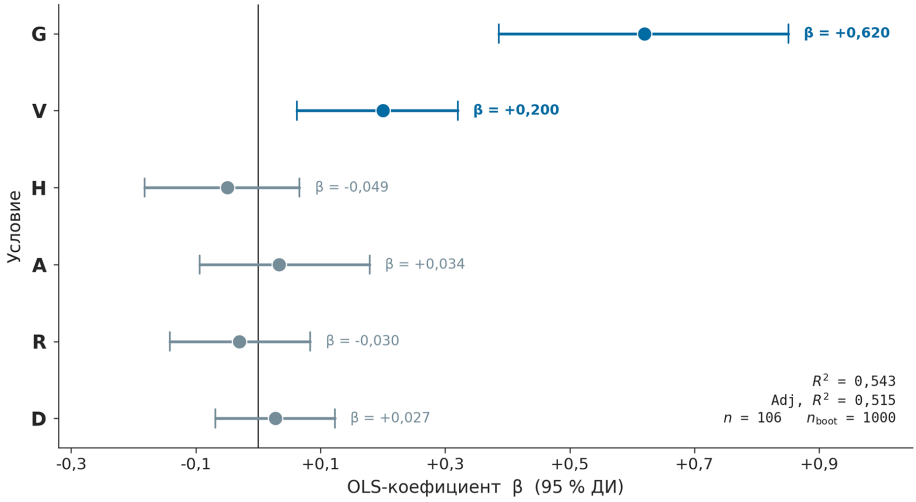

Фиг. 3.11. Дървовидна диаграма на стандартизираните коефициенти за шестте условия в петте линейни спецификации. Хоризонталните отсечки показват 95% бутстрап доверителни интервали; нулевата стойност е маркирана с прекъсната вертикална линия. Признаването (G) и явният арбитраж (V) имат интервали, концентрирани в положителния спектър при всички пет спецификации. Останалите четири условия пресичат нулата поне в една спецификация, което показва условен и контекстуално зависим ефект

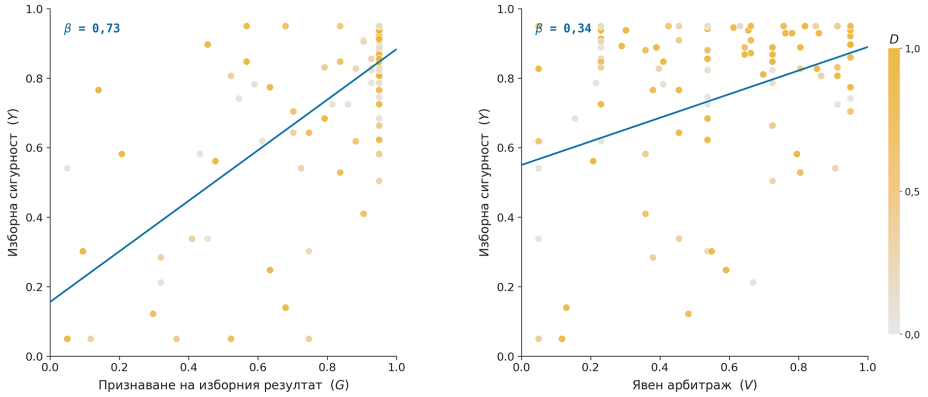

Фиг. 3.12. Графики на частичната зависимост за признаването (G) и явния арбитраж (V). Хоризонталните оси показват калибрираните стойности на условията, а вертикалните – прогнозираните стойности на изхода при контролиране на останалите променливи. При G връзката е почти линейна в целия диапазон. При V се наблюдава по-ясна нелинейност в горния диапазон, което подсказва прагов ефект на арбитражната видимост

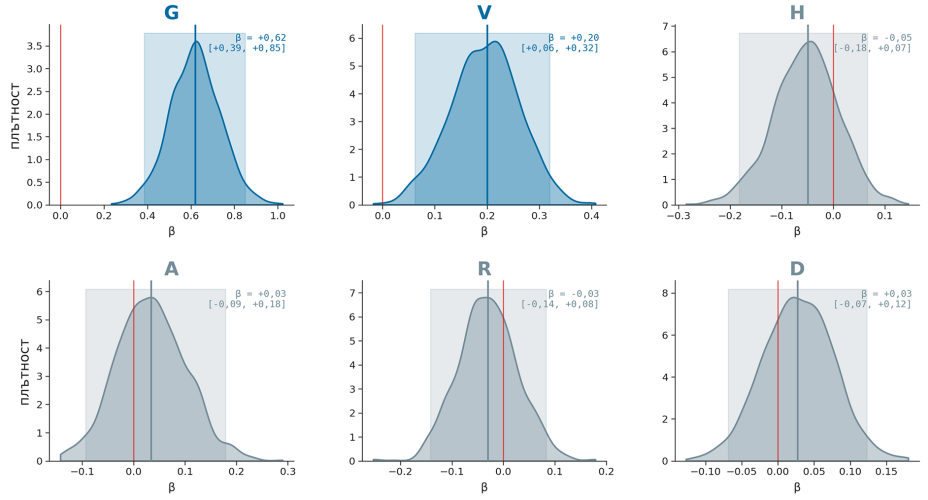

Фиг. 3.13. Бутстрап разпределения на стандартизираните коефициенти за шестте условия. Всеки панел представя хистограма на 1000 бутстрап реплики, като са маркирани медианата и 95% доверителен интервал. При G и V разпределенията са унимодални и концентрирани в положителния спектър, което потвърждава тяхната устойчивост. При A и D значителен дял от репликите гравитира около нулата, което съответства на по-условното им присъствие в линейния модел

Бутстрап разпределенията на коефициентите дават по-пълна картина от точковите оценки. Те показват дали коефициентът е концентриран около една централна стойност, дали разпределението е симетрично и дали доверителният интервал не прикрива тежки опашки или многомодалност. При множество от 106 случая асимптотичните интервали могат да бъдат подвеждащи; бутстрап репликите дават емпирично основана оценка на несигурността, която е по-подходяща за контролна проверка на знаковата устойчивост.

Графиките на частичната зависимост допълват проверката, като показват формата на връзката между двете устойчиви условия и изхода при контролиране на останалите променливи. Те не измерват несигурността в коефициента, а реконструират как се променя очакваната стойност на резултата при различни стойности на съответното условие. Съпоставянето на анализа на необходимостта, fsQCA минимизацията и OLS бутстрап проверката очертава вътрешната йерархия на причинните условия.

Таблица 3.12. Конвергентна валидност между анализ на необходимостта, fsQCA и OLS

Условие	**Необходимост**	**fsQCA решение**	**OLS бутстрап**	**Окончателна оценка**
A	–	В сложната спецификация	Гранично	Поддържащо в сложни конфигурации
R	Граничен профил при Y; силен фонов профил в отрицателна форма	В сложната спецификация	Нестабилно	Периферно; силно контекстно зависимо
V	–	Компонент на PVD и NVG	Стабилен знак	Ядро на компенсаторната и арбитражната ос
H	Силно фоново условие в двете посоки според знака	Асиметрично и фоново	Нестабилно	Конюнктивен спусък и контекстна рамка

G	Тавтологично близко, но централно	Самостоятелна положителна ос; обща отрицателна ос	Стабилен знак	Централна ос на изборната сигурност
D	–	В компенсаторната и цифрово уязвимата конюнкция	Нестабилно	Поддържащо в цифрово модулирани комбинации

Само две условия получават силна междуметодна подкрепа – признаването на изборния резултат и явният арбитраж. Те се появяват като устойчиви при различните аналитични инструменти, макар и не по един и същ начин. Признаването е централно във fsQCA решението и запазва най-силен положителен ефект в линейния модел. Явният арбитраж е част от компенсаторната положителна пътека и от непрозрачно арбитражната отрицателна пътека, а в OLS проверката също показва стабилен положителен знак. Останалите условия имат частична или контекстуална роля, която се проявява предимно в съчетания. Затова конвенционалният регресионен модел ги регистрира по-слабо или нестабилно.

Сравнението между конфигурационното покритие и линейното R^2 показва границите на тази конвергенция. Покритието на опосредстващото fsQCA решение за положителния резултат е 0,967. R^2 на пълния линеен модел за същия изход е 0,579, а кръстосано валидираното R^2 е 0,399. Разликата е съществена. Тя не означава, че двата показателя са напълно взаимозаменяеми, нито че единият „опровергава“ другия. По-скоро показва, че линейната спецификация улавя реален адитивен сигнал, но не обхваща пълната конфигурационна структура на изборната сигурност.

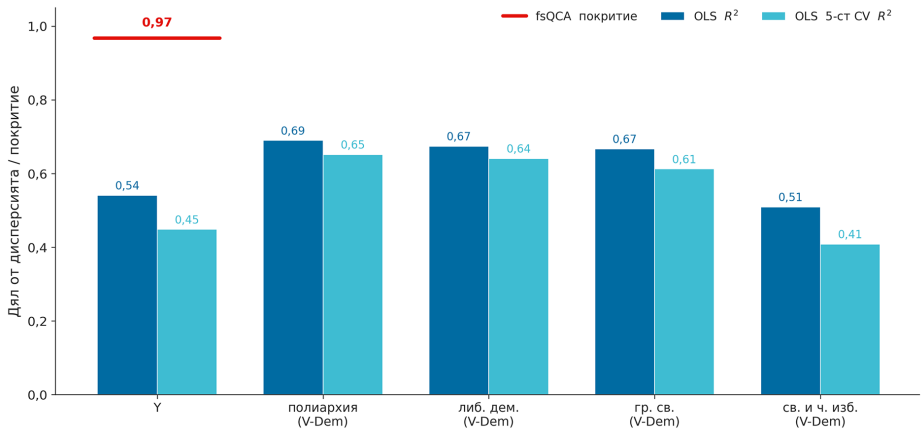

Фиг. 3.14. Сравнение между обяснителната сила на линейната спецификация и конфигурационното покритие. Стълбовете показват R^2, кръстосано валидирано R^2 и конфигурационно покритие на минимизираното решение. Разликата между R^2 и покритието отразява методологическата разлика между адитивното моделиране на средни ефекти и конфигурационното обхващане на достатъчни съчетания

Това разминаване не прави линейните методи погрешни. Те потвърждават, че признаването и явният арбитраж имат самостоятелна тежест. Но при обект с конюнктивна архитектура, каквато има изборната сигурност, адитивният модел подценява случаите, в които резултатът се произвежда чрез специфично съчетание от условия. Парадигматичните носители на компенсаторната пътека, при които по-ниското или по-условно признаване се компенсира от високи стойности на V·D, в линейната спецификация изглеждат като отклонения. В конфигурационния анализ те образуват самостоятелна причинна архитектура. Именно тук се вижда предимството на fsQCA – не в това, че „обяснява повече“ механично, а в това, че запазва формата на причинната връзка.

Двата метода следователно се срещат при устойчивото ядро и се разминават при периферията. Общата ос е съставена от признаването и явния арбитраж. Периферните условия – административен капацитет, регулаторна ригидност, системен стрес и цифрова надеждност – имат предимно конюнктивна роля. Те не изчезват от обяснението, но не могат да бъдат разбрани добре като самостоятелни линейни ефекти. Именно затова fsQCA остава основният аналитичен инструмент, а OLS проверката изпълнява контролна и валидационна функция.

Изборната сигурност, наблюдавана в множеството от 106 национални изборни епизода за периода 2021–2026 г., се организира около четири устойчиви резултата. Първо, тя е двупространствено явление – убедителното уреждане се организира около централна легитимационна ос (G) с компенсаторна ниша (V·D), докато оспореното уреждане се организира около две блокиращи конфигурации със споделено ядро (¬G) и различен вторичен дефицит – непрозрачен арбитраж или цифрова уязвимост. Второ, причинната асиметрия между двата полюса е ясно изразена на равнището на сложните решения; формалната Деморганова близост при опосредстващите решения отразява централността на признаването, но не отменя различната структура на двете пространства. Трето, цифровата надеждност има модулираща, а не детерминираща роля. Тя предпазва интерпретацията както от технологичен оптимизъм, според който цифровата защита решава проблема с изборното уреждане, така и от технологичен песимизъм, според който цифровата уязвимост е главният източник на провала. Четвърто, количествената проверка потвърждава признаването и явния арбитраж като устойчиво ядро, но показва и границите на адитивното моделиране при явления, които действат чрез съчетания.

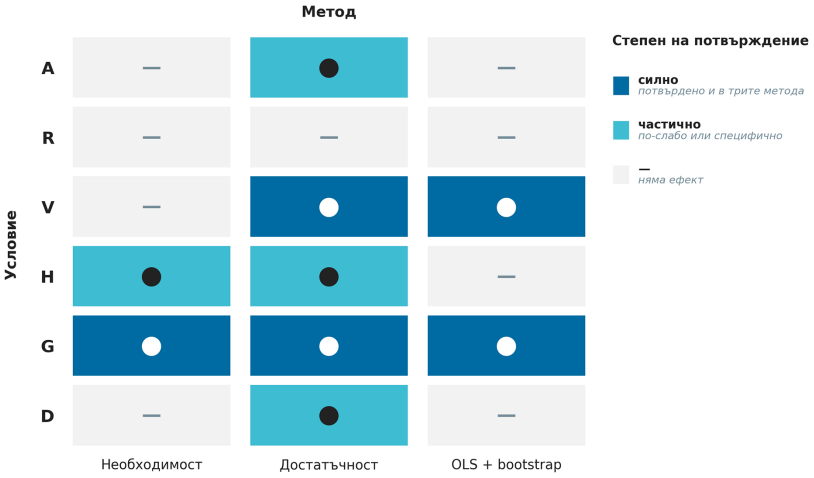

Фиг. 3.15. Обобщена диаграма на конвергенцията между трите аналитични инструмента – тест за необходимост, fsQCA минимизация и OLS бутстрап – за всяко от шестте условия. Категориите *устойчиво*, *условно* и *отсъстващо* показват дали трите метода достигат до съгласуван извод. Признаването (G) и явният арбитраж (V) показват тройна конвергенция, докато останалите четири условия се класифицират като условни или контекстуално зависими

Тези резултати са валидни в рамките на изследваното множество от случаи и са теоретично разпознаваеми при сходни изборни епизоди, но не представляват вероятностна екстраполация върху всички избори. Тяхната по-широка концептуална стойност за изборната сигурност, за институционалното устройство на представителната демокрация и за приложната политика на изборната администрация е предмет на отделна интерпретация, опит за каквато предлагаме в следващата глава.

Глава 4
ИНТЕРПРЕТАТИВНА РАМКА И ИМПЛИКАЦИИ НА МОДЕЛА

Емпиричната проверка показа, че изборната сигурност в множеството от 106 национални изборни епизода за периода 2021–2026 г. се организира около четири устойчиви свойства. Първо, убедителното институционално уреждане има двупътна структура – централна легитимационна ос, основана върху признаването на изборния резултат, и компенсаторна пътека, в която явният арбитраж и надеждността на цифровата инфраструктура стабилизират процеса при непълно или напрегнато признаване. Второ, положителният и отрицателният полюс не са огледални. Оспореното уреждане има собствена причинна структура, в която липсата на признаване се съчетава или с непрозрачен арбитраж, или с цифрова уязвимост. Трето, признаването на изборния резултат е централната ос, която свързва двете пространства, без да се превръща в универсално необходимо условие. Четвърто, цифровата инфраструктура няма самостоятелна детерминираща роля. Тя действа като модулатор – укрепва вече налични институционални конфигурации или усилва провала, когато се съчетае с дефицит на признаване.

Тези резултати имат по-широк смисъл от самите минимизирани формули. Те променят начина, по който изборната сигурност трябва да се мисли спрямо съседните понятия. Изборната почтеност остава необходима, но не изчерпва въпроса за уреждането; изборната киберсигурност има значение, но не може да замени политическото признаване и видимия арбитраж; административният капацитет е важен, но не произвежда сам по себе си легитимност на резултата. Следователно изборната сигурност не е сбор от добри изборни практики, а конфигу-

рационна способност на процеса да произведе резултат, който е защитим, признат и институционално понесен.

Институционалното следствие е ясно: изборната сигурност не може да се укрепва само чрез техническо усъвършенстване на процедурите. Тя изисква арбитражно-комуникативна архитектура, която прави спора публично разбираем, доказателствено проследим и институционално приключим. Това не означава, че процедурите, администрацията и цифровата инфраструктура са второстепенни. Означава, че те придобиват политически смисъл едва когато се свържат с признаването на резултата и с възможността конфликтът да продължи в рамките на произведения от изборите институционален ред.

Обхватът на тези изводи обаче остава ограничен от самата конструкция на изследването. Те са валидни за представителни демокрации, страни в преход и хибридни режими, в които изборите все още функционират като механизъм за институционално уреждане. Не се отнасят механично до консолидирани авторитарни режими, в които изборите имат предимно мобилизационна или плебисцитарна функция, нито до революционни или разпадащи се политически редове, в които самото признаване на резултата е част от учредяването или демонтирането на властта. Именно затова интерпретацията трябва да бъде едновременно силна в рамките на своя обект и предпазлива извън него.

4.1. Конфигурационната логика на асиметричния резултат

Четирите аналитични допускания, формулирани в първата глава, намират емпирична подкрепа, но не в напълно очакваната форма. Резултатите потвърждават общата линия на модела и същевременно я уточняват в три направления. Първо, компенсаторната пътека се оказва по-тясна, но по-чиста от легитимационната. Тя има висока консистентност, но ограничено уникално покритие. Второ, средата на системен стрес не функционира като самостоятелен причинен център, а като фонов модулатор, който променя действието на останалите условия. Трето, опосредстващите решения за положителния и отрицателния резултат изглеждат формално близки по правилата на Де Морган, но сложните решения показват пълна структурна асиметрия.

Първото допускане се отнасяше до конфигурационната природа на положителния полюс. Емпиричната проверка го потвърждава. Убеди-

телното институционално уреждане не произтича от едно необходимо условие, а от повече от една достатъчна пътека. Анализът на необходимостта не открива строго необходимо условие след изключване на тавтологично близките термини. Признаването на изборния резултат се доближава до прага за необходимост, но не го преминава в строгия смисъл. Минимизацията на положителното пространство извежда две пътеки:

$$\mathbf{Y = G + V \cdot D}$$

Това означава, че положителният резултат се постига или чрез признаване на изборния резултат, или чрез съчетание между явен арбитраж и надеждна цифрова инфраструктура. Сложното решение съдържа седем първични импликанта; в повечето от тях присъства признаването, а в значителна част – арбитражно-доказателствената ос. Следователно положителният полюс има архитектурно-конюнктивна структура – легитимационната пътека е основна, но не единствена, а компенсаторната пътека показва как резултатът може да бъде стабилизиран при по-напрегната политическа среда.

Второто допускане се отнасяше до самостоятелната граматика на отрицателния полюс. То също се потвърждава, но изисква по-прецизна интерпретация. В опосредстващата форма отрицателното решение изглежда като формална трансформация на положителното:

$$\mathbf{\neg Y = \neg V \cdot \neg G + \neg G \cdot \neg D}$$

На това равнище отрицателният резултат може да бъде прочетен като липса на признаване, съчетана или с липса на видим арбитраж, или с дефицит на цифрова надеждност. Но тази формална близост не означава причинна симетрия. На равнището на сложните решения положителното пространство съдържа седем първични импликанта, а отрицателното – четири. Нито един от положителните импликанти не намира огледален отрицателен еквивалент. Следователно асиметрията не се намира в най-редуцираната формула, а в емпиричната плътност, в броя на пътищата и в разпределението на централните и периферните условия.

Третото допускане поставяше акцент върху признаването и върху компенсаторната функция на явния арбитраж и цифровата надеждност.

Именно тук резултатите са най-ясни. Признаването е самостоятелна положителна пътека, присъства в повечето импликанти на сложното положително решение и е общото ядро на отрицателните пътеки в своята липса. Това го превръща в централна структурна ос на изборната сигурност. В същото време то не е абсолютно необходимо условие – има случаи, в които уреждането се удържа чрез компенсаторната пътека V·D. Тази пътека показва, че видимият арбитраж и доказателствено защитимата цифрова инфраструктура могат да стабилизират резултата, когато признаването е частично, забавено или политически оспорено.

Така първоначалното очакване за ролята на системния стрес и арбитража трябва да се уточни. Стресовата среда не се оказва централна причинна ос в минимизираните решения. Тя остава важна, но като фон, който усилва или отслабва действието на другите условия. Явният арбитраж, обратно, запазва по-пряка роля – в положителното пространство той участва в компенсаторната пътека заедно с цифровата надеждност, а в отрицателното неговата липса участва в един от двата основни механизма на провала. Арбитражът не е универсално достатъчен, но е решаващ там, където изборният спор трябва да бъде направен публично разбираем и институционално приключим.

Четвъртото допускане се отнасяше до цифровата ос. Емпиричните резултати потвърждават най-умерената му версия. Надеждността на цифровата инфраструктура не е самостоятелен генератор на изборна сигурност и не е самостоятелна причина за провал. Тя се проявява само в съчетания – с явния арбитраж в положителното пространство и с липсата на признаване в отрицателното. Това отхвърля две симетрични крайности. Първата е технологичният оптимизъм, според който цифровата защита сама решава проблема с изборното уреждане. Втората е технологичният песимизъм, според който цифровата уязвимост е главният източник на провала. Данните показват друго: цифровата инфраструктура усилва, поддържа или компрометира вече съществуващи институционални конфигурации, но не ги поражда самостоятелно.

Тези четири резултата не трябва да се четат като отделни констатации. Те формират един интегриран тезисен модел. Положителният резултат има двупътна структура – легитимационна и компенсаторна. Отрицателният резултат има собствена причинна граматика – две блокиращи конфигурации, обединени от липсата на признаване. Признаването е централната ос, която свързва двете пространства, но без да

ги изчерпва. Цифровата надеждност е модулатор, който действа само в съчетание с други условия.

Таблица 4.1. Четири интегрални стълба на модела

Стълб	Съдържателно ядро	Емпирична находка	Функция в модела
D1	Конфигурационна природа на положителния полюс	Y = G + V·D; седем сложни импликанта; покритие 0,967	Установява двупътната структура на убедителното уреждане
D2	Самостоятелна граматика на отрицателния полюс	¬Y = ¬V·¬G + ¬G·¬D; четири сложни импликанта; пълна асиметрия в сложната спецификация	Показва, че оспореното уреждане не е огледален образ на положителното
D3	Централност на признаването и компенсаторна функция на V·D	G е самостоятелна положителна ос; ¬G е общо ядро на отрицателните пътеки	Идентифицира признаването като структурна ос на изборната сигурност
D4	Ограничена автономност на цифровата ос	D действа само в конюнкция – с V при положителния резултат и с ¬G при отрицателния	Поставя цифровата надеждност като модулатор, не като генератор

Системният прочит на този модел разкрива три по-общи свойства. Първото е архитектурната двойственост на положителния полюс. Убедителното институционално уреждане се поддържа от водеща легитимационна ос, но разполага и с компенсаторна резерва. Това обяснява защо част от изборните епизоди могат да останат устойчиви въпреки напрежение около признаването – ако арбитражът е видим, а цифровата или доказателствената инфраструктура е достатъчно надеждна, процесът може да удържи резултата като валиден политически факт.

Второто свойство е централността без необходимост. Признаването на изборния резултат е най-важната ос на модела, но не достига статут на универсално необходимо условие. Тази позиция е съществена: ако признаването беше строго необходимо, компенсаторната пътека би била невъзможна; ако беше второстепенно, отрицателното пространство нямаше да се организира около неговата липса. Именно междинният му статут – централно, но не абсолютно необходимо – обяснява

както устойчивостта на част от напрегнатите епизоди, така и тежестта на отказа от признаване при провала.

Третото свойство е модулиращата природа на цифровата ос и стресовата среда. И двете условия имат значение, но не като самостоятелни причинни центрове. Цифровата надеждност придобива сила, когато се свърже с арбитража или с дефицита на признаване. Системният стрес променя средата, в която останалите условия действат, но не генерира самостоятелно нито убедително, нито оспорено уреждане. Затова двете условия трябва да се мислят като структурни регулатори на причинната архитектура, а не като нейни главни двигатели.

Оттук следва и по-общата интерпретация на изборната сигурност. Тя не е състояние, което възниква автоматично при добре написани правила, добре работеща администрация или висока цифрова защитеност. Тя е конфигурационна способност на изборния процес да превърне политическия конфликт в институционално поносим резултат. Когато признаването е налице, тази способност се реализира по-пряко. Когато признаването е гранично, тя може да бъде подкрепена от видим арбитраж и доказателствено защитима инфраструктура. Когато признаването липсва и едновременно с това арбитражът е непрозрачен или цифровата доказуемост е компрометирана, изборният резултат престава да приключва конфликта и сам се превръща в негов обект.

4.2. Изборната сигурност като емпирична категория

Емпиричната проверка позволява понятието „изборна сигурност“ да бъде определено по-точно. То вече не обозначава общо качество на изборите, нито разширено название на изборната почтеност, киберсигурността или административната надеждност. В рамката на настоящото изследване изборната сигурност е конфигурационна способност на изборния процес да произведе резултат, който е едновременно процедурно защитим и обществено признат като обвързващ политически факт.

Това определение съдържа три елемента. Първо, става дума за способност, а не просто за състояние. Изборната сигурност не описва дали дадена процедура изглежда добре подредена в определен момент, а дали цялата изборна архитектура може да доведе до институционално уреждане. Второ, тази способност е конфигурационна. Тя не възниква от самостоятелното действие на едно условие, а от съчетание между правила, администрация, арбитраж, признаване, цифрова доказуемост

и среда на натиск. Трето, тя е качество от втори ред – не се припокрива с нито едно от първичните свойства на изборния процес, а възниква от начина, по който те се свързват.

Тъкмо това отличава изборната сигурност от едномерния индикаторен подход. Ако изборният процес се оценява само чрез натрупване на благоприятни характеристики, два различни случая могат да получат сходна стойност, без да имат една и съща институционална структура. Един епизод може да бъде стабилизиран главно чрез признаване на резултата, а друг – чрез компенсаторно съчетание между видим арбитраж и доказателствено защитима инфраструктура. В числово изражение двата случая могат да изглеждат близки, но институционалната им биография и бъдещите им уязвимости са различни. Конфигурационният подход запазва тази разлика.

Най-близкото сродно понятие е изборната почтеност. То има утвърдено място в изследванията на изборното качество и в международните индикаторни масиви, особено чрез Perceptions of Electoral Integrity и V-Dem Clean Elections Index (Birch, 2011; Norris, 2014, 2017). Това понятие не се обезсилва от анализа тук. Напротив, изборната почтеност остава необходима част от разбирането на процедурната страна на изборите. Разграничението е друго: изборната почтеност измерва доколко процесът съответства на нормативния стандарт за свободни, честни и прозрачни избори, докато изборната сигурност пита дали изборната архитектура може да произведе защитим и признат резултат под натиск.

Така двата концепта имат различен аналитичен предмет. Изборната почтеност е преди всичко оценка на отклонението от процедурен стандарт. Изборната сигурност е обяснение на способността за институционално уреждане. Първата работи главно през експертно-индикаторна оценка, а втората – през причинни конфигурации. Първата може да покаже, че изборният ден е протекъл относително коректно, а втората трябва да обясни защо резултатът е бил признат, оспорен, стабилизиран или блокиран.

Таблица 4.2. Изборна почтеност и изборна сигурност. Концептуално разграничение

Аспект	**Изборна почтеност**	**Изборна сигурност**
Аналитичен обект	Съответствие на процедурата с нормативен стандарт	Способност на изборната архитектура да произведе защитим и признат резултат
Основен въпрос	Доколко изборите са свободни, честни и прозрачни	При какви съчетания изборите водят до институционално уреждане
Регистър на оценката	Експертно-индикаторен	Причинно-конфигурационен
Роля на признаването	По-скоро външен или вторичен ефект	Централна поведенческа ос
Отрицателен резултат	Отклонение от стандарта	Самостоятелно пространство на оспорено уреждане
Типични инструменти	PEI; V-Dem Clean Elections Index; наблюдателни доклади	fsQCA; анализ на достатъчност, асиметрия и еквифиналност

Практическото значение на това разграничение се вижда в гранични случаи. Епизод може да има относително висока процедурна оценка, но да не произведе убедително уреждане, ако конкуренцията е структурно изкривена, арбитражът е делегитимиран или признаването на резултата е блокирано. Обратно, изборен процес с ограничени процедурни дефицити може да стигне до стабилизирано уреждане, ако спорът бъде обработен чрез видим арбитраж и резултатът остане доказателствено защитим. Следователно изборната сигурност не отменя изборната почтеност, а я поставя в по-широка причинна рамка.

Двукомпонентната конструкция на резултата също изисква концептуално уточнение. Убедителното институционално уреждане предполага едновременно процедурна обезпеченост и обществено доверие в резултата. Висока процедурна защитимост при слабо признаване не е пълноценна изборна сигурност, защото резултатът остава политически неустойчив. Обществено приемане при компрометирана процедура също не е изборна сигурност, а временно примирие, зависимо от конюнктурата. Затова резултатът не може да бъде мислен като средна стойност между процедура и доверие. Той зависи от по-слабия компонент и от степента на разминаване между двата.

Тази логика обяснява и защо положителният полюс има две различни институционални биографии. В първата признаването на резул-

тата стабилизира уреждането пряко. Във втората резултатът се удържа чрез компенсаторна архитектура – явният арбитраж и цифровата доказуемост правят спора обработваем, а резултата – защитим дори когато признаването е непълно или напрегнато. Двете траектории могат да доведат до сходно равнище на изборна сигурност, но не означават едно и също. Първата е по-евтина институционално, защото политическото признаване върши голяма част от стабилизиращата работа. Втората е по-тежка и по-уязвима, защото разчита на компенсаторни механизми.

Оспореното институционално уреждане също не трябва да се свежда до логическо отрицание на положителния резултат. То е самостоятелна типологическа категория. Изборите могат да бъдат проведени, резултатът да бъде обявен, а въпреки това той да не се превърне в общовалиден политически факт. Това се случва по два основни начина. Първият е непрозрачно-арбитражен – липсва признаване, а институционалната обработка на спора не е достатъчно видима или убедителна. Вторият е цифрово уязвим – липсва признаване, а доказателствената инфраструктура не успява да защити резултата от технически канализирано оспорване. И в двата случая провалът не е просто по-ниска степен на изборна почтеност, а блокиране на самото уреждане.

Таблица 4.3. Основни свойства на двукомпонентната структура

Свойство	**Смисъл**	**Концептуално следствие**
Ограничение от по-слабия компонент	Процедурната обезпеченост и общественото доверие не се заместват напълно	Високата процедурна защитимост не компенсира слабото признаване, както и доверието не компенсира компрометирана процедура
Дефект при силно разминаване	Голямата дистанция между процедура и доверие е самостоятелен проблем	Изборният процес може да изглежда формално стабилен, но да остане политически неуреден
Архитектурна двупътност	Положителният резултат може да се постигне чрез признаване или чрез компенсаторна пътека	Сходно равнище на изборна сигурност може да има различна институционална биография
Неогледалност на отрицателния полюс	Оспореното уреждане има собствени пътища на възникване	Провалът трябва да се анализира като самостоятелна конфигурация, не като механично отсъствие на успех

Така понятието „изборна сигурност“ се отделя както от изборната почтеност, така и от изборната киберсигурност. Киберсигурността обхваща защитата на цифровите системи, данните, регистрите, комуникационните канали и техническите процедури. Това е важен, но частичен компонент. Емпиричната проверка показва, че цифровата надеждност не произвежда самостоятелно изборна сигурност. Тя има значение, когато е свързана с видим арбитраж или когато нейният дефицит се съчетае с липса на признаване. Следователно цифровата инфраструктура не е новият център на изборното уреждане, но не е и техническа периферия. Тя е модулатор на доказателствената защитимост.

В същия смисъл административният капацитет не може да бъде приравнен с изборна сигурност. Добре организирана администрация може да проведе процеса навременно и последователно, но това не гарантира признаване на резултата. Обратно, отделни административни дефицити могат да бъдат понесени, ако спорът бъде обработен публично, доказателствено и институционално. Администрацията поддържа изпълнимостта на изборите; изборната сигурност засяга дали тази изпълнимост се превръща в признато уреждане.

Същото важи и за регулаторната стабилност. Правилата са необходими, защото осигуряват предвидимост и ограничават произвола. Но стабилните правила не са достатъчни, когато арбитражът е слаб, признаването е блокирано или конкуренцията е фактически изкривена. Нестабилните правила от своя страна са особено важни като фон на провала, защото правят оспорването по-лесно, а институционалното приключване – по-трудно. Така регулаторната ос има асиметрична роля – стабилността не гарантира успех, но нестабилността може да усили провала.

Оттук следва по-общата концептуална рекалибрация. Изборната сигурност трябва да се мисли като конфигурационна способност за уреждане, а не като техническо състояние на изборния процес. Тя свързва положителния и отрицателния полюс чрез централната ос на признаването, без да ги прави огледални. Свързва легитимационната и компенсаторната траектория на положителния резултат, без да ги слива. Свързва процедурната обезпеченост и общественото доверие, без да допуска едното да замени напълно другото. В тази форма понятието вече има самостоятелен теоретичен статут. То не е по-широка версия на изборната почтеност, нито политологическа украса към киберсигур-

ността, а отделен обект със собствена логика и собствени емпирични проявления.

Това има пряко значение за институционалното мислене. Ако изборната сигурност зависи от архитектурната съгласуваност между процедура, арбитраж, доказуемост и признаване, тогава политиките за нейното укрепване не могат да се изчерпват с поправки в изборното законодателство, обучение на администрацията или нова технология за гласуване. Тези мерки са важни, но стават ефективни само когато се подредят в режим на публично разбираемо и институционално приключимо уреждане. Именно тази институционална проекция е предмет на следващия раздел.

4.3. Институционално устройство на изборното управление

Концептуалното изясняване на изборната сигурност има пряка институционална проекция. Ако изборната сигурност не е просто съответствие с процедурен стандарт, а способност на изборния процес да произведе защитим и признат резултат, тогава укрепването ѝ не може да се изчерпва с по-добра администрация, по-подробни правила или по-модерна технологична инфраструктура. Тези елементи остават необходими, но не са самодостатъчни. Емпиричните резултати от предходната глава показват, че защитната архитектура на изборния процес има легитимационно-компенсаторен характер – при нормално функциониране тя се опира върху признаването на резултата, а при напрежение – върху способността на арбитража и доказателствената инфраструктура да удържат спора в институционална форма.

Това измества центъра на приложната политика. Обичайният административен въпрос е как изборите да бъдат организирани правилно. Въпросът за изборната сигурност е по-широк: как изборният процес да бъде устроен така, че резултатът му да може да бъде защитен, обяснен, оспорен по предвидим ред и в крайна сметка признат като обвързващ политически факт. Оттук следва, че изборната администрация не е само технически организатор на процеса, а част от по-широка система за институционално уреждане на политическия конфликт. Нейната задача не приключва с правилното изпълнение на процедурите; тя включва и създаването на условия, при които процедурното изпълнение може да бъде публично разбрано и прието.

Сравнителният статут на шестте условия е различен в положителното и в отрицателното пространство. Едни и същи условия не играят еднаква роля при убедителното уреждане и при неговия провал. Признаването на резултата е централната ос на положителния полюс и общият дефицит на отрицателния. Явният арбитраж има компенсаторна роля при положителния резултат и блокираща роля, когато отсъства заедно с признаването. Цифровата надеждност усилва доказателствената защитимост, но нейният дефицит става решаващ най-вече когато се съчетае с отказ от признаване. Административният капацитет, регулаторната стабилност и средата на системен стрес имат по-скоро поддържаща и контекстуална функция.

Таблица 4.4. Шестте компонента на защитната архитектура в сравнителен план

Условие	**Роля при убедителното уреждане**	**Роля при оспореното уреждане**	**Статут в защитната архитектура**
Признаване на изборния резултат	Централна ос на легитимационната пътека	Липсата му е общо ядро на двете блокиращи пътеки	Структурна ос на двата полюса
Явен арбитраж	Основен компонент на компенсаторната пътека	Липсата му участва в непрозрачно-арбитражния провал	Компенсаторен механизъм и защитен контур при спор
Надеждност на цифровата инфраструктура	Усилва доказателствената защитимост заедно с арбитража	Липсата ѝ участва в цифрово уязвимия провал	Доказателствен модулатор
Административен капацитет	Поддържа изпълнимостта и времевия ритъм на процеса	Дефицитът му усилва провала в сложни конфигурации	Оперативна основа, но не самостоятелен генератор
Регулаторна ригидност	Осигурява предвидимост и правна четимост	Нестабилността на правилата усилва оспорването	Контекстуален стабилизатор
Среда на системен стрес	Ниският натиск улеснява уреждането	Високият натиск усилва блокиращите конфигурации	Фонов модулатор

Първата институционална ос е процедурно-доказателствената. Тя изисква изборният процес да оставя проследима верига от действия, решения и проверки: регистрация, гласуване, преброяване, предава-

не на протоколи, публикуване на резултати, разглеждане на жалби и окончателно удостоверяване. Формалното спазване на срокове и инструкции не е достатъчно, ако следите на процеса не могат да бъдат възстановени и разбрани при оспорване. Процедурната обезпеченост означава не само процесът да бъде проведен, а да бъде проверим, след като бъде проведен.

В тази ос административният капацитет, нормативната стабилност и цифровата надеждност действат съвместно. Администрацията осигурява изпълнимостта; правилата задават предвидимата рамка; цифровата инфраструктура разширява проследимостта там, където процесът е технологично опосреден. Връзката между тях е по-важна от самостоятелната им стойност. Професионална администрация не може да компенсира ситуативно променяни правила. Стабилни правила не могат да компенсират компрометирана документална верига. Технологично сложна система не укрепва сигурността, ако остава неразбираема за политическите участници и за публиката. Тъкмо затова цифровизацията не трябва да се мисли като самостоятелно решение, а като част от доказателствената верига на изборния процес.

Втората ос е арбитражно-комуникативната. Явният арбитраж се оказва ключов именно защото превежда спора от политическа претенция в институционално обработим конфликт. Решението на съд, изборна комисия или друг компетентен орган има значение не само с диспозитива си, а и с мотивите, срока, публичността и разпознаваемостта си. Ако спорът бъде решен формално, но основанията на решението останат неясни, арбитражът приключва юридически, без непременно да стабилизира политически резултата. Затова видимостта на арбитража не е комуникационна украса, а част от самата му институционална сила.

Оттук произтичат три практически изисквания. Първо, процедурите за жалби и изборни спорове трябва да бъдат предварително институционализирани, а не да се конструират ad hoc след всеки напрегнат вот. Участниците трябва да знаят кога, къде, как и по какви основания могат да оспорват. Второ, решенията трябва да бъдат мотивирани така, че да позволяват не само професионален правен прочит, но и публично разбиране на логиката на произнасянето. Трето, арбитражната информация трябва да бъде достъпна в срокове, които не оставят вакуум за делегитимационни разкази. В среда на високо недоверие времето между възникването на спора и институционалния

отговор е политически ресурс; ако институциите не го използват, той се заема от подозренията.

Третата ос е поведенческата, свързана с признаването на изборния резултат. Признаването не е психологическо примирение на загубилия, нито морална добродетел, характерна само за консолидираните демокрации. То е институционализирано поведение. Загубилият актьор може да оспорва, но оспорването трябва да остане в рамките на процедурата. Победителят може да управлява, но не трябва да третира резултата като пълно обезсилване на опозицията. Институциите трябва да дадат процесуален път на претенциите на малцинството, така че участието в спора да бъде възможно без разрушаване на рамката.

Тази поведенческа страна не може да бъде произведена изцяло чрез правила, но може да бъде подкрепена институционално. Предвидимите процедури за оспорване, публично видимият арбитраж, проверимата доказателствена следа и равният достъп до информация намаляват цената на признаването и повишават цената на бездоказателственото отрицание. Когато загубилият актьор има институционален канал за спор, отказът от признаване се нуждае от по-силна публична обосновка. Когато такъв канал липсва или е непрозрачен, делегитимацията става по-лесна, защото може да се представи като реакция срещу институционално затваряне.

Четвъртата ос е управлението на системния стрес. Стресовата среда не е самостоятелен генератор на провал, но променя действието на всички останали условия. Високият натиск може да произтича от геополитическо вмешателство, делегитимационни кампании, насилие, икономически шок, клиентелистки зависимости или комбинация между тях. Институционалният дизайн не може да премахне тези източници. Може обаче да намали проводимостта им към изборния процес, така че натискът да не надхвърли абсорбционния капацитет на легитимационно арбитражната архитектура.

Таблица 4.5. Генератори на системен стрес и институционални буфери

Тип генератор	Канал на въздействие	Институционален буфер
Геополитически натиск	Дипломатически, финансов, информационен или кибероперационен натиск	Координация в сферата на сигурността; киберустойчивост; прозрачност на финансирането
Делегитимационни наративи	Платформено и медийно усилване на твърдения за измама или узурпация	Публична комуникация от арбитража; достъпни одитни следи; бързо институционално опровержение
Постизборно насилие	Улична мобилизация, локални сблъсъци, етническо или партийно напрежение	Канали за деескалация; кратки срокове за оспорване; медиаторско присъствие
Икономически шок	Бързо отслабване на институционалното доверие при социално напрежение	Социална компенсация; коалиционен ресурс; стабилна институционална комуникация
Клиентелистки зависимости	Контролиран вот, купуване на гласове, мрежово посредничество	Граждански наблюдателски мрежи; правоохранителен капацитет; междуинституционална координация

Клиентелистките зависимости заслужават отделно внимание, защото не действат като еднократен външен шок. Те са устойчива мрежова форма на политическо посредничество, която се възпроизвежда чрез ниско институционално доверие, икономическа уязвимост и слаби граждански механизми за наблюдение и санкция (Карклинс, 2008; Петрунов, 2007, 2010a, 2010b). Българската литература разглежда този проблем през преплитането между организирана престъпност, политически партии и държавна администрация, както и през корупционния акт като форма на криза на представителството (Безлов, 2007; Найденов, 2008, 2011; Сатаров, 2001; Стойчев, 2017; Стоянов, 2017; ЦИД, 2016). В този смисъл буферът срещу клиентелизма не може да бъде само наказателен. Ако институциите преследват изолирани прояви, без да засегнат мрежата, която ги възпроизвежда, защитната функция остава ограничена.

Ефективният буфер срещу клиентелистки натиск има поне три равнища. На първо място са гражданските наблюдателски мрежи, които могат да документират мобилизационни схеми в реално време. На второ място е правоохранителният капацитет, който трябва да може да

идентифицира и преследва мрежови форми на изборна манипулация, а не само единични нарушения. На трето място е междуинституционалната координация между изборния орган, прокуратурата, контролните агенции и местните институции. Разликата между ефективен и неефективен буфер е структурна – ефективният прекъсва веригите на посредничество, докато неефективният санкционира отделни симптоми и оставя инфраструктурата непокътната.

Институционалните импликации могат да бъдат обобщени не като нова формула, а като последователност от проектни изисквания. Първо, изборният процес трябва да има легитимационно-компенсаторен гръбнак – или достатъчно стабилно признаване, или достатъчно силно съчетание между видим арбитраж и доказателствена инфраструктура. Второ, този гръбнак трябва да бъде поддържан от административно-времева надеждност, защото забавянето, процедурните вакууми и липсата на документална проследимост бързо се превръщат в политически уязвимости. Трето, системният стрес трябва да бъде буфериран така, че натискът да не се пренесе директно върху признаването на резултата. Четвърто, стабилността на правилата трябва да ограничава стратегическото пренаписване на състезателната рамка.

Тази защитна архитектура не е универсална рецепта. Една и съща мярка може да има различен ефект в различни институционални среди. Укрепването на цифровата проследимост например добавя резервна доказателствена опора там, където признаването е стабилно. В среда на компрометирано признаване същата мярка може да стане централен компонент на компенсаторната пътека. Ако обаче цифровата система е неразбираема за публиката и слабо свързана с арбитража, тя може да увеличи подозренията, вместо да ги намали. Същото важи за арбитража – формално съществуващият механизъм е слаб, ако не е публично видим; силната публичност е недостатъчна, ако процедурата няма правна тежест.

Следователно приложната политика на изборните органи трябва да се ориентира не към максимизиране на отделни компоненти, а към съгласуване на цялата защитна архитектура. По-добрите правила, по-добрата администрация, по-сигурната технология и по-бързият арбитраж имат смисъл само ако работят в обща посока, а именно резултатът да бъде проверим, спорът да бъде обработим, а политическият конфликт да остане в рамките на институционалното уреждане. Това е практическата проекция на конфигурационния резултат. Изборната сигурност не

се произвежда от най-силния отделен компонент, а от способността на компонентите да се поддържат взаимно в момент на оспорване.

4.4. Граници на интерпретативния хоризонт

Изводите на анализа са валидни в една ясно очертана теоретична територия. Тази граница не е недостатък, а условие за тяхната строгост. Без нея моделът би започнал да претендира за повече, отколкото емпиричната проверка позволява. Обхватът на интерпретацията може да бъде описан по пет оси: времево-фазова, географска и сравнителна, режимно-типологическа, методологическа и теоретично-калибрационна. Всяка от тях показва къде резултатите могат да бъдат прилагани сравнително уверено и къде се нуждаят от допълнително концептуално моделиране.

Първата е времево-фазовата ос. Единицата на анализ в изследването е изборният епизод, а не изборният ден и не дългосрочната траектория на политическия режим. Резултатът се проследява в следизборния хоризонт – периодът, в който процедурната обезпеченост и обществеността доверие в резултата могат да се стабилизират или да ерозират. Този времеви обхват надхвърля гласуването и преброяването, но остава по-ограничен от процесите на демократична консолидация, режимна промяна или продължителна институционална криза. Следователно изводите се отнасят до способността на изборния процес да произведе институционално уреждане в рамките на конкретен епизод, а не до всички дългосрочни последици от този епизод.

Втората ос засяга множеството от случаи. Анализът обхваща 106 национални изборни епизода за периода 2021–2026 г., разпределени в две режимно дефинирани подмножества: 71 случая в консолидирани демокрации и 35 случая в страни в преход и хибридни режими. Това множество не е статистическа извадка от всички избори по света. То е подбор на случаи, предназначен да обхване зоната, в която изборната сигурност не е нито предварително гарантирана, нито изначално невъзможна. Именно в тази междинна зона изборите продължават да функционират като механизъм за институционално уреждане на политическия конфликт, но способността им да произведат защитим и признат резултат не може да се приема за даденост.

Тази сравнителна зона има по-висока аналитична стойност от двата крайни полюса. При стабилно консолидираните демокрации положи-

телният резултат е толкова устойчив, че вариацията между условията по-трудно произвежда наблюдаема вариация в самия резултат. При отчетливо авторитарните режими изборите обикновено не действат като реален механизъм за разрешаване на властови конфликти, а като инструмент за легитимация, мобилизация или вътрешноелитна координация. В първия случай липсва достатъчно отрицателна вариация, а във втория положителният резултат не е реална алтернатива в смисъла, вложен в настоящото изследване. Затова моделът има най-голяма обяснителна сила именно в зоната на консолидиращите се, напрегнатите и оспорваните демократични порядъци.

Разширяването отвъд европейския институционален контекст се опира на литературата за клиентелистки и патронажни мрежи в Югоизточна Азия, олигархичен патримониализъм във Филипините и Тайланд, електорална конкуренция и интимидация в Турция, партийни машини и купуване на гласове в Аржентина, както и на сравнителните изследвания върху административните и арбитражните механизми на изборната манипулация (Allen, 2015; Aspinall, As'ad, 2015; Berenschot, 2015; Callahan, 2005; Çarkoğlu, Aytaç, 2015; Gehlbach, Simpser, 2015; Hartlyn, McCoy, 2006; Quimpo et al., 2005; Rundlett, Svolik, 2016; Szwarcberg, 2015). Тази основа позволява калибрационна съгласуваност между различни регионални контексти, без да заличава спецификите на отделните случаи. Регионалните различия остават важни в качествената интерпретация, но не разрушават общата конфигурационна логика на анализа.

Третата ос е режимно-типологическа. Тя очертава обхвата спрямо различните типове политически режим и не съвпада напълно с географското разпределение на случаите. Класификацията на V-Dem Regimes of the World разграничава четири основни категории, спрямо които приложимостта на настоящия модел е различна (Lührmann et al., 2018).

Таблица 4.6. Режимно-типологически обхват

Режимна категория	**Представителни случаи**	**Статут в анализа**
Затворена автокрация	–	Извън обхвата: липсва функционална арбитражна база за изборно уреждане
Изборна автокрация	TZA25, UGA26, BGD24, HKG25	Селективно представена: типична зона за отрицателните архитектури
Изборна демокрация	GHA24, ZMB21, MEX24, IDN24, PER21	Централна аналитична зона с реална вариация между двата полюса
Либерална демокрация	NOR21, SWE22, JPN24, URY24, TWN24, CAN25, DEU25	Селективно представена: преобладаващо положителни резултати, но с гранични напрежения

Затворената автокрация остава извън обхвата по концептуални, не просто по емпирични причини. Там арбитражната база за изборно уреждане или отсъства, или съществува без реално съдържание. Изборната автокрация и изборната демокрация са централната зона на модела, защото при тях и положителният, и отрицателният резултат са едновременно възможни. Либералната демокрация е представена селективно – повечето случаи произвеждат убедително уреждане, но граничните епизоди показват, че напреженията, изведени от модела, не са изцяло външни и за най-консолидираната част от спектъра.

Четвъртата ос е методологическа. Настоящият апарат работи с институционална архитектура и конфигурационна причинност. Той не реконструира микрополитическата феноменология на отделния актьор и не търси каузална идентификация в експериментален смисъл. Аналитичната структура съчетава три компонента: fsQCA, който извежда достатъчните конфигурации и асиметрията между двата полюса; независима количествена проверка, която тества устойчивостта на част от ядрените условия при различна логика на агрегиране; и връщане към случаите, което контекстуализира граничните и отклоняващите се епизоди. Тези компоненти не са взаимозаменяеми. Първият извежда архитектурата, вторият проверява нейната устойчивост, третият показва къде тя работи по-ясно и къде среща граници.

Извън методологическия обхват остават техники, които биха обогатили интерпретацията на отделни епизоди, но не биха заменили конфигурационния модел. Това са мрежов анализ на партийни, медийни и клиентелистки връзки, дискурсивен анализ на делегитимационни наративи, етнография на изборните органи, експериментална оценка на ефектите от конкретни институционални интервенции. Тези подходи са продуктивни, но работят в друг аналитичен регистър. Те могат да бъдат използвани в последващи изследвания, особено за отклоняващите се случаи, но не са част от основната логика на настоящия дизайн.

Петата ос е теоретично-калибрационна. Шестусловното пространство – регулаторна ригидност, административен капацитет, явен арбитраж, системен стрес, признаване и цифрова надеждност – не е „открито“ механично в данните. То е теоретично решение, подчинено на баланс между покритие на причинното пространство, аналитична пестеливост и дискриминираща сила. Този избор се дисциплинира от няколко критерия.

Таблица 4.7. Калибрационни критерии за теоретичен обхват

Критерий	**Смисъл**	**Какво ограничава**
Теоретична основаност	Всяко условие произтича от установен изследователски проблем	Произволното добавяне на индикатори
Оперативна дефинируемост	Всяко условие може да бъде калибрирано за всеки епизод	Неизмерими абстракции
Минимално припокриване	Условията имат различими оперативни профили	Дублиране между близки понятия
Покритие на резултата	Условията обхващат процедурната, поведенческата и стресовата страна на модела	Пристрастие към един компонент
Икономичност	Броят условия е достатъчен, но не прекомерен	Комбинаторна експлозия
Преносимост към сходни случаи	Условията могат да се прилагат с ограничена адаптация	Затваряне на модела само в изследваното множество
Контекстуална чувствителност	Условията варират реално между случаите	Включване на почти константни свойства
Емпирична отзивчивост	Условията произвеждат стабилни и тълкуваеми архитектури	Формално валидни, но неинформативни решения

Алтернативни декомпозиции са възможни, но те биха променили баланса между пестеливост, разделителна способност и теоретична плътност. Свиване до пет условия би заличило цифровата ос като самостоятелен компонент, а тя се оказва решаваща за компенсаторната пътека. Разширяване до седем условия, например чрез отделяне на медийната среда, би увеличило риска от припокриване с явния арбитраж и със системния стрес, а също би разпръснало случаите в твърде много логически конфигурации. Шестусловното пространство следователно не е единствено възможно, но е най-подходящо за настоящия обект.

Петте оси на интерпретативния хоризонт не отслабват изводите. Те ги предпазват от свръхобобщение. Моделът може да бъде прилаган към сходни изборни епизоди в близки режимни и институционални среди, но не трябва механично да се пренася към затворени автокрации, революционни преходи, режими във военен разпад или силно специфични регионални форми на изборна симулация. В тези случаи изборната сигурност може да изисква самостоятелно концептуално моделиране.

4.5. Двоичната логика на интегрирания отговор

Емпиричната проверка, понятийното уточняване, институционалната проекция и очертаването на обхвата образуват единна теоретична рамка. Тя не е сбор от отделни заключения, а последователна реконструкция на изборната сигурност като конфигурационен обект. Ако остане само емпиричната проверка, резултатът би бил набор от минимизирани пътеки без достатъчна концептуална тежест. Ако остане само понятийното уточняване, изборната сигурност би се превърнала в прецизно, но приложно неактивно понятие. Ако институционалната проекция се отдели от обхвата на валидност, тя лесно би започнала да изглежда като универсална рецепта. Силата на модела идва от връзката между тези четири равнища.

В синтезиран вид изводът може да бъде формулиран така: изборната сигурност е конфигурационна способност на изборната архитектура да произведе двукомпонентен резултат чрез една от две траектории – легитимационна или компенсаторна. Нейният отрицателен корелат не е просто липса на успех, а самостоятелно конфигурационно пространство, организирано около общ дефицит на признаване и реализирано в две блокиращи вариации – непрозрачно арбитражна и цифрово уязвима. Тази формулировка е изведена от множеството от 106 национални

изборни епизода за периода 2021–2026 г. и е теоретично приложима към сходни случаи в зоната на консолидиращите се и оспорваните демокрации.

Таблица 4.8. Четири опори на интегрирания теоретичен принос

Опора	**Основно твърдение**	**Място в теоретичния принос**
Емпирична	Две положителни и две отрицателни архитектури; силна асиметрия между сложните решения; устойчиво ядро около признаването и явния арбитраж	Осигурява проверимата основа на синтеза
Понятийна	Изборната сигурност е конфигурационна способност, а не едномерно скаларно свойство	Отделя понятието от изборната почтеност, киберсигурността и общите индекси на демокрация
Институционална	Защитната политика трябва да се проектира около легитимационно-компенсаторен гръбнак, административна поддръжка, буфери срещу стрес и стабилни правила	Превежда теоретичния обект в приложна институционална логика
Обхватна	Валидността на модела е ограничена от времеви, режимни, методологически и калибрационни граници	Предпазва изводите от свръхинтерпретация

Признаването на изборния резултат заема структурна позиция, която обединява двата полюса, без да ги прави огледални. В положителното пространство то функционира като централна ос на легитимационната пътека и присъства в по-голямата част от сложните импликанти. В отрицателното пространство неговата липса е общото ядро на двете блокиращи конфигурации. Това обяснява защо изборното уреждане може да се удържи дори при затруднено признаване, ако компенсаторната архитектура е достатъчно силна, и защо тежкият провал почти неизбежно преминава през отказа от признаване. В този смисъл признаването не е психологическо състояние, а институционализирано поведение на ключовите политически медиатори.

Компенсаторната архитектура е вторият важен резултат. Съчетанието между явен арбитраж и цифрова надеждност не е второстепенен вариант на нормалното уреждане, а резервна архитектура, която се активира при гранично, частично или напрегнато признаване. В такива ситуации арбитражът прави спора институционално обработим, а цифровата или доказателствената инфраструктура прави резултата проверим. Двете условия действат най-силно именно заедно. Ако арбитражът е видим, но доказателствената следа е слаба, решението остава уязвимо. Ако цифровата следа е технически налична, но арбитражът не я превръща в публично разбираем аргумент, тя не стабилизира резултата.

Отрицателното пространство е сходно по форма, но различно по съдържание. Непрозрачно арбитражната и цифрово уязвимата пътека не са огледален образ на положителните траектории. Те са две различни архитектури на провала. При първата липсата на признаване се съчетава с невъзможност спорът да бъде публично и институционално обработен. При втората липсата на признаване се съчетава с доказателствена слабост, която позволява техническо или информационно канализиране на оспорването. И в двата случая изборите могат да бъдат проведени и резултатът да бъде обявен, но уреждането остава непостигнато.

Цифровата ос и средата на системен стрес имат специфично положение в тази архитектура. Те не са самостоятелни генератори на резултата. Цифровата надеждност действа като модулатор, който укрепва арбитража или при своя дефицит усилва отказа от признаване. Стресовата среда променя условията, при които останалите компоненти действат, но сама по себе си не произвежда нито успех, нито провал. Така моделът избягва две редукции – технологичната, при която цифровата защита се превръща в център на всичко, и контекстуалната, при която високият натиск се приема за достатъчно обяснение на изборния провал.

Интегрираната рамка превежда изборната сигурност от технократски речник на индикатори в политологичен апарат за анализ на институционалното уреждане. Тя позволява да се оценяват конкретни изборни епизоди, да се сравняват национални институционални среди и да се проектират политики за защита на изборния процес, без да се губи разликата между процедура, признаване, арбитраж, доказуемост и системен натиск. Същевременно тя оставя отворени въпроси, които надхвърлят настоящото изследване – дали архитектурите ще се запазят

при по-късни изборни цикли; как трябва да се моделира изборната сигурност в затворени автокрации; как мрежовият анализ, дискурсивният анализ или процесното проследяване могат да обяснят отклоняващите се случаи в по-голяма дълбочина.

Тези въпроси не отслабват резултата. Те очертават неговото естествено продължение. Настоящият анализ показва, че изборната сигурност не е нито техническо състояние на изборната администрация, нито обобщена мярка за изборна почтеност. Тя е конфигурационна способност на изборния процес да превърне политическия конфликт в институционално поносим резултат. Когато тази способност е налице, изборите не просто произвеждат победител. Те удържат рамката, в която поражението може да бъде понесено, спорът – обработен, а властта – предадена без разрушаване на политическия ред.

Заключение.
ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД ИЗБОРНОТО УРЕЖДАНЕ В ДИНАМИЧНО ПРОМЕНЯЩИЯ СЕ СВЯТ

Институционалното уреждане на изборния процес, разгледано през конфигурационната рамка на настоящото изследване, не се изчерпва с емпиричната проверка върху множеството от 106 национални изборни епизода. Тази проверка установява причинните пътеки, границите на модела и сравнителната тежест на отделните условия, но същевременно отваря по-широк теоретичен хоризонт. Изборната сигурност се оказва разположена в пресечната точка между няколко големи проблема на съвременната политическа наука: кризата на представителната демокрация, границите на адитивните модели при обекти с конфигурационна структура, вълновата динамика на политическото развитие, връзката между процедура и признание, както и перспективата на следващите изборни цикли, в които установените архитектури ще бъдат подложени на нови изпитания.

Тези хоризонти не образуват отделна програмна част, а показват къде се разполага приносът на изследването. Монографията не предлага обща теория на демокрацията, нито универсална теория на изборното качество. Тя решава по-ограничена, но концептуално важна задача – да покаже при какви съчетания изборният процес успява да произведе резултат, който е едновременно процедурно защитим и обществено признат, и при какви съчетания тази способност се разпада. Именно в това междинно поле между процедурата, институционалното уреждане и политическата поносимост на резултата се намира специфичният предмет на изборната сигурност.

Изследванията на кризата на представителната демокрация обикновено се концентрират върху две класически измерения. Първото е входното измерение: участие, доверие, партийно представителство, институционална отзивчивост и връзка между гражданите и управляващите. То е плътно разработено в литературата за изпразването на представителната политика, разпадането на либералния консенсус, недоверието като структурна характеристика на съвременното представителство и трансформацията на партийните системи (Mair, 2013; Rosanvallon, 2008; Runciman, 2018; Tormey, 2015). В централно- и източноевропейския контекст тази линия е допълнена от анализите на посткомунистическото разочарование, ерозията на демократичната траектория, представителната криза, развитието на партиите и трансформациите на политическите елити (Канев, 1996; Кръстев, 2013; Малинов, 2020; Райчев, Стойчев, 2004; Тодоров, 2010, 2024).

Второто е изходното измерение: управленска ефективност, институционална резултатност и легитимност на политическите решения. То присъства в литературата за ефективното и демократично управление, за моделите на демокрация и за институционалния капацитет на съвременните политически режими (Lijphart, 1999; Scharpf, 1999). Между входа и изхода обаче стои трета сфера, която често остава по-слабо тематизирана. Това е сферата на институционалното уреждане – способността на демократичния процес да превърне политическия конфликт в общопризнат политически факт. Настоящото изследване поставя именно тази сфера в центъра. От тази гледна точка кризата на представителната демокрация не е само криза на участието или на резултатността, а и криза на механизма, чрез който изборите трябва да произвеждат валиден, защитим и поносим политически изход.

Изборното уреждане не може да бъде сведено до отделни променливи с постоянен среден ефект. То е архитектурен обект. Неговите елементи – правила, администрация, арбитраж, признаване, цифрова доказуемост и системен стрес – не действат самостоятелно, а в съчетания. Именно затова линейно-адитивният подход, колкото и продуктивен да е при други изследователски задачи, остава ограничен при обекти от този тип. Той може да регистрира устойчиви нетни ефекти, както се видя при признаването и явния арбитраж, но не може да възпроизведе цялата конфигурационна архитектура на резултата. От друга страна, чисто казусният, или историко-наративният, подход запазва плътността на от-

делния случай, но трудно извежда систематични причинни пътища в множество от над сто епизода.

Тъкмо тук конфигурационният подход има аналитично предимство. Той позволява случаят да остане носител на смисъл, без сравнението да се разпадне в поредица от несъпоставими разкази. Позволява също да се изведат общи пътища, без те да бъдат сведени до среден ефект на отделни предиктори. В този смисъл настоящото изследване се вписва в традицията на качествения сравнителен анализ и конфигурационната причинност, но я използва не като методологическа самоцел, а като инструмент, съответстващ на самата структура на предмета (Fiss, 2011; Ragin, 1987, 2000; Schneider, Wagemann, 2012). Допълването с независима количествена проверка и типологическо връщане към случаите не променя конфигурационния център на анализа, а го поставя под допълнителен контрол.

Проблемът за изборната сигурност изисква и обръщане към бъдещето. Изборното уреждане не е веднъж завинаги придобито качество на даден режим. То е капацитет, който може да се стабилизира, да ерозира, временно да се възстанови или да се разпадне при промяна в политическата среда. Това прави прогностичния хоризонт важен, но изисква предпазливост. Политологичната прогноза не е предсказване на събития в оракулски смисъл, а условно твърдение за вероятни посоки на развитие, основано върху установени структури, наблюдавани траектории и ясно формулирани допускания (Schwartz, 1991). Затова моделът, изграден тук, не казва какво непременно ще се случи в следващите изборни цикли. Той показва какви въпроси трябва да бъдат задавани, когато се оценява дали даден изборен епизод има капацитет да произведе уреждане.

Този хоризонт се вписва и в по-широката литература за вълните на демократизация и демократична ерозия. Хънтингтън формулира тезата, че демократичните експанзии и отстъпления се концентрират в исторически фази (Huntington, 1991). По-късната литература върху демократичния упадък премества фокуса от класическия преврат към по-бавни форми на институционално изпразване, регулаторно пренареждане, овладяване на арбитража и делегитимиране на опозиционното участие (Bermeo, 2016; Haggard, Kaufman, 2021; Waldner, Lust, 2018). Конфигурационният апарат на това изследване добавя междинно равнище: не режимната траектория като цяло, а конкретните архитектури,

чрез които изборният епизод постига или губи способността си да произведе убедително институционално уреждане.

Двукомпонентната конструкция на резултата има не само методологическо, но и по-широко политико-философско значение. Тя стъпва върху разбирането, че демократичният изборен резултат не става легитимен само защото процедурата е формално спазена, нито само защото значима част от политическите актьори временно го приемат. Уреждането е стабилно тогава, когато процедурата може да бъде защитена, а резултатът – понесен като валиден политически факт. Поносимостта не означава съгласие, удовлетворение или хармония. Тя означава, че политическата общност може да продължи да функционира в рамката, зададена от резултата дори когато несъгласието около него остава силно.

В този смисъл демократичната политика не премахва конфликта. Тя го превежда в институционална форма, която може да бъде удържана. Изборният резултат е поносим тогава, когато губещите актьори могат да го оспорват процедурно и да го критикуват политически, но продължават да действат с презумпцията, че той задава общата рамка на следващия политически цикъл. Това разбиране се различава от три редукционистки представи за легитимността. Процедурната я свежда до спазване на правилата. Фактическата я приравнява с временно приемане. Стабилизационната я измерва чрез отсъствие на смутове. Архитектурното разбиране за изборната сигурност съчетава тези измерения, но не се свежда до нито едно от тях.

Периодът 2026–2035 г. вече се намира отвъд границите на изследваното множество от случаи и затова не може да бъде предмет на същия тип емпирична валидация. Той обаче представлява естествено поле за приложение на изградената рамка. Предстоящите изборни цикли могат да бъдат групирани в няколко аналитични зони. В утвърдените либерални демокрации структурното признаване обикновено остава високо, а основният въпрос е дали новите източници на системен стрес – делегитимационни кампании, цифрови атаки, геополитически натиск и информационни операции – ще изискват по-силни компенсаторни механизми. В хибридни или силно поляризирани среди четирите архитектури, изведени в изследването – легитимационна, компенсаторна, непрозрачно арбитражна и цифрово уязвима – остават едновременно възможни, като конкретният изход зависи от съчетанието между признаване, арбитраж, доказуемост и системен натиск. Наднационалните формати, особено изборите за Европейски парламент, изискват допъл-

нително разширяване на апарата, защото признаването, арбитражът и цифровата надеждност действат в многослойна институционална среда.

Изборната сигурност като аналитичен предмет се намира на границата между три изследователски направления. Първото е индексологията на процедурната изборна почтеност, развита около Perceptions of Electoral Integrity, V-Dem и сродни инструменти (Garnett, James, 2020; Norris, 2014, 2017). Второто е литературата за политическите режими, демократичната ерозия и конкурентния авторитаризъм (Bermeo, 2016; Haggard, Kaufman, 2021; Levitsky, Ziblatt, 2018). Третото е приложната литература за изборното администриране, процедурната изпълнимост и техническата защита на изборния процес (Alvarez, Hall, 2008; Blais et al., 2004). Настоящата рамка не заменя тези направления. Тя предлага връзка между тях, като показва как процедурната защитимост, обществената приемливост и институционалните условия могат да бъдат мислени заедно.

Оттук следва и централният извод на монографията. Изборното уреждане, което е едновременно процедурно защитимо и обществено признато, не е резултат от един изолиран компонент. То се поражда от съвместното действие на архитектурни условия, чиито форми са емпирично ограничени и теоретично разпознаваеми. Двете положителни архитектури – легитимационната и компенсаторната – и двете отрицателни – непрозрачно арбитражната и цифрово уязвимата – не са универсални закони. Те са конфигурационни закономерности, извлечени от множеството от 106 изборни епизода за периода 2021–2026 г. Тяхната сила е сравнителна и диагностична, не прогностична в строгия смисъл.

Положителното пространство показва, че убедителното уреждане може да се постигне по повече от един път, но не чрез безкрайно множество произволни комбинации. В преобладаващата част от случаите то се стабилизира чрез признаването на изборния резултат. В по-ограничен кръг от случаи то се удържа чрез компенсаторно съчетание между явен арбитраж и доказателствено защитима инфраструктура. Отрицателното пространство, от своя страна, показва, че провалът не е просто липса на положителните условия. Той има собствени архитектури – отказът от признаване, съчетан или с непрозрачен арбитраж, или с цифрова уязвимост. Между тези полюси се намират граничните случаи, при които моделът трябва да се прилага предпазливо, и отклоняващите

се случаи, при които допълнителни контекстуални фактори надхвърлят шестусловната рамка.

Така конфигурационната природа на положителния полюс ревизира предположенията на адитивните модели за изборната сигурност. Асиметричната граматика на отрицателния полюс отделя оспореното уреждане като самостоятелен теоретичен обект. Централността на признаването поставя поведението на ключовите политически актьори в основата на двата полюса. Ограничената автономност на цифровата ос отхвърля както технологичния детерминизъм, така и технологичния нихилизъм. Тези резултати образуват общ принос – теоретичен, методологически и приложен.

Теоретичният принос е в рекалибрирането на понятието изборна сигурност като конфигурационна способност на изборния процес, нередуцируема до изборна почтеност, режимна типология или техническа защита. Методологическият принос е в интегрираната употреба на fsQCA, независимата количествена проверка и типологическото връщане към случаите. Нито един от тези компоненти сам не би могъл да възпроизведе пълния обяснителен потенциал на модела. Приложният принос е в превеждането на резултатите в защитна архитектура, при която легитимационната ос и компенсаторната конюнкция между арбитраж и доказуемост формират две различни, но свързани опори на изборното уреждане.

В последна сметка изборната сигурност е политически проблем на представителната демокрация в нейната постнормативна фаза, а не технически проблем на изборната администрация. Тя се отнася до способността на институционалния ред да произведе общопризнат политически факт под натиск, не просто до оптимизирането на отделни процедурни компоненти. Тя е архитектурен капацитет, който може да бъде укрепван, ерозиран, компенсиран или разрушаван. Затова и задачата на политологичното знание тук не може да бъде делегирана нито само на правото, нито само на технологията, нито само на политическата социология. Между институционалната архитектура и историческата перспектива се разполага полето, в което демократичното изборно уреждане ще се удържа или ще се разпада. Именно в това поле изборната сигурност се очертава като самостоятелен предмет на политическата наука.

БИБЛИОГРАФИЯ

Безлов, Т., Ценков, Е., Цветкова, М., Гунев, Ф., Петрунов, Г. 2007. Организираната престъпност в България: Пазари и тенденции. София: Център за изследване на демокрацията. ISBN 978-954-477-151-5.

Безлов, Т., Гунев, Ф., Герганов, А., Шентов, О. 2011. Тенденции на престъпността в България 2000–2010. София: Център за изследване на демокрацията. ISBN 978-954-477-176-8.

Галунов, Т. 2008. Избирателни системи и парламентарни избори в България 1919–1939 г. Велико Търново: Фабер. ISBN 978-954-775-959-6.

Галунов, Т. 2010. Мажоритарната система и парламентарните избори в България: от възстановяването на българската държавност до началото на деветдесетте години на XIX век. Велико Търново: Фабер. ISBN 978-954-400-391-3.

Галунов, Т. 2017. Избирателни системи и парламентарни избори в България (1944–1989 г.). Велико Търново: Издателство на Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“.

Градев, Д., Маринов, А., Сапунджиева, К., Карабельова, С., Митев, К., Йонкова, К., Матанова, В., Чолакова, М., Георгиев, Л. 2018. Поглед пред себе си. Личната мрежа на общуването. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. 272 с. ISBN 978-954-07-4521-3.

Канев, Д. (ред.). 1996. Ролята на парламента за консолидиране на новите демокрации в Централна и Източна Европа. София: Народно събрание, Отдел „Парламентарни изследвания“.

Канев, Д. 2010. Трудният път към институционализация на българския парламент. В: Българската политология пред предизвикателствата на времето. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 105–120. ISBN 978-954-07-3055-4.

Карабельова, С. 2011. Ценности и културни практики в България. София: Класика и стил. 344 с. ISBN 978-954-327-074-3.

Карасимеонов, Г. 2006. Партийната система в България. София: Горекс прес.

Карклинс, Р. 2008. Системата ме накара да го направя. Корупцията в посткомунистическите общества. София: Фондация „Конрад Аденауер“.

Кашукеева-Нушева, В. 2015. Международни стандарти за финансиране на политическата дейност и тяхното приложение в България. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. ISBN 978-954-07-4044-7.

Кашукеева-Нушева, В., Славов, К., Христова-Вълчева, К., Тонева-Методиева, Л. 2017. Част I. Прозрачност и почтеност в изборния процес – резултати от наблюдението на изборите за народни представители, проведени на 26 март 2017 г.; Препоръки по отношение на изборния процес. В: Изборен процес и политики за превенция на корупцията: състояние и перспективи за развитие (доклад от наблюдението на изборите за 44-то Народно събрание, проведени на 26 март 2017 г.). София: Асоциация „Прозрачност без граници“, 3–25, 39–44. ISBN 978-954-2999-26-3.

Кашукеева-Нушева, В. 2019a. Новите електронни технологии в изборния процес и тяхното приложение в изборите за Европейски парламент през 2019 г. Политически изследвания, № 1–2, 67–82. ISSN 0861-4830.

Кашукеева-Нушева, В. 2019b. Купуването на гласове и контролираният вот в България: предизвикателство към институциите и демократичните стандарти в изборния процес. София: Асоциация „Прозрачност без граници“.

Кашукеева-Нушева, В., Славов, К. 2021. Българският модел за политическо финансиране и провеждане на избори: международни стандарти, актуални проблеми и възможни решения. София: Фондация „Фридрих Еберт“. ISBN 978-954-2979-76-0.

Киров, П. 1996a. Избирателна система – в търсене на съгласието. В: Конституцията и демократичните промени в България. София, 48–58.

Киров, П. 1996b. Избирателна система и политическа стабилност. Съвременно право, № 2, 33–42.

Киров, П. 2002. Представително управление и избирателни системи. Съвременно право, № 6, 17–29.

Киров, П. 2010. Рационализиране на българската избирателна система. В: Национални и европейски измерения на съвременния конституционализъм. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 45–64.

Коларова, Р. 2009. Еволюция на европейския парламентаризъм. Делегиране и отчетност в моделите на представително управление. В: Сравнително европейско управление. София: Мултипринт, 244–288. ISBN 978-954-362-022-7.

Кръстев, И., Холмс, С. 2020. Имитация и демокрация: как Западът спечели Студената война, но загуби себе си. София: Обсидиан. 328 с. ISBN 978-954-769-505-4.

Кръстева, А. (ред.). 2010. Българският политик: щрихи към портрета. София: Нов български университет. ISBN 978-954-535-608-7.

Кръстева, А. 2013. Дигиталният гражданин. София: Нов български университет. ISBN 978-954-535-771-8.

Кръстева, А. 2014. От миграция към мобилност: политики и пътища. София: Нов български университет. ISBN 978-954-535-837-1.

Малинов, С. 2020. Democratic deficit or democratic legitimacy? Towards a new conceptual framework for the EU. Доклади от Международната научна конференция на катедра „Европеистика“, Център за високи постижения „Жан Моне“, 7, 69–80. DOI: 10.60054/PEU.2020.7.69-80.

Манов, В. 2001. Уроците от българския преход. За стратегията на бъдещите реформи, развитие и преструктуриране. София: Сиела. ISBN 978-954-649-362-0.

Манолов, Г. 2015. Избори и избирателни системи. Пловдив: Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. 429 с. ISBN 978-619-90178-6-9.

Минчев, О. 2015. Идейно-политически контекст на прехода след комунизма. Политически изследвания, № 1–2, 22–37.

Митев, П.-Е. 1994. Посттоталитарно развитие: протодемокрация или протоавторитарни режими. Алтернативни варианти пред България. Политически изследвания, IV(1), 22–25.

Митев, П.-Е. 2017. Преходът: политически ракурси. София: Изток-Запад. ISBN 978-619-01-0133-8.

Михайлова, Е. 2004. Парламентаризъм и правова държава в България. Принципи и практики. София: Нов български университет. ISBN 954-535-317-1.

Найденов, Н. 2008. Публика и политика: Въведение в политическата антропология на модерността. Първо издание. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. 408 с. ISBN 978-954-07-2672-4.

Найденов, Н. 2011. Елементите на корупционния акт: вместо дефиниция на корупцията. Публични политики, 2(4), с. 78. DOI: 10.58894/EJPP.2011.4.78.

Пастармаджиева, Д. (ред.). 2017. Избори и избирателни системи. Сборник със студентски разработки. София: Булгед ООД. Достъпен на: https://www.researchgate.net/publication/330503103_IZBORI_I_IZBIRATELNI_SISTEMI_Sbornik_ss_studentski_razrabotki [посетен на 18.05.2026]. ISBN 978-619-188-151-2.

Петрунов, Г. 2007. Относно дефинициите за организирана престъпност. Разум, 1(1), 45–54.

Петрунов, Г. 2010a. Организирана престъпност и корупция като част от генезиса на девиантните общества: върху примера на престъплението „трафик на хора“. Социологически проблеми, 42(1–2), 334–349.

Петрунов, Г. 2010b. Организирана престъпност и публична власт в преходните общества: основни елементи на една концептуална рамка. Социология, с. 112–123.

Петрунов, Г. 2020. Организирана престъпност и публична власт в периода на преход. София: УНСС. 279 с. ISBN 978-619-232-337-0.

Пиргова, Мария. 1998. Парламентарната система в България: институционални проблеми на прехода. София: Рацио 90.

Пиргова, М. 2010. Българският парламентаризъм в условията на глобалния преход. София: Парадигма. ISBN 978-954-326-107-9.

Райчев, А., Стойчев, К. 2004. Какво се случи? Разказ за прехода в България 1989–2004. София: Изток-Запад. ISBN 954-321-073-X.

Савов, И. 2017a. Един поглед върху неприкосновеността и защитата на

личните данни в дигиталната ера. Бюлетин на Факултет „Полиция“, № 37, 79–97. ISSN 1312-6679.

Савов, И. 2017b. Относно някои аспекти от процедурите по използване на трафичните данни в Република България и някои европейски страни. В: Противодействие на радикализацията и тероризма. София: Академия на МВР, 249–259. ISBN 978-954-348-145-3.

Сатаров, Г., Пархоменко, С. 2001. Разнообразие стран и разнообразие коррупции (анализ сравнительных исследований). Аналитический доклад. Москва: Региональный общественный фонд „Информатика для демократии“ (Фонд ИНДЕМ).

Стойчев, С. 1996. Избирателни системи и избирателни процедури. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. ISBN 954-9615-17-0.

Стойчев, С. П., Цонева, А., Георгиев, С., Лазарова, И. 2011. Le processus électoral en Bulgarie: principaux risques et déficits. София: RiskMonitor. DOI: 10.5281/zenodo.14676018. ISBN 978-854-2914-14-3.

Стойчев, С. П. 2016. Контролираният вот в България: заплахи за човешката сигурност. София: Институт за регионални и международни изследвания. ISBN 978-954-9858-31-0.

Стойчев, С. П. 2017. Контролираният и купен вот като инструмент за завладяване на държавата от организирани престъпни мрежи: политически рискове и тенденции. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. DOI: 10.5281/zenodo.14675833. ISBN 978-954-07-4357-8.

Стоянов, А., Герганов, А. 2017. Антикорупция: прилагане и оценка на антикорупционни мерки и политики (МАКПИ). София: Център за изследване на демокрацията. ISBN 978-954-477-312-0.

Тодоров, А. 2005. Политическият живот в България 1990–2005. София: Изток-Запад.

Тодоров, А. 2010. Граждани, избори, партии: България 1879–2009. София: Изток-Запад. ISBN 978-954-321-677-2.

Тодоров, А. 2024. Демокрациите под натиска на войната. В: Кръстева, А., Стайкова, Е. (ред.). Правата на човека в епоха на кризи. София: Научно-технически съюз по машиностроене „Индустрия – 4.0“, 42–51. ISBN 978-619-7383-34-8.

ЦИД. 2016. Завладяване на държавата: противодействие на административната и политическата корупция. София: Център за изследване на демокрацията. ISBN 978-954-477-277-2.

Чалъков, И., Бунджулов, А., Христов, И., Деянова, Л., Николова, Н., Деянов, Д., Митев, Т., Славенков, Б., Симеонов, О., Чипев, П., Стойнев, В., Фелиси, Ст. 2008. Мрежите на прехода: какво всъщност се случи в България след 1989 г. София: Изток-Запад. ISBN 978-954-321-444-0.

Adcock, R., Collier, D. 2001. Measurement validity: A shared standard for qualitative and quantitative research. American Political Science Review, 95(3), 529–546. DOI: 10.1017/S0003055401003100.

Allen, N. W. 2015. Clientelism and the personal vote in Indonesia. Electoral Studies, 37, 73–85. DOI: 10.1016/j.electstud.2014.10.005. Available from: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261379414001152. ISSN 0261-3794.

Alvarez, R. M., Hall, T. E. 2008. Electronic Elections: The Perils and Promises of Digital Democracy. Princeton, NJ: Princeton University Press. DOI: 10.1515/9781400834082. ISBN 978-0-691-12517-6.

Anderson, C. J., Blais, A., Bowler, S., Donovan, T., Listhaug, O. 2005. Losers' consent: Elections and democratic legitimacy. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-927638-7.

Aspinall, E., As'ad, M. U. 2015. The patronage patchwork: Village brokerage networks and the power of the state in an Indonesian election. Bijdragen Tot de Taal-, Land- En Volkenkunde, 171(2/3), 165–195. DOI: 10.1163/22134379-17102004.

Bay, S., Fredheim, R. 2019. Falling behind: How social media companies are failing to combat inauthentic behaviour online. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. Available from: https://www.researchgate.net/publication/342765001. ISBN 978-9934-564-58-1.

Berenschot, W. 2015. Political parties and clientelism in Southeast Asia. Bijdragen Tot de Taal-, Land- En Volkenkunde / Journal of the Humanities and Social Sciences of Southeast Asia, 171(4), 557–562. DOI: 10.1163/22134379-17104007.

Bermeo, N. 2016. On democratic backsliding. Journal of Democracy, 27(1), 5–19. DOI: 10.1353/jod.2016.0012.

Bernhard, M., Halderman, J. A., Teague, V. 2017. Public evidence from secret ballots. In: Krimmer, R., Volkamer, M., Braun Binder, N., Kersting, N., Pereira, O., Schürmann, C. (ed.). Electronic Voting (E-Vote-ID 2017), Lecture Notes in Computer Science. Springer, 84–109. DOI: 10.1007/978-3-319-68687-5_6.

Birch, S. 2011. Electoral Malpractice. Oxford: Oxford University Press.

Blais, A., Massicotte, L., Yoshinaka, A. 2004. Establishing the rules of the game: Election laws in democracies. Toronto: University of Toronto Press. DOI: 10.3138/9781442674639. ISBN 978-1-4426-7463-9.

Blatter, J., Haverland, M. 2012. Designing case studies: Explanatory approaches in small-N research. Basingstoke: Palgrave Macmillan. DOI: 10.1057/9781137016669. ISBN 978-1-137-01666-9.

Boix, C. 1999. Setting the rules of the game: The choice of electoral systems in advanced democracies. American Political Science Review, 93(3), 609–624. DOI: 10.2307/2585577.

Bozóki, A., Hegedűs, D. 2018. An externally constrained hybrid regime: Hungary in the European Union. Democratization, 25(7), 1173–1189. DOI: 10.1080/13510347.2018.1455664.

Bradshaw, S., Howard, P. N. 2017. Troops, trolls and troublemakers: A global inventory of organized social media manipulation. Oxford Internet Institute, University of Oxford. Available from: https://demtech.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/89/2017/07/Troops-Trolls-and-Troublemakers.pdf.

Brady, H. E., Collier, D. (ed.). 2010. Rethinking Social Inquiry: Diverse Tools, Shared Standards. 2 ed. Lanham, MD: Rowman & Littlefield. ISBN 978-1-4422-0344-0.

Bratton, M. 2008. Vote buying and violence in Nigerian election campaigns. Electoral Studies, 27(4), 621–632. DOI: 10.1016/j.electstud.2008.07.006.

Callahan, W. A. 2005. The discourse of vote buying and political reform in Thailand. Pacific Affairs, 78(1), 95–113. DOI: 10.5509/200578195.

Campbell, D. T., Fiske, D. W. 1959. Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. Psychological Bulletin, 56(2), 81–105. DOI: 10.1037/h0046016.

Carey, J. M., Shugart, M. S. 1995. Incentives to cultivate a personal vote:

A rank ordering of electoral formulas. Electoral Studies, 14(4), 417–439. DOI: 10.1016/0261-3794(94)00035-2.

Çarkoğlu, A., Aytaç, S. E. 2015. Who gets targeted for vote-buying? Evidence from an augmented list experiment in Turkey. European Political Science Review, 7(4), 547–566. DOI: 10.1017/S1755773914000320.

Cheibub, J. A., Przeworski, A. 1999. Democracy, elections, and accountability for outcomes. In: Przeworski, A., Stokes, S. C., Manin, B. (ed.). Democracy, Accountability, and Representation. Cambridge: Cambridge University Press, 222–250. DOI: 10.1017/cbo9781139175104.008.

Collier, D. 1991. The comparative method: Two decades of change. In: Rustow, D. A., Erickson, K. P. (ed.). Comparative political dynamics: Global research perspectives. New York: HarperCollins, 7–31.

Collier, D., Hidalgo, F. D., Maciuceanu, A. O. 2006. Essentially contested concepts: Debates and applications. Journal of Political Ideologies, 11(3), 211–246. DOI: 10.1080/13569310600923782. Available from: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13569310600923782.

Cook, R. D. 1977. Detection of influential observation in linear regression. Technometrics, 19(1), 15–18. DOI: 10.1080/00401706.1977.10489493.

Coppedge, M., Gerring, J., Knutsen, C. H., Lindberg, S. I., Teorell, J., Altman, D., Glynn, A., Pemstein, D., Seim, B. 2020. Varieties of democracy: Measuring two centuries of political change. Cambridge: Cambridge University Press.

Corrales, J. 2015. The authoritarian resurgence: Autocratic legalism in Venezuela. Journal of Democracy, 26(2), 37–51. DOI: 10.1353/jod.2015.0031.

Dahl, R. A. 1971. Polyarchy: Participation and opposition. New Haven, CT: Yale University Press. ISBN 978-0-300-01565-2.

Dahl, R. A. 1989. Democracy and Its Critics. New Haven, CT: Yale University Press. ISBN 978-0-300-04938-1.

Diamond, L. 2008. The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world. New York: Times Books. ISBN 978-0-8050-7869-5.

Eckstein, H. 1975. Case study and theory in political science. In: Greenstein, F., Polsby, N. W. (ed.). Political science: Scope and theory. Reading, MA:

Addison-Wesley, 79–138.

Elklit, J. (ed.). 1997. Electoral systems for emerging democracies: Experiences and suggestions. Copenhagen: Ministry of Foreign Affairs DANIDA. ISBN 87-7265-520-8.

Esping-Andersen, G. 1990. The three worlds of welfare capitalism. Princeton, NJ: Princeton University Press. ISBN 978-0-691-02857-6.

Fiss, P. C. 2011. Building better causal theories: A fuzzy set approach to typologies in organization research. Academy of Management Journal, 54(2), 393–420. DOI: 10.5465/amj.2011.60263120.

Foa, R. S., Mounk, Y. 2017. The signs of deconsolidation. Journal of Democracy, 28(1), 5–16. DOI: 10.1353/jod.2017.0000.

Fukuyama, F. 2014. Political order and political decay: From the industrial revolution to the globalization of democracy. New York: Farrar, Straus and Giroux. ISBN 978-0-374-22735-7.

Garnett, H. A., James, T. S. 2020. Cyber elections in the digital age: Threats and opportunities of technology for electoral integrity. Election Law Journal, 19(2), 111–126. DOI: 10.1089/elj.2020.0633.

Gehlbach, S., Simpser, A. 2015. Electoral manipulation as bureaucratic control. American Journal of Political Science, 59(1), 212–224. Available from: https://www.jstor.org/stable/24363605

George, A. L., Bennett, A. 2005. Case Studies and Theory Development in the Social Sciences. Cambridge, MA: MIT Press. ISBN 978-0-262-57222-4.

Gerring, J. 2012. Case Study Research: Principles and Practices. 2 ed. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511803123. ISBN 978-0-511-80312-3.

Goertz, G. 2006. Social Science Concepts: A User's Guide. Princeton, NJ: Princeton University Press. DOI: 10.1515/9781400842995.

Goertz, G., Mahoney, J. 2012. A Tale of Two Cultures: Qualitative and Quantitative Research in the Social Sciences. Princeton, NJ: Princeton University Press. DOI: 10.23943/princeton/9780691149707.001.0001.

Goertz, G. 2017. Multimethod Research, Causal Mechanisms, and Case Studies: An Integrated Approach. Princeton, NJ: Princeton University Press. DOI: 10.2307/j.ctvc77khf.

Goertz, G. 2020. Social Science Concepts and Measurement: New and Completely Revised Edition. Princeton, NJ: Princeton University Press. ISBN 978-0-691-20548-9.

Gritzalis, Dimitris A. (ed.). 2003. Secure Electronic Voting. 1 ed. New York, NY: Springer. 223 pp. DOI: 10.1007/978-1-4615-0239-5. ISBN 978-1-4020-7301-4.

Hafner-Burton, E. M., Hyde, S. D., Jablonski, R. S. 2014. When do governments resort to election violence? British Journal of Political Science, 44(1), 149–179. DOI: 10.1017/S0007123412000671.

Haggard, S., Kaufman, R. R. 2021. Backsliding: Democratic regress in the contemporary world. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/9781108957809. ISBN 978-1-108-95780-9.

Hamdi, A. Z. 2016. Madiun, East Java: Brokers in territorial, social network and vote-buying strategies. In: Aspinall, E., Sukmajati, M. (ed.). Electoral dynamics in Indonesia: Money politics, patronage and clientelism at the grassroots. Singapore: NUS Press, 279–297. DOI: 10.2307/j.ctv1xxzz2.23.

Hartlyn, J., McCoy, J. 2006. Observer paradoxes: How to assess electoral manipulation. In: Schedler, A. (ed.). Electoral authoritarianism: The dynamics of unfree competition. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 41–56. DOI: 10.1515/9781685857479-006.

Hartlyn, J., McCoy, J., Mustillo, T. M. 2008. Electoral governance matters: Explaining the quality of elections in contemporary Latin America. Comparative Political Studies, 41(1), 73–98. DOI: 10.1177/0010414007301701.

Holling, C. S. 1973. Resilience and stability of ecological systems. Annual Review of Ecology and Systematics, 4, 1–23. DOI: 10.1146/annurev.es.04.110173.000245.

Huntington, S. P. 1991. The third wave: Democratization in the late twentieth century. Norman, OK: University of Oklahoma Press. ISBN 978-0-8061-2346-2.

Hyde, S. D. 2011. The pseudo-democrat's dilemma: Why election observation became an international norm. Ithaca, NY: Cornell University Press. DOI: 10.7591/cornell/9780801449666.001.0001.

International IDEA. 2019. The global state of democracy 2019: Addressing

the ills, reviving the promise. International IDEA. DOI: 10.31752/idea.2019.31.

International IDEA. 2022. The global state of democracy 2022: Forging social contracts in a time of discontent. International IDEA. DOI: 10.31752/idea.2022.55.

James, T. S. 2012. Elite statecraft and election administration: Bending the rules of the game? Basingstoke: Palgrave Macmillan. DOI: 10.1057/9781137035097.

James, T. S., Clark, A. 2021. Delivering electoral integrity under pressure: Local government, electoral administration, and the 2016 Brexit referendum. Local Government Studies, 47(2), 186–207. DOI: 10.1080/03003930.2020.1719075.

Kashukeeva-Nusheva, V. 2023. The electoral process in Bulgaria: current problems and necessary changes in the light of international standards for fair and democratic elections. Civil Szemle, no. IV, 73–82. ISSN 1786-3341.

King, G., Keohane, R. O., Verba, S. 1994. Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research. Princeton, NJ: Princeton University Press. DOI: 10.1515/9781400821211.

Kostadinova, T. 2003. Voter turnout dynamics in post-communist Europe. European Journal of Political Research, 42(6), 741–759. DOI: 10.1111/1475-6765.00102.

Krastev, I. 2013. In mistrust we trust: can democracy survive when we don't trust our leaders? New York: TED Conferences. ISBN 978-1-937382-27-8.

Krasteva, A. 2013. L'e-citoyenneté – le projet politique de la révolution numérique. In: E-citoyennetés. Paris: L'Harmattan, 11–22. ISBN 978-2-343-00869-1.

Levitsky, S., Way, L. A. 2010. Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War. Cambridge: Cambridge University Press. 536 pp. DOI: 10.1017/CBO9780511781353. ISBN 978-0-521-70915-6.

Levitsky, S., Ziblatt, D. 2018. How democracies die. New York: Crown. ISBN 978-1-5247-6293-3.

Lieberman, E. S. 2005. Nested analysis as a mixed-method strategy for comparative research. American Political Science Review, 99(3), 435–452. DOI: 10.1017/S0003055405051762. Available from: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0003055405051762/type/journal_article

Lijphart, A. 1971. Comparative politics and comparative method. American Political Science Review, 65(3), 682–693. DOI: 10.2307/1955513.

Lijphart, A. 1994. Electoral systems and party systems: A study of twenty-seven democracies, 1945–1990. Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780198273479.001.0001.

Lijphart, A. 1999. Patterns of democracy: Government forms and performance in thirty-six countries. New Haven, CT: Yale University Press. ISBN 978-0-300-07893-0.

Lindberg, S. I. 2006. Democracy and elections in Africa. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press. ISBN 978-0-8018-8333-0.

Linz, J. J., Stepan, A. 1996. Problems of democratic transition and consolidation: Southern Europe, South America, and post-communist Europe. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

Lührmann, A., Tannenberg, M., Lindberg, S. I. 2018. Regimes of the world (RoW): Opening new avenues for the comparative study of political regimes. Politics and Governance, 6(1), 60–77. DOI: 10.17645/pag.v6i1.1214.

Mahoney, J., Goertz, G. 2004. The possibility principle: Choosing negative cases in comparative research. The American Political Science Review, 98(4), 653–669. DOI: 10.1017/s0003055404041401.

Mahoney, J., Goertz, G. 2006. A tale of two cultures: Contrasting quantitative and qualitative research. Political Analysis, 14(3), 227–249. DOI: 10.1093/pan/mpj017.

Mair, P. 2013. Ruling the void: The hollowing of Western democracy. London: Verso. ISBN 978-1-84467-324-7.

Manin, B. 1997. The principles of representative government. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511659935. ISBN 978-0-521-45891-7.

Manin, B., Przeworski, A., Stokes, S. C. 1999. Introduction. In: Przeworski, A., Stokes, S. C., Manin, B. (ed.). Democracy, accountability, and

representation. Cambridge: Cambridge University Press, 1–26. DOI: 10.1017/cbo9781139175104.001.

March, J. G., Olsen, J. P. 1995. Democratic governance. New York: The Free Press. ISBN 978-0-02-874054-6.

Martínez i Coma, F., van Ham, C. 2015. Can experts judge elections? Testing the validity of expert judgments for measuring election integrity. European Journal of Political Research, 54(2), 305–325. DOI: 10.1111/1475-6765.12084.

Moehler, D. C., Lindberg, S. I. 2009. Narrowing the Legitimacy Gap: Turnovers as a Cause of Democratic Consolidation. The Journal of Politics, 71(4), 1448–1466. DOI: 10.1017/S0022381609990120. Available from: https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1017/S0022381609990120

Møller, J., Skaaning, S.-E. 2012. Democracy and Democratization in Comparative Perspective: Conceptions, Conjunctures, Causes, and Consequences. 1 ed. London: Routledge. 256 pp. DOI: 10.4324/9780203083994. ISBN 978-0-203-08399-4.

Mounk, Y. 2018. The people vs. democracy: Why our freedom is in danger and how to save it. Cambridge, MA: Harvard University Press. ISBN 978-0-674-97682-5.

Norris, P. 2004. Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511790980. ISBN 978-0-521-53671-4.

Norris, P. 2011. Cultural explanations of electoral reform: A policy cycle model. West European Politics, 34(3), 531–550. DOI: 10.1080/01402382.2011.555982.

Norris, Pippa. 2014. Why Electoral Integrity Matters. Cambridge: Cambridge University Press, 312 pp. DOI: 10.1017/CBO9781107280861. ISBN 978-1-107-68470-6.

Norris, P. 2017. Why American elections are flawed (and how to fix them). Ithaca, NY: Cornell Selects, an imprint of Cornell University Press. ISBN 978-1-5017-1340-8.

Norris, P., Grömping, M. 2019. Electoral integrity worldwide. The Electoral Integrity Project, Department of Government and International Relations, University of Sydney. DOI: 10.13140/RG.2.2.15294.33603.

Norris, P. 2022. In praise of skepticism: Trust but verify. 1 ed. New York: Oxford University Press. DOI: 10.1093/oso/9780197530108.001.0001. Available from: https://academic.oup.com/book/44043.

Orozco-Henríquez, J., Ayoub, A., Ellis, A. 2010. Electoral justice: The International IDEA handbook. Stockholm: International IDEA.

OSCE/ODIHR. 2010. Election observation handbook. 6 ed. Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. ISBN 978-92-9234-778-9.

Pitkin, H. F. 1967. The concept of representation. Berkeley, CA: University of California Press. ISBN 978-0-520-02156-3.

Popper, K. R. 1957. The poverty of historicism. London: Routledge & Kegan Paul.

Powell, G. B. 2000. Elections as Instruments of Democracy: Majoritarian and Proportional Visions. New Haven, CT: Yale University Press. ISBN 978-0-300-08016-2.

Przeworski, A. 1991. Democracy and the market: Political and economic reforms in Eastern Europe and Latin America. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/cbo9781139172493. ISBN 978-0-521-41225-4.

Putnam, R. D. 2000. Bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: Simon & Schuster. ISBN 978-0-7432-0304-3.

Quimpo, N. G. 2005. Oligarchic patrimonialism, bossism, electoral clientelism, and contested democracy in the Philippines. Comparative Politics, 37(2), 229–250. DOI: 10.2307/20072884.

Ragin, C. C. 1987. The Comparative Method: Moving beyond qualitative and quantitative strategies. Berkeley, CA: University of California Press. Available from: https://www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1pnx57. ISBN 978-0-520-90924-3.

Ragin, C. C., Becker, H. S. (ed.). 1992. What Is a Case? Exploring the Foundations of Social Inquiry. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-42188-1.

Ragin, C. C. 2000. Fuzzy-Set Social Science. Chicago, IL: University of Chicago Press. ISBN 978-0-226-70277-3.

Ragin, C. C. 2009. Redesigning Social Inquiry: Fuzzy Sets and Beyond. Chicago, IL: University of Chicago Press. ISBN 978-0-226-70279-7.

Rihoux, B., De Meur, G. 2009. Crisp-set qualitative comparative analysis (csQCA). In: Rihoux, B., Ragin, C. C. (ed.). Configurational comparative methods: Qualitative comparative analysis (QCA) and related techniques. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 33–68.

Rohlfing, I. 2012. Case studies and causal inference: An integrative framework. Basingstoke: Palgrave Macmillan. DOI: 10.1057/9781137271327.

Rohman, N. 2016. Pati, Central Java: Targets, techniques and meanings of vote buying. In: Aspinall, E., Sukmajati, M. (ed.). Electoral dynamics in Indonesia: Money politics, patronage and clientelism at the grassroots. Singapore: NUS Press, 233–248. ISBN 978-981-325-040-6.

Rosanvallon, P. 2008. Counter-democracy: Politics in an age of distrust. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/cbo9780511755835.

Runciman, D. 2018. How democracy ends. New York: Basic Books.

Rundlett, A., Svolik, M. W. 2016. Deliver the vote! Micromotives and macrobehavior in electoral fraud. American Political Science Review, 110(1), 180–197. DOI: 10.1017/s0003055415000635.

Scharpf, F. W. 1999. Governing in Europe: Effective and democratic? Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780198295457.001.0001.

Schedler, A. 1999. Conceptualizing accountability. In: Schedler, A., Diamond, L., Plattner, M. F. (ed.). The self-restraining state: Power and accountability in new democracies. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 13–28. ISBN 978-1-55587-773-6.

Schedler, A. 2002. Elections without democracy: The menu of manipulation. Journal of Democracy, 13(2), 36–50. DOI: 10.1353/jod.2002.0031.

Schedler, A. (ed.). 2006. Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition. Boulder, CO: Lynne Rienner. DOI: 10.1515/9781685857479.

Schedler, A. 2012. Judgment and measurement in political science. Perspectives on Politics, 10(1), 21–36. DOI: 10.1017/s1537592711004889.

Schedler, A. 2013. The politics of uncertainty: Sustaining and subverting electoral authoritarianism. Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199680320.001.0001.

Scheppele, K. L. 2018. Autocratic legalism. University of Chicago Law Review, 85(2), 545–583.

Schneider, C. Q., Wagemann, C. 2010. Standards of good practice in qualitative comparative analysis (QCA) and fuzzy-sets. Comparative Sociology, 9(3), 397–418. DOI: 10.1163/156913210X12493538729793.

Schneider, C. Q., Wagemann, C. 2012. Set-Theoretic Methods for the Social Sciences: A Guide to Qualitative Comparative Analysis. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/cbo9781139004244. ISBN 978-1-107-01352-0.

Schwartz, P. 1991. The Art of the Long View: Planning for the Future in an Uncertain World. New York: Doubleday/Currency. ISBN 978-0-385-26731-1.

Seawright, J. 2016. Multi-method social science: Combining qualitative and quantitative tools. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/cbo9781316160831. ISBN 978-1-107-09771-1.

Skaaning, S.-E. 2011. Assessing the robustness of crisp-set and fuzzy-set QCA results. Sociological Methods and Research, 40(2), 391–408. DOI: 10.1177/0049124111404818.

Spirova, M. 2005. Political parties in Bulgaria: Organizational trends in comparative perspective. Party Politics, 11(5), 601–622. DOI: 10.1177/1354068805054982.

Springall, D., Finkenauer, T., Durumeric, Z., Kitcat, J., Hursti, H., MacAlpine, M., Halderman, J. A. 2014. Security Analysis of the Estonian Internet Voting System. In: Proceedings of the 2014 ACM SIGSAC Conference on Computer and Communications Security, 703–715. DOI: 10.1145/2660267.2660315.

Stokes, S. C. 1999. What do policy switches tell us about democracy? In: Przeworski, A., Stokes, S. C., Manin, B. (ed.). Democracy, Accountability, and Representation. Cambridge: Cambridge University Press, 98–130. DOI: 10.1017/cbo9781139175104.004.

Stoychev, S. P. 2024. Quantitative political analysis. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press. DOI: 10.5281/zenodo.14675559. ISBN 978-954-07-5925-8.

Stoychev, S. P. 2025. Elections and Electoral Systems Around the World: Evolution, Participation and the Introduction of Hybrid Models. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press. DOI: 10.2139/ssrn.5124779. ISBN 978-954-07-6094-0.

Szwarcberg, M. 2015. Mobilizing poor voters: Machine politics, clientelism, and social networks in Argentina. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9781316286913. ISBN 978-1-107-11408-1.

Teorell, J., Coppedge, M., Lindberg, S. I., Skaaning, S.-E. 2019. Measuring polyarchy across the globe, 1900–2017. Studies in Comparative International Development, 54(1), 71–95. DOI: 10.1007/s12116-018-9268-z.

Tilly, C. 2003. Contention and Democracy in Europe, 1650–2000. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511756092. ISBN 978-0-521-53713-1.

Tormey, S. 2015. The end of representative politics. Cambridge: Polity. ISBN 978-0-7456-8195-5.

Triantini, Z. E. 2016. Blora, Central Java: Local brokers and vote buying. In: Aspinall, E., Sukmajati, M. (ed.). Electoral dynamics in Indonesia: Money politics, patronage and clientelism at the grassroots. Singapore: NUS Press, 249–263. ISBN 978-981-325-040-6.

Vliegenthart, R., Van Ham, C., Kruikemeier, S., Jacobs, K. 2024. A matter of misunderstanding? Explaining (mis)perceptions of electoral integrity across 25 different nations. Public Opinion Quarterly, 88(SI), 495–515. DOI: 10.1093/poq/nfae021.

Waldner, D., Lust, E. 2018. Unwelcome change: Coming to terms with democratic backsliding. Annual Review of Political Science, 21(1), 93–113. DOI: 10.1146/annurev-polisci-050517-114628.

Walker, B., Holling, C. S., Carpenter, S. R., Kinzig, A. 2004. Resilience, adaptability and transformability in social-ecological systems. Ecology and Society, 9(2), p. 5. DOI: 10.5751/ES-00650-090205.

Wall, A., Ellis, A., Ayoub, A., Dundas, C. W., Rukambe, J., Staino, S. 2006. Electoral management design: The International IDEA handbook. Stockholm: International IDEA. ISBN 91-85391-65-4.

Weber, M. 2013. Wirtschaft und Gesellschaft: Soziologie. Unvollendet 1919–1920. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck). ISBN 978-3-16-150292-7.

Zakaria, F. 1997. The rise of illiberal democracy. Foreign Affairs, 76(6), 22–43. DOI: 10.2307/20048274.

Приложение 1
КОРПУС ОТ 106 СЛУЧАЯ И КАЛИБРИРАНИ СТОЙНОСТИ

Приложението представя пълния аналитичен корпус (n = 106 национални изборни епизода). Идентификацията на случая включва код по стандарта ISO 3166-1 alpha-3, последван от двуцифрен индекс на изборната година (Code), пълно име на страната (Country), година на изборите (Year), регионална принадлежност (Region), стратификационен слой на корпуса (Scope). Международните оценки включват EIU Democracy Index (стойност и режимен тип), Freedom House FIW категоризация (F / PF / NF) и V-Dem regime episodes (dem_ep – демократизация; aut_ep – автократизация). Шестте причинни условия (A, R, V, H, G, D) са представени едновременно в сурова скала (0–100), fuzzy-set membership (fs_*, по скала 0–1) и crisp-set бинаризация (cs_*, ∈ {0, 1}). Резултатите включват двата компонента (P процедурен, S обществено приемлив, 0–100), крайния резултат и неговото отрицание в сурова скала (Y, ∼Y, 0–1), fuzzy-set membership (fs_Y, fs_∼Y) и crisp-set бинаризация (cs_Y). Колоната TT съдържа truth-table кода (6 бита: A R V H G D). Src обозначава версията на спецификацията.

Code	Country	Year	Region	Scope	EIU	EIU type	FIW	dem_ep	aut_ep	A	R	V	H	G	D
AGO22	Angola	2022	SSA	U2	4.05	hybrid	NF	0	0	33.33	19.44	31.25	67.13	28.0	37.50
ALB25	Albania	2025	EU	U1	6.2	flawed	PF	0	0	91.01	44.01	57.14	11.58	68.0	86.51
ARG25	Argentina	2025	LAC	U1	6.51	flawed	F	0	1	85.71	60.65	45.83	16.70	85.0	51.51
ARM21	Armenia	2021	EU	U2	5.35	hybrid	PF	0	1	87.15	77.78	60.00	38.03	54.0	53.81
AUS25	Australia	2025	APAC	U1	8.85	full	F	0	0	97.96	66.67	79.17	8.75	95.0	96.24
AUT24	Austria	2024	EU	U1	8.28	full	F	0	0	92.50	44.27	57.14	11.58	93.0	89.16
BEL24	Belgium	2024	EU	U1	7.64	flawed	F	0	0	93.68	45.73	36.67	8.75	96.0	96.81
BEN23	Benin	2023	SSA	U2	4.44	hybrid	PF	1	0	57.29	41.67	62.50	83.42	61.0	90.00
BGD24	Bangladesh	2024	APAC	U2	4.44	hybrid	PF	0	1	38.06	59.26	43.75	100.00	44.0	96.96
BGR24	Bulgaria	2024	EU	U1	6.34	flawed	F	0	0	88.93	36.61	57.14	13.24	77.0	74.56
BIH22	Bosnia and Herzegovina	2022	EU	U2	5.06	hybrid	PF	0	0	86.07	77.78	86.67	34.25	52.0	33.76
BOL25	Bolivia	2025	LAC	U2	4.26	hybrid	F	1	0	59.15	63.54	49.22	63.47	69.0	37.50
BRA22	Brazil	2022	LAC	U1	6.49	flawed	F	1	0	85.83	48.44	66.67	100.00	72.0	96.38
BTN24	Bhutan	2024	APAC	U2	5.65	hybrid	F	0	0	84.83	0.00	50.00	2.83	68.0	60.61
BWA24	Botswana	2024	SSA	U1	7.63	flawed	F	0	0	85.72	30.21	75.00	23.31	75.0	78.60
CAN25	Canada	2025	NAM	U1	8.69	full	F	0	0	94.59	48.44	92.86	8.75	97.0	93.18
CHE23	Switzerland	2023	EU	U1	9.32	full	F	0	0	98.99	48.94	86.39	0.00	96.0	91.26
CHL21	Chile	2021	LAC	U1	7.83	flawed	F	0	0	96.94	33.33	80.56	33.46	95.0	70.23
CIV25	Côte d'Ivoire	2025	SSA	U2	4.22	hybrid	PF	0	1	34.38	75.00	62.50	61.89	46.0	70.00
COL22	Colombia	2022	LAC	U1	6.35	flawed	F	0	0	84.52	54.17	75.00	97.04	70.0	65.87
CPV21	Cabo Verde	2021	SSA	U1	7.58	flawed	F	0	0	83.20	36.98	50.00	8.75	92.0	51.54
CRI22	Costa Rica	2022	LAC	U1	8.29	full	F	0	0	89.29	73.12	83.33	26.14	91.0	75.07
CYP21	Cyprus	2021	EU	U1	7.38	flawed	F	0	0	70.72	96.88	50.00	14.41	91.0	98.02
CZE25	Czech Republic	2025	EU	U1	8.08	full	F	0	0	92.04	47.92	66.67	8.75	95.0	87.94
DEU25	Germany	2025	EU	U1	8.73	full	F	0	0	55.35	47.13	80.95	39.64	95.0	93.84
DNK22	Denmark	2022	EU	U1	9.28	full	F	0	0	98.99	74.53	53.33	8.75	97.0	100.00
DOM24	Dominican Republic	2024	LAC	U1	6.62	flawed	PF	1	0	85.83	0.00	62.50	24.97	68.0	75.67
ECU25	Ecuador	2025	LAC	U2	5.24	hybrid	PF	1	0	90.00	56.25	50.00	100.00	65.0	87.18
ESP23	Spain	2023	EU	U1	8.13	full	F	0	0	93.75	47.85	73.81	11.58	90.0	99.74
EST23	Estonia	2023	EU	U1	8.13	full	F	0	0	97.62	73.26	95.24	8.75	96.0	95.04
FIN23	Finland	2023	EU	U1	9.3	full	F	0	0	96.07	49.52	66.67	8.75	100.0	100.00
FJI22	Fiji	2022	APAC	U2	5.39	hybrid	PF	1	0	79.29	35.94	66.67	0.00	69.0	53.81
FRA24	France	2024	EU	U1	7.99	flawed	F	0	0	60.71	47.55	83.33	40.86	89.0	98.98
GBR24	United Kingdom	2024	EU	U1	8.34	full	F	0	0	60.71	46.59	71.43	15.33	92.0	100.00
GEO24	Georgia	2024	EU	U2	4.7	hybrid	PF	0	1	50.45	48.81	28.57	31.12	51.0	90.00
GHA24	Ghana	2024	SSA	U1	6.24	flawed	F	0	0	25.23	0.00	50.00	56.30	80.0	99.27
GMB22	Gambia	2022	SSA	U2	4.47	hybrid	PF	1	0	82.03	77.08	81.25	26.81	51.0	70.00
GRC23	Greece	2023	EU	U1	8.07	full	F	0	1	94.65	64.81	33.33	57.23	85.0	97.11
GTM23	Guatemala	2023	LAC	U2	4.55	hybrid	PF	0	0	63.12	46.67	40.00	100.00	48.0	37.50
GUY25	Guyana	2025	LAC	U1	6.11	flawed	F	0	1	80.35	16.49	50.00	13.24	74.0	47.23
HKG25	Hong Kong	2025	APAC	U2	5.09	hybrid	PF	0	1	20.15	5.33	64.03	5.00	41.0	90.00
HND25	Honduras	2025	LAC	U2	4.98	hybrid	PF	1	0	56.25	25.00	78.12	94.67	47.0	37.50
HRV24	Croatia	2024	EU	U1	6.5	flawed	F	0	0	91.53	69.69	71.43	8.75	82.0	87.75
HUN22	Hungary	2022	EU	U1	6.51	flawed	PF	0	1	91.01	42.71	78.57	13.24	65.0	88.73
IDN24	Indonesia	2024	APAC	U1	6.44	flawed	PF	0	1	28.82	19.05	87.50	60.06	56.0	100.00
IND24	India	2024	APAC	U1	7.29	flawed	PF	0	1	88.33	29.69	66.67	89.17	63.0	98.49
IRL24	Ireland	2024	EU	U1	9.19	full	F	0	0	55.35	73.09	72.22	8.75	97.0	91.20
ISL24	Iceland	2024	EU	U1	9.38	full	F	0	0	56.33	32.29	76.67	0.00	95.0	99.10
ISR22	Israel	2022	MENA	U1	7.8	flawed	F	0	0	92.50	31.25	50.00	18.90	73.0	93.60
ITA22	Italy	2022	EU	U1	7.58	flawed	F	0	0	91.90	71.17	60.00	16.07	89.0	100.00
JAM25	Jamaica	2025	LAC	U1	6.74	flawed	F	0	0	79.83	62.31	70.83	60.42	80.0	58.20
JPN26	Japan	2026	APAC	U1	8.48	full	F	0	0	94.88	46.18	72.22	8.75	96.0	97.58
KEN22	Kenya	2022	SSA	U2	5.05	hybrid	PF	0	0	73.44	65.00	48.75	100.00	49.0	97.50
KOR24	South Korea	2024	APAC	U1	7.75	flawed	F	0	1	92.50	22.55	85.71	11.58	81.0	100.00
LBR23	Liberia	2023	SSA	U2	5.57	hybrid	PF	0	0	75.42	0.00	83.33	45.80	64.0	21.34

fs_A	fs_R	fs_V	fs_H	fs_G	fs_D	cs_A	cs_R	cs_V	cs_H	cs_G	cs_D	P	S	Y	~Y	fs_Y	fs_~Y	cs_Y	TT	Src
0.050	0.050	0.050	0.913	0.050	0.050	0	0	0	1	0	0	67.0	74.0	0.670	0.330	0.541	0.459	1	000100	v35
0.900	0.410	0.359	0.078	0.905	0.695	1	0	0	0	1	1	60.0	63.0	0.600	0.400	0.410	0.590	0	100011	v33
0.768	0.692	0.155	0.171	0.950	0.073	1	1	0	0	1	0	74.0	84.0	0.740	0.260	0.684	0.316	1	110010	v33
0.804	0.950	0.410	0.539	0.590	0.107	1	1	0	1	1	0	78.8	83.2	0.788	0.212	0.782	0.218	1	110110	v33
0.950	0.800	0.819	0.050	0.950	0.950	1	1	1	0	1	1	89.2	90.8	0.892	0.108	0.950	0.050	1	111011	v33
0.938	0.414	0.359	0.078	0.950	0.775	1	0	0	0	1	1	83.6	85.2	0.836	0.164	0.880	0.120	1	100011	v33
0.950	0.436	0.050	0.050	0.950	0.950	1	0	0	0	1	1	81.0	82.0	0.810	0.190	0.827	0.173	1	100011	v33
0.181	0.375	0.455	0.950	0.748	0.800	0	0	0	1	1	1	72.0	82.0	0.720	0.280	0.643	0.357	1	000111	v35
0.050	0.667	0.118	0.950	0.365	0.950	0	1	0	1	0	1	23.0	40.0	0.230	0.770	0.050	0.950	0	010101	v35
0.848	0.299	0.359	0.108	0.950	0.418	1	0	0	0	1	0	69.0	73.0	0.690	0.310	0.582	0.418	1	100010	v33
0.777	0.950	0.950	0.486	0.545	0.050	1	1	1	0	1	0	76.8	79.6	0.768	0.232	0.741	0.259	1	111010	v33
0.215	0.744	0.216	0.866	0.927	0.050	0	1	0	1	1	0	79.0	85.0	0.790	0.210	0.786	0.214	1	010110	v35
0.771	0.477	0.538	0.950	0.950	0.950	1	0	1	1	1	1	82.4	86.8	0.824	0.176	0.856	0.144	1	101111	v33
0.746	0.050	0.230	0.050	0.905	0.209	1	0	0	0	1	0	84.8	86.8	0.848	0.152	0.905	0.095	1	100010	v33
0.768	0.203	0.725	0.290	0.950	0.479	1	0	1	0	1	0	73.0	75.0	0.730	0.270	0.664	0.336	1	101010	v33
0.950	0.477	0.950	0.050	0.950	0.895	1	0	1	0	1	1	85.6	87.6	0.856	0.144	0.921	0.079	1	101011	v33
0.950	0.484	0.950	0.050	0.950	0.838	1	0	1	0	1	1	84.4	86.4	0.844	0.156	0.897	0.103	1	101011	v33
0.950	0.250	0.850	0.472	0.950	0.353	1	0	1	0	1	0	89.8	89.6	0.896	0.104	0.950	0.050	1	101010	v33
0.050	0.950	0.455	0.846	0.410	0.350	0	1	0	1	0	0	56.0	69.0	0.560	0.440	0.338	0.662	0	010100	v35
0.738	0.575	0.725	0.950	0.950	0.288	1	1	1	1	1	0	65.2	82.2	0.652	0.348	0.504	0.496	1	111110	v33
0.705	0.305	0.230	0.050	0.950	0.073	1	0	0	0	1	0	89.0	90.0	0.890	0.110	0.950	0.050	1	100010	v33
0.857	0.916	0.912	0.341	0.950	0.426	1	1	1	0	1	0	93.0	93.0	0.930	0.070	0.950	0.050	1	111010	v33
0.423	0.950	0.230	0.129	0.950	0.950	0	1	0	0	1	1	86.4	86.8	0.864	0.136	0.938	0.062	1	010011	v33
0.926	0.469	0.538	0.050	0.950	0.738	1	0	1	0	1	1	83.6	86.4	0.836	0.164	0.880	0.120	1	101011	v33
0.146	0.457	0.859	0.560	0.950	0.915	0	0	1	1	1	1	86.0	88.8	0.860	0.140	0.930	0.070	1	001111	v33
0.950	0.942	0.290	0.050	0.950	0.950	1	1	0	0	1	1	84.2	86.4	0.842	0.158	0.893	0.107	1	110011	v33
0.771	0.050	0.455	0.319	0.905	0.435	1	0	0	0	1	0	85.0	85.0	0.850	0.150	0.909	0.091	1	100010	v33
0.875	0.613	0.230	0.950	0.837	0.715	1	1	0	1	1	1	88.0	82.0	0.820	0.180	0.848	0.152	1	110111	v33
0.950	0.468	0.698	0.078	0.950	0.950	1	0	1	0	1	1	80.2	82.0	0.802	0.198	0.811	0.189	1	101011	v33
0.950	0.919	0.950	0.050	0.950	0.950	1	1	1	0	1	1	88.0	87.6	0.876	0.124	0.950	0.050	1	111011	v33
0.950	0.493	0.538	0.050	0.950	0.950	1	0	1	0	1	1	86.6	88.8	0.866	0.134	0.942	0.058	1	101011	v33
0.607	0.289	0.538	0.050	0.927	0.107	1	0	1	0	1	0	80.8	83.2	0.808	0.192	0.823	0.177	1	101010	v33
0.243	0.463	0.912	0.575	0.950	0.950	0	0	1	1	1	1	80.0	82.8	0.800	0.200	0.807	0.193	1	001111	v33
0.243	0.449	0.645	0.146	0.950	0.950	0	0	1	0	1	1	83.0	85.0	0.830	0.170	0.868	0.132	1	001011	v33
0.058	0.482	0.050	0.430	0.522	0.800	0	0	0	0	1	1	32.0	23.0	0.230	0.770	0.050	0.950	0	000011	v35
0.050	0.050	0.230	0.774	0.950	0.950	0	0	0	1	1	1	85.2	90.0	0.852	0.148	0.913	0.087	1	000111	v33
0.676	0.950	0.866	0.353	0.522	0.350	1	1	1	0	1	0	80.0	85.0	0.800	0.200	0.807	0.193	1	111010	v35
0.950	0.767	0.050	0.786	0.950	0.950	1	1	0	1	1	1	88.0	88.6	0.880	0.120	0.950	0.050	1	110111	v33
0.286	0.450	0.050	0.950	0.455	0.050	0	0	0	1	0	0	56.0	58.0	0.560	0.440	0.338	0.662	0	000100	v35
0.634	0.050	0.230	0.108	0.950	0.050	1	0	0	0	1	0	84.0	86.0	0.840	0.160	0.889	0.111	1	100010	v33
0.050	0.050	0.482	0.050	0.298	0.800	0	0	0	0	0	1	44.0	57.0	0.440	0.560	0.122	0.878	0	000001	v35
0.163	0.125	0.795	0.950	0.432	0.050	0	0	1	1	0	0	69.0	69.0	0.690	0.310	0.582	0.418	1	001100	v35
0.913	0.854	0.645	0.050	0.950	0.733	1	1	1	0	1	1	84.0	84.0	0.840	0.160	0.889	0.111	1	111011	v33
0.900	0.391	0.805	0.108	0.837	0.762	1	0	1	0	1	1	66.4	72.2	0.664	0.336	0.529	0.471	1	101011	v33
0.050	0.050	0.950	0.822	0.635	0.950	0	0	1	1	1	1	78.4	81.2	0.784	0.216	0.774	0.226	1	001111	v33
0.833	0.195	0.538	0.950	0.792	0.950	1	0	1	1	1	1	74.0	81.6	0.740	0.260	0.684	0.316	1	101111	v33
0.146	0.916	0.662	0.050	0.950	0.836	0	1	1	0	1	1	85.0	86.8	0.850	0.150	0.909	0.091	1	011011	v33
0.164	0.234	0.763	0.050	0.950	0.950	0	0	1	0	1	1	86.0	88.4	0.860	0.140	0.930	0.070	1	001011	v33
0.938	0.219	0.230	0.210	0.950	0.908	1	0	0	0	1	1	76.0	82.0	0.760	0.240	0.725	0.275	1	100011	v33
0.923	0.881	0.410	0.159	0.950	0.950	1	1	0	0	1	1	82.0	84.8	0.820	0.180	0.848	0.152	1	110011	v33
0.621	0.722	0.631	0.827	0.950	0.173	1	1	1	1	1	0	90.0	92.0	0.900	0.100	0.950	0.050	1	111110	v33
0.950	0.443	0.662	0.050	0.950	0.950	1	0	1	0	1	1	83.2	86.8	0.832	0.168	0.872	0.128	1	101011	v33
0.472	0.770	0.208	0.950	0.477	0.950	0	1	0	1	0	1	68.0	77.0	0.680	0.320	0.561	0.439	1	010101	v35
0.938	0.088	0.950	0.078	0.950	0.950	1	0	1	0	1	1	86.4	87.2	0.864	0.136	0.938	0.062	1	101011	v33
0.511	0.050	0.913	0.639	0.815	0.050	1	0	1	1	1	0	76.0	90.0	0.760	0.240	0.725	0.275	1	101110	v33

Code	Country	Year	Region	Scope	EIU	EIU type	FIW	dem_ep	aut_ep	A	R	V	H	G	D
LKA24	Sri Lanka	2024	APAC	U1	6.19	flawed	PF	1	0	41.32	25.83	87.50	29.31	58.0	87.02
LSO22	Lesotho	2022	SSA	U1	6.06	flawed	F	1	0	40.48	25.00	66.67	0.00	66.0	30.58
LTU24	Lithuania	2024	EU	U1	7.59	flawed	F	0	0	95.23	71.64	76.43	8.75	89.0	92.88
LUX23	Luxembourg	2023	EU	U1	8.88	full	F	0	0	98.22	45.31	77.50	8.75	97.0	98.72
LVA22	Latvia	2022	EU	U1	7.66	flawed	F	0	0	95.91	45.65	60.83	8.75	89.0	82.63
MAR21	Morocco	2021	MENA	U2	4.97	hybrid	PF	0	0	66.41	60.00	78.12	59.55	37.0	97.50
MDA25	Moldova	2025	EU	U1	6.04	flawed	PF	0	1	84.09	50.52	83.06	8.75	60.0	65.09
MDG24	Madagascar	2024	SSA	U2	5.33	hybrid	PF	0	0	48.58	0.00	50.00	100.00	55.0	31.87
MEX24	Mexico	2024	LAC	U2	5.32	hybrid	PF	0	1	71.00	66.67	100.00	100.00	59.0	85.77
MKD24	North Macedonia	2024	EU	U1	6.28	flawed	PF	0	0	37.96	45.52	59.29	8.75	67.0	65.89
MLT22	Malta	2022	EU	U1	7.93	flawed	F	0	0	86.90	63.35	85.71	8.75	87.0	92.96
MNE23	Montenegro	2023	EU	U1	6.73	flawed	PF	1	0	89.49	43.49	78.57	8.75	69.0	74.83
MNG24	Mongolia	2024	APAC	U1	6.53	flawed	F	0	1	68.68	27.08	75.00	8.75	84.0	56.36
MUS24	Mauritius	2024	SSA	U1	8.23	full	F	0	1	61.23	31.25	75.00	17.73	86.0	100.00
MWI25	Malawi	2025	SSA	U2	5.85	hybrid	PF	0	0	79.65	50.00	33.33	74.22	65.0	80.43
MYS22	Malaysia	2022	APAC	U1	7.11	flawed	PF	0	0	90.47	26.49	75.00	13.24	53.0	98.82
NAM24	Namibia	2024	SSA	U1	6.48	flawed	F	0	0	78.93	0.00	75.00	8.75	73.0	36.93
NGA23	Nigeria	2023	SSA	U2	4.16	hybrid	PF	0	0	44.87	69.79	38.39	100.00	44.0	70.00
NLD25	Netherlands	2025	EU	U1	9.0	full	F	0	0	89.19	64.39	58.89	11.58	97.0	99.22
NOR21	Norway	2021	EU	U1	9.81	full	F	0	0	78.77	48.75	71.91	0.00	99.0	97.01
NPL22	Nepal	2022	APAC	U2	4.6	hybrid	PF	0	0	76.88	70.00	62.50	66.35	59.0	70.00
NZL23	New Zealand	2023	APAC	U1	9.61	full	F	0	0	71.13	97.16	83.33	0.00	99.0	82.63
PAN24	Panama	2024	LAC	U1	6.84	flawed	F	0	0	85.35	50.00	62.50	16.07	83.0	66.54
PER21	Peru	2021	LAC	U2	5.69	hybrid	PF	0	1	89.52	100.00	33.33	84.56	67.0	83.74
PHL25	Philippines	2025	APAC	U1	6.63	flawed	PF	0	1	87.73	29.91	44.44	77.26	58.0	93.49
PNG22	Papua New Guinea	2022	APAC	U2	5.97	hybrid	PF	0	0	65.95	50.00	66.67	96.60	61.0	62.60
POL23	Poland	2023	EU	U1	7.4	flawed	F	1	0	90.72	43.11	66.67	33.80	82.0	93.54
PRT25	Portugal	2025	EU	U1	8.08	full	F	0	0	93.06	49.61	78.57	8.75	96.0	99.86
PRY23	Paraguay	2023	LAC	U2	5.92	hybrid	PF	0	0	90.72	50.00	50.00	41.13	63.0	74.77
ROU24	Romania	2024	EU	U2	5.99	hybrid	F	0	1	88.93	66.67	58.33	17.73	82.0	91.62
SEN24	Senegal	2024	SSA	U2	5.93	hybrid	F	0	1	59.77	0.00	50.00	59.77	69.0	67.17
SGP25	Singapore	2025	APAC	U1	6.18	flawed	PF	0	0	53.57	26.19	91.67	0.00	48.0	99.86
SLE23	Sierra Leone	2023	SSA	U2	4.32	hybrid	PF	0	1	24.38	48.33	25.00	54.90	61.0	70.00
SLV24	El Salvador	2024	LAC	U2	4.61	hybrid	PF	0	1	31.46	22.22	72.50	47.88	42.0	37.50
SRB23	Serbia	2023	EU	U1	6.26	flawed	PF	0	1	91.01	14.97	69.05	11.58	56.0	96.82
SUR25	Suriname	2025	LAC	U1	6.79	flawed	F	0	0	53.60	80.00	66.67	13.24	80.0	34.77
SVK23	Slovakia	2023	EU	U1	7.21	flawed	F	0	0	87.96	47.13	75.00	8.75	89.0	94.44
SVN22	Slovenia	2022	EU	U1	7.82	flawed	F	0	0	92.50	42.50	54.00	8.75	96.0	96.48
SWE22	Sweden	2022	EU	U1	9.39	full	F	0	0	82.34	71.96	70.00	2.83	99.0	99.31
THA26	Thailand	2026	APAC	U1	6.27	flawed	NF	1	0	42.50	21.88	62.50	34.23	34.0	99.22
TLS23	Timor-Leste	2023	APAC	U1	7.03	flawed	F	1	0	82.62	26.04	66.67	13.24	72.0	16.82
TTO25	Trinidad and Tobago	2025	LAC	U1	7.09	flawed	F	0	0	45.48	25.00	50.00	58.81	82.0	56.23
TUN24	Tunisia	2024	MENA	U2	4.71	hybrid	PF	1	0	60.94	54.17	58.33	34.42	42.0	70.00
TUR23	Türkiye	2023	EU	U2	4.26	hybrid	NF	0	0	45.62	31.67	67.19	82.10	32.0	100.00
TWN24	Taiwan	2024	APAC	U1	8.78	full	F	0	0	94.28	0.00	50.00	8.75	94.0	97.06
TZA25	Tanzania	2025	SSA	U2	5.2	hybrid	NF	0	1	28.75	13.33	38.75	76.17	28.0	99.27
UGA26	Uganda	2026	SSA	U2	4.49	hybrid	NF	0	0	34.38	36.11	18.75	62.45	33.0	70.00
URY24	Uruguay	2024	LAC	U1	8.67	full	F	0	0	62.15	66.30	66.67	8.75	96.0	94.69
USA24	United States of America	2024	NAM	U1	7.85	flawed	F	0	0	86.55	71.20	80.71	28.83	84.0	99.86
ZAF24	South Africa	2024	SSA	U1	7.16	flawed	F	0	0	86.13	58.37	87.50	65.54	81.0	86.25
ZMB21	Zambia	2021	SSA	U2	5.73	hybrid	PF	1	0	81.13	0.00	72.22	36.77	53.0	92.59

fs_A	fs_R	fs_V	fs_H	fs_G	fs_D	cs_A	cs_R	cs_V	cs_H	cs_G	cs_D	P	S	Y	~Y	fs_Y	fs_~Y	cs_Y	TT	Src
0.050	0.137	0.950	0.398	0.680	0.711	0	0	1	0	1	1	92.0	94.0	0.920	0.080	0.950	0.050	1	001011	v33
0.050	0.125	0.538	0.050	0.860	0.050	0	0	1	0	1	0	76.0	80.0	0.760	0.240	0.725	0.275	1	001010	v33
0.950	0.889	0.757	0.050	0.950	0.886	1	1	1	0	1	1	87.0	87.2	0.870	0.130	0.950	0.050	1	111011	v33
0.950	0.430	0.781	0.050	0.950	0.950	1	0	1	0	1	1	86.0	88.4	0.860	0.140	0.930	0.070	1	101011	v33
0.950	0.435	0.425	0.050	0.950	0.579	1	0	0	0	1	1	87.2	87.8	0.872	0.128	0.950	0.050	1	100011	v33
0.345	0.680	0.795	0.816	0.208	0.950	0	1	1	1	0	1	69.0	81.0	0.690	0.310	0.582	0.418	1	011101	v35
0.727	0.509	0.906	0.050	0.725	0.276	1	1	1	0	1	0	67.0	71.0	0.670	0.330	0.541	0.459	1	111010	v33
0.050	0.050	0.230	0.950	0.613	0.050	0	0	0	1	1	0	70.8	74.4	0.708	0.292	0.619	0.381	1	000110	v33
0.428	0.800	0.950	0.950	0.703	0.673	0	1	1	1	1	1	75.0	80.0	0.750	0.250	0.705	0.295	1	011111	v33
0.050	0.433	0.397	0.050	0.882	0.288	0	0	0	0	1	0	81.0	84.0	0.810	0.190	0.827	0.173	1	000010	v33
0.798	0.740	0.950	0.050	0.950	0.889	1	1	1	0	1	1	82.6	84.0	0.826	0.174	0.860	0.140	1	111011	v33
0.862	0.402	0.805	0.050	0.927	0.422	1	0	1	0	1	0	81.0	84.0	0.810	0.190	0.827	0.173	1	101010	v33
0.386	0.156	0.725	0.050	0.950	0.145	0	0	1	0	1	0	79.0	81.0	0.790	0.210	0.786	0.214	1	001010	v33
0.252	0.219	0.725	0.189	0.950	0.950	0	0	1	0	1	1	84.0	85.0	0.840	0.160	0.889	0.111	1	001011	v33
0.616	0.500	0.050	0.950	0.837	0.513	1	0	0	1	1	1	87.6	90.4	0.876	0.124	0.950	0.050	1	100111	v33
0.887	0.147	0.725	0.108	0.568	0.950	1	0	1	0	1	1	82.0	86.4	0.820	0.180	0.848	0.152	1	101011	v33
0.598	0.050	0.725	0.050	0.950	0.050	1	0	1	0	1	0	80.8	83.6	0.808	0.192	0.823	0.177	1	101010	v33
0.050	0.856	0.050	0.950	0.365	0.350	0	1	0	1	0	0	33.0	57.0	0.330	0.670	0.050	0.950	0	010100	v35
0.855	0.759	0.390	0.078	0.950	0.950	1	1	0	0	1	1	84.0	86.4	0.840	0.160	0.889	0.111	1	110011	v33
0.594	0.481	0.655	0.050	0.950	0.950	1	0	1	0	1	1	86.4	88.6	0.864	0.136	0.938	0.062	1	101011	v33
0.547	0.860	0.455	0.903	0.703	0.350	1	1	0	1	1	0	72.0	82.0	0.720	0.280	0.643	0.357	1	110110	v35
0.430	0.950	0.912	0.050	0.950	0.579	0	1	1	0	1	1	81.2	86.4	0.812	0.188	0.831	0.169	1	011011	v33
0.759	0.500	0.455	0.159	0.950	0.298	1	0	0	0	1	0	90.0	89.0	0.890	0.110	0.950	0.050	1	100010	v33
0.863	0.950	0.050	0.950	0.882	0.612	1	1	0	1	1	1	70.8	77.6	0.708	0.292	0.619	0.381	1	110111	v33
0.818	0.199	0.130	0.950	0.680	0.905	1	0	0	1	1	1	45.0	51.0	0.450	0.550	0.140	0.860	0	100111	v33
0.337	0.500	0.537	0.950	0.748	0.239	0	0	1	1	1	0	54.0	62.0	0.540	0.460	0.302	0.698	0	001110	v33
0.893	0.397	0.538	0.478	0.950	0.906	1	0	1	0	1	1	71.0	78.0	0.710	0.290	0.623	0.377	1	101011	v33
0.950	0.494	0.805	0.050	0.950	0.950	1	0	1	0	1	1	84.0	86.4	0.840	0.160	0.889	0.111	1	101011	v33
0.893	0.500	0.230	0.579	0.792	0.422	1	0	0	1	1	0	81.2	84.4	0.812	0.188	0.831	0.169	1	100110	v33
0.848	0.800	0.380	0.189	0.950	0.849	1	1	0	0	1	1	78.0	79.6	0.780	0.220	0.766	0.234	1	110011	v33
0.226	0.050	0.230	0.819	0.927	0.308	0	0	0	1	1	0	82.4	84.0	0.824	0.176	0.856	0.144	1	000110	v33
0.114	0.143	0.950	0.050	0.455	0.950	0	0	1	0	0	1	84.4	86.8	0.844	0.156	0.897	0.103	1	001001	v33
0.050	0.475	0.050	0.756	0.748	0.350	0	0	0	1	1	0	34.0	48.0	0.340	0.660	0.050	0.950	0	000110	v35
0.050	0.083	0.669	0.666	0.320	0.050	0	0	1	1	0	0	49.0	74.0	0.490	0.510	0.212	0.788	0	001100	v35
0.900	0.050	0.591	0.078	0.635	0.950	1	0	1	0	1	1	60.0	51.0	0.510	0.490	0.248	0.752	0	101011	v33
0.115	0.950	0.537	0.108	0.950	0.050	0	1	1	0	1	0	77.0	79.0	0.770	0.230	0.745	0.255	1	011010	v33
0.824	0.457	0.725	0.050	0.950	0.933	1	0	1	0	1	1	83.0	85.0	0.830	0.170	0.868	0.132	1	101011	v33
0.938	0.388	0.302	0.050	0.950	0.950	1	0	0	0	1	1	86.4	87.2	0.864	0.136	0.938	0.062	1	100011	v33
0.684	0.895	0.613	0.050	0.950	0.950	1	1	1	0	1	1	86.8	88.8	0.868	0.132	0.946	0.054	1	111011	v33
0.050	0.078	0.455	0.486	0.140	0.950	0	0	0	0	0	1	78.0	81.2	0.780	0.220	0.766	0.234	1	000001	v33
0.690	0.141	0.538	0.108	0.950	0.050	1	0	1	0	1	0	90.0	93.0	0.900	0.100	0.950	0.050	1	101010	v33
0.050	0.125	0.230	0.806	0.950	0.143	0	0	0	1	1	0	89.0	90.0	0.890	0.110	0.950	0.050	1	000110	v33
0.247	0.575	0.380	0.490	0.320	0.350	0	1	0	0	0	0	53.0	56.0	0.530	0.470	0.284	0.716	0	010000	v35
0.050	0.225	0.549	0.950	0.095	0.950	0	0	1	1	0	1	54.0	76.0	0.540	0.460	0.302	0.698	0	001101	v35
0.950	0.050	0.230	0.050	0.950	0.950	1	0	0	0	1	1	87.6	88.0	0.876	0.124	0.950	0.050	1	100011	v33
0.050	0.050	0.050	0.950	0.050	0.950	0	0	0	1	0	1	26.0	39.0	0.260	0.740	0.050	0.950	0	000101	v35
0.050	0.292	0.050	0.853	0.118	0.350	0	0	0	1	0	0	29.0	41.0	0.290	0.710	0.050	0.950	0	000100	v35
0.269	0.793	0.538	0.050	0.950	0.941	0	1	1	0	1	1	93.0	93.0	0.930	0.070	0.950	0.050	1	011011	v33
0.789	0.882	0.854	0.389	0.950	0.950	1	1	1	0	1	1	81.0	85.0	0.810	0.190	0.827	0.173	1	111011	v33
0.778	0.651	0.950	0.893	0.950	0.688	1	1	1	1	1	1	90.0	89.6	0.896	0.104	0.950	0.050	1	111111	v33
0.653	0.050	0.662	0.523	0.568	0.878	1	0	1	1	1	1	87.6	90.8	0.876	0.124	0.950	0.050	1	101111	v33

Бележка: **Region:** EU = ЕС/Европа; LAC = Латинска Америка и Карибите; SSA = Африка, южно от Сахара; MENA = Близък изток и Северна Африка; NA = Северна Америка; EAP = Източна Азия и Тихоокеанския регион; SAR = Южна Азия; CAR = Централна Азия и Русия. **Scope:** U1 = установена либерална демокрация; U2 = нествършена/преходна демокрация. **EIU type:** full = пълна демокрация; flawed = дефектна демокрация; hybrid = хибриден режим; authoritarian = авторитарен режим. **FIW:** F = free; PF = partly free; NF = not free. A = административен капацитет; R = ригидност на регулациите ; V = явен арбитраж; H = външна и вътрешна враждебност; G = приемане на резултата от загубилите участници (FIW); D = доказателствена цифрова инфраструктура (GCI). P = процедурна защитимост (компонент на резултата); S = обществено приемлива легитимност (компонент). Y = краен резултат (защитен + приемлив); ∼Y = негация на Y (отрицателен полюс). fs_* = fuzzy-set membership след калибрация (0–1); cs_* = crisp-set бинаризация (0 или 1) при прагова стойност 0,5. TT = truth-table код на калибрирания случай в реда A R V H G D. Src = версия на спецификацията на корпуса.

Приложение 2
КОДИРОВЪЧНА СХЕМА НА КОНФИГУРАЦИОННИЯ МОДЕЛ

Настоящото приложение документира операционализацията на шестте причинни условия – административен капацитет (A), нормативна стабилност (R), арбитражна видимост (V), среда на системен натиск (H), признаване на изборния резултат от основните участващи партии (G) и цифрова устойчивост (D) – както и конструкцията на двукомпонентния изход Y и неговия отрицателен корелат ¬Y. За всяко условие и всеки изход са представени концептуалната дефиниция, основният емпиричен индикатор, прокси каскадата при липсваща стойност, правилото за конструиране от суровите измервания и калибрационните котви.

В приложението терминът „стойност“ означава сурова или агрегирана стойност преди калибриране, а терминът „членство“ обозначава размитата стойност в интервала от 0 до 1 след калибриране. Двоичният еквивалент се използва само за таблиците за истинност и не замества анализа в размити множества.

1. Калибриране по директния метод на Рагин

Калибрирането следва директния метод на Рагин (2008), при който всяка сурова стойност се преобразува в степен на членство чрез три качествени котви: пълна принадлежност, праг на неопределеност и пълна непринадлежност. В обобщен вид трите котви задават следните съответствия:

$$x_{95} \rightarrow \mu(x) \approx 0{,}95;\ x_{50} \rightarrow \mu(x) = 0{,}50;\ x_{05} \rightarrow \mu(x) \approx 0{,}05.$$

Междинните стойности се преобразуват чрез логитна функция. При стойности над прага на неопределеност се използва разстоянието до горната котва, а при стойности под прага – разстоянието до долната котва. Така се запазва асиметрията на емпиричните разпределения, когато трите котви не са разположени на равни интервали.

Двоичните еквиваленти се конструират само за нуждите на таблицата за истинност – дадено условие получава стойност 1, ако размитото му членство е по-голямо или равно на 0,50, и стойност 0, ако е под 0,50. Сигнатурата на таблицата за истинност е шестбитов низ по реда A–R–V–H–G–D; например 101011 означава A=1, R=0, V=1, H=0, G=1, D=1.

2. Йерархия на източниците

Йерархията на източниците определя кой източник има предимство при разминаване и при какви условия се активира резервна прокси стойност. За всеки случай се записва източниковото семейство, от което произтича стойността, както и дали тя е взета от първоначалното кодиране, или от допълнителното кодиране на по-късно добавените случаи.

Таблица П2.1. Йерархия на наблюдателските мисии при кодирането на P и S

Сила	**Тип източник**
4	EU EOM Final Report; OSCE/ODIHR EOM Final Report
3	OAS EOM Final; AU EOM Final; Carter Center Final Report
2	EU EAM/EET; ODIHR EAM; SADC/ECOWAS/COG/ANFREL Final
1	Preliminary statement; press release; hosted observer reports
0	Local CEC reports; secondary news sources – използват се само за предварителна ориентация, не като основа за окончателно кодиране

Таблица П2.2. Прокси каскада при липсващ главен източник

Условие/изход	Главен източник	Прокси каскада
A	PEI 2 procedures + PEI 11 election authorities	V-Dem v2elembaut_osp × 25 + v2elrgstry_osp × 25
R	PEI 1 rule certainty consensus index	V-Dem v2elfrfair_osp × 25
V	PEI 10 dispute resolution + IDEA EJD electoral judgments	V-Dem v2elaccept_osp × 25
H	ACLED political-violence events + fatalities, прозорец страна–година	V-Dem v2elintim, rescaled
G	EOM final reports; official post-election positions of the principal contestants; concession/acceptance statements; participation in institutional constitution	V-Dem v2elaccept_osp × 25, combined with documented party/candidate statements and institutional records
D	ITU GCI 2024 overall score	Средна стойност на съответното ниво в GCI
P/S	Петкомпонентно ЕОМ кодиране, сила на източника ≥ 2	PEI/V-Dem indicators за почтеност и достоверност, използвани само при проверките за чувствителност

3. Конструкция на причинните условия

3.1. A – административно-времеви капацитет

Административно-времевият капацитет обхваща оперативната способност на изборната администрация да проведе пълния процедурен цикъл – регистрация, гласуване, преброяване, табулация и удостоверяване – в законово предписаните срокове, без процедурни вакууми и с проследима публикация на междинните и крайните резултати.

Основното правило за суровата стойност е средна стойност между процедурната оценка и оценката на изборните органи:

A_raw = mean(PEI procedures, PEI election authorities).

Таблица П2.3. Калибрационни котви за A

Котва	**Стойност**	**Основание**
Пълна принадлежност	93	Административен таван в утвърдени демокрации; емпирична концентрация в горния диапазон
Праг на неопределеност	75	PEI consolidated mark около 75; граница между функционален и граничен капацитет
Пълна непринадлежност	50	Стойности под функционалния административен праг

Покритие: 105/106 случая; за Хонконг се използва резервна стойност от V-Dem.

3.2. R – нормативна стабилност

Нормативната стабилност обхваща степента, в която изборното законодателство, регулациите и институционалните им интерпретации остават предвидими в дванадесетте месеца преди и шестте месеца след вота. Условието отчита отсъствието на ситуативни промени, конституционни оспорвания и асиметрично прилагане към политическите състезатели.

Основният индикатор е PEI rule certainty consensus index. При липса на стойност се използва V-Dem v2elfrfair_osp, преобразуван към скала 0–100. GLOBALCIT компонентите се използват само когато имат реално покритие. При липса на покритие не се въвеждат нулеви стойности, защото това би произвело артефактно занижаване на R.

Таблица П2.4. Калибрационни котви за R

Котва	**Стойност**	**Основание**
Пълна принадлежност	75	Пълна или почти пълна нормативна предвидимост
Праг на неопределеност	50	Граница на консолидирана правна рамка
Пълна непринадлежност	20	Широк диапазон на нормативна нестабилност и стратегическо пренареждане

Покритие: 105/106 случая. Девет случая с липса на GLOBALCIT покритие се третират чрез прокси каскадата, а не чрез артефактни нули.

3.3. V – арбитражна видимост

Арбитражната видимост обхваща способността на изборната арбитражна архитектура да обработва споровете по начин, разпознаваем за участниците, наблюдателските мисии и публиката. Условието включва процесуална яснота, стандартизирана процедура, мотивирани публикувани решения и спазвани срокове.

Основният индикатор е PEI dispute resolution. Данните от IDEA Electoral Justice Database се използват за валидация на арбитражния профил, а при липса на PEI стойност се активира V-Dem v2elaccept_osp × 25.

Таблица П2.5. Калибрационни котви за V

Котва	**Стойност**	**Основание**
Пълна принадлежност	85	Пълна арбитражна архитектура: специализиран орган, мотивирани публични решения и ясни срокове
Праг на неопределеност	65	Налични процесуални канали, но частично публикувани мотиви или неравна публична четимост
Пълна непринадлежност	40	Специално създаден или неразпознаваем арбитраж; отсъствие на устойчива процесуална форма

Покритие: 104/106 случая.

3.4. H – среда на системен натиск

Средата на системен натиск измерва интензитета на принудителната враждебност към изборния процес: политическо насилие, насочване към кандидати или избиратели, фаталности и постизборна мобилизационна ескалация. Условието е концептуално асиметрично – високите стойности блокират Y по-лесно, докато ниските стойности само позволяват положителен резултат, без сами да го произвеждат.

Суровата стойност се конструира чрез логаритмична трансформация на ACLED броя на събитията и фаталностите, нормализирана спрямо 95-ия персентил на общото разпределение:

$H_raw = 100 \times \log(1 + events + w \times fatalities) / \log(1 + p95)$.

Теглото w се задава предварително; p95 е 95-ият персентил на общото разпределение за всички наблюдавани епизоди.

Таблица П2.6. Калибрационни котви за H

Котва	**Стойност**	**Основание**
Пълна принадлежност	70	Висок натиск: постоянно насилие или системно насочване към процеса
Праг на неопределеност	35	Точка на преход към политическо-насилствена ескалация
Пълна непринадлежност	10	Стабилна среда без значимо насилие

Покритие: 105/106 случая; за HKG25 се използва оценка чрез V-Dem v2elintim.

3.5. G – признаване на изборния резултат

G измерва поведението на основните участващи партии и кандидати спрямо конкретния изборен резултат в непосредствения следизборен хоризонт. Водещ е статусът на релевантния губещ актьор – дали признава резултата, дали оспорва единствено по установен институционален ред, дали участва в конституирането на новата власт, или отказва да приеме резултата и го делегитимира извън процедурните канали. Условието не измерва общото качество на режима и не се кодира чрез Freedom House; режимната среда може да служи само като контекст, но не замества актьорското признаване.

Разграничението спрямо компонента S на изхода е задължително. G отчита поведението на участниците спрямо конкретния резултат; S отчита дали изборите като механизъм и произведеният резултат се стабилизират като обществено приемлива рамка на следващия политически цикъл. Един и същ факт не се използва едновременно в G и S, освен ако в кодовата бележка е ясно отделено актьорското поведение от обществената стабилизация.

Таблица П2.7. Калибрационни котви за G

Котва	**Стойност**	**Операционален критерий**	**Илюстративен профил**
Пълна принадлежност	70	Ясно или практически ефективно признаване от основните губещи партии/ кандидати; оспорванията остават в институционалните канали; няма отказ от конституиране	Нормален трансфер или конституиране при ограничени процедурни жалби
Праг на неопределеност	50	Условно, забавено или частично признаване; значими жалби и публично оспорване, но без траен отказ от участие в институционалната рамка	Напрегнат следизборен епизод с институционализирано оспорване
Пълна непринадлежност	30	Изричен отказ от признаване от основен участник; бойкот на институционалното конституиране; устойчиви твърдения за нелегитимност извън процедурния ред	Блокирано или делегитимирано уреждане

Покритие: 106/106 случая. При липса на пълен наблюдателски доклад стойността се извежда чрез документирани позиции на основните участници, официални институционални записи и V-Dem v2elaccept_osp като прокси. Freedom House не се използва за кодиране на G.

3.6. D – цифрова устойчивост

Цифровата устойчивост обхваща защитеността, проследимостта и публичната четимост на цифровата инфраструктура, обслужваща изборния процес: правна рамка, технически капацитет, организационни структури, изграждане на капацитет и кооперативни механизми. Основният индикатор е ITU Global Cybersecurity Index 2024.

Когато дадена страна има само класификация по ниво без числова стойност, тя се преобразува чрез средната точка на съответния интервал.

Таблица П2.8. Преобразуване на нивата в ITU GCI 2024 към числова стойност

GCI ниво	Скала	Стойност
T1 – Role-modelling	95–100	97,5
T2 – Advancing	85–95	90,0
T3 – Establishing	55–85	70,0
T4 – Evolving	20–55	37,5
T5 – Building	0–20	10,0

Таблица П2.9. Калибрационни котви за D

Котва	Стойност	ITU стандарт
Пълна принадлежност	95	T1 – Role-modelling
Праг на неопределеност	80	Граница между T2 и T3
Пълна непринадлежност	50	Граница между T3 и T4

Покритие: 106/106 случая. За случаи с ръчно извлечени стойности се записва датата на извличане и конкретният източник.

4. Конструкция на изходите

4.1. Петкомпонентна ЕОМ архитектура на P и S

Двата компонента на изхода се конструират като средни стойности на пет подкомпонента, кодирани от наблюдателските мисии. Скалата е 0–100 и използва лексикална еквивалентност от финалните доклади.

Таблица П2.10. Подкомпоненти на процедурната обезпеченост P

Подкомпонент	Съдържание
P1	Обща оценка на процеса
P2	Сигурност на гласуването и преброяването
P3	Отсъствие на сплашване или насилие, свързано с процедурата
P4	Прозрачност на табулацията
P5	Съвместимост с международните стандарти

Таблица П2.11. Подкомпоненти на устойчивото следизборно приключване S

Подкомпонент	**Съдържание**
S1	Обществено приемане на изборите като валиден механизъм за предаване на властта
S2	Институционално разрешаване на споровете с публично разбираема крайна развръзка
S3	Отсъствие на анулиране, повторение или блокаж на резултата
S4	Подредено следизборно приключване и стабилизиране на следващия политически цикъл
S5	Обща крайна достоверност на резултата в оценките на наблюдателските мисии и релевантните институционални източници

Таблица П2.12. Лексикална еквивалентност на скалата 0–100

Стойност	**Лексика в ЕОМ докладите**
90–100	In line with international standards; credible
70–89	Largely positive with limited concerns
50–69	Mixed assessment
30–49	Fell short of standards
10–29	Major flaws
0–9	Катастрофален срив: анулиране, масови манипулации или институционален блокаж

4.2. Композитен изход Y

Композитният изход за конфигурационния анализ се конструира чрез най-консервативния логически оператор „И“:

$$Y0 = \min(P, S).$$

Изборът на min операцията следва логиката на множествено-теоретичния подход – членството в множеството „случаи на изборна сигурност“ не може да надвишава по-слабия от двата компонента. Случай със силно процесно изпълнение, но провален следизборен преход, не е просто „по-малко сигурен“ – той е несигурен. Алтернативната специ-

фикация с наказателен коефициент при силно разминаване между P и S се запазва за проверките за устойчивост.

4.3. Калибрационни котви на Y

Котвите на Y са определени чрез съчетание между емпиричните разпределения и субстантивните прагове в наблюдателските оценки. Най-дълбокото разреждане на разпределението е около 0,39; второ разреждане се наблюдава около 0,63. Съответните стойности във V-Dem polyarchy показват прехода между електорална автокрация, междинни случаи и консолидирана демокрация.

Таблица П2.13. Калибрационни котви за Y

Котва	**Стойност**	**Емпирично основание**	**Субстантивно основание**
Пълна принадлежност	0,87	Концентрация около 0,84	EOM in line with international standards; V-Dem polyarchy около 0,78
Праг на неопределеност	0,65	Разреждане около 0,63	Смесено-положителна зона в наблюдателските оценки; V-Dem polyarchy около 0,43
Пълна непринадлежност	0,40	Дълбоко разреждане около 0,39	Fell short of standards; V-Dem polyarchy около 0,34

Таблица П2.14. Илюстративни анкерни случаи за Y

Зона	**Илюстративни случаи**
Под 0,40 – категорично несигурно	GEO24 (0,23), BGD24 (0,23), TZA25 (0,26), UGA26 (0,29), NGA23 (0,33), SLE23 (0,34)
Около 0,65 – зона на неопределеност	KEN22 (0,68), HND25 (0,69), MAR21 (0,69), BOL25 (0,79), TUN24 (0,53)
Над 0,87 – категорично сигурно	CRI22 (0,93), URY24 (0,93), AUS25 (0,892), EST23 (0,876), LVA22 (0,872)

4.4. Отрицателен изход ¬Y

В множествено-теоретичен смисъл отрицателният изход е размитият комплемент на Y:

$\neg Y = 1 - Y$.

Анализите на необходимост и достатъчност за ¬Y следват самостоятелна причинна граматика. Минимизираното решение за отрицателния резултат не се извежда като механично описание на липсата на положителния резултат, а се анализира отделно. Котвите на ¬Y са огледални спрямо котвите на Y: пълна принадлежност към ¬Y при $Y \leq 0{,}40$, праг на неопределеност около $Y = 0{,}65$ и пълна непринадлежност към ¬Y при $Y \geq 0{,}87$.

5. Обобщение на калибрационните котви

Таблица П2.15. Калибрационни котви на условията и изходите

Условие/изход	**Пълна непринадлежност**	**Праг на неопределеност**	**Пълна принадлежност**	**Обхват**
A – административен капацитет	50	75	93	0–100
R – нормативна стабилност	20	50	75	0–100
V – арбитражна видимост	40	65	85	0–100
H – системен натиск	10	35	70	0–100
G – признаване на изборния резултат	30	50	70	0–100
D – цифрова устойчивост	50	80	95	0–100
Y – изборна сигурност	0,40	0,65	0,87	0–1
¬Y – отрицателен изход	0,13	0,35	0,60	0–1

6. Правила при разминаване между източници

При разминаване между основен и прокси източник стойността се определя по следния ред:

Когато и основният, и прокси източникът имат пълни данни, основният източник има предимство; прокси стойността се запазва само за проверките за устойчивост.

Когато основният източник има липсваща стойност или е оценен като ненадежден, прокси стойността замества основната и това се отбелязва в работния регистър.

Когато двата източника имат данни, но разликата надвишава 20 точки на скала 0–100, случаят се отбелязва за независима експертна верификация и се преглежда индивидуално.

При артефактни нулеви стойности, породени от липса на покритие в дадена база, стойността не се приема за реална нула, а се заменя чрез съответната прокси каскада.

Приложение 3
ЧУВСТВИТЕЛНОСТ И УСТОЙЧИВОСТ

Настоящото приложение представя проверките за чувствителност и устойчивост на конфигурационния модел. Целта му е да покаже кои резултати се запазват при допустими промени в калибрационните котви, при ограничаване на множеството от случаи до U1 и при използване на алтернативен изход. То не търси „най-добра“ спецификация, а проверява стабилността на основните аналитични твърдения.

Използвани са четири основни спецификации. Главната спецификация работи с котви на Y 0,40/0,65/0,87 върху пълното множество от 106 случая. Песимистичната спецификация понижава долния и средния праг до 0,30/0,55/0,85 и по този начин е по-щедра към принадлежността към положителния резултат. Консервативната спецификация повишава средния и горния праг до 0,40/0,70/0,90 и така поставя по-строги условия за принадлежност към положителния резултат. Четвъртата спецификация запазва главните котви, но ограничава анализа до подмножеството U1 от 71 случая.

Проверките потвърждават две устойчиви ядра. Първо, признаването на изборния резултат (G) остава структурно централно във всички спецификации. Този резултат обаче се тълкува диагностично, а не като самостоятелна независима необходимост, защото G е концептуално близко до компонента S на изхода. Второ, пестеливото положително решение $Y = G + V \cdot D$ се запазва във всички спецификации с висока съгласуваност и покритие. Отрицателното решение $\neg Y = \neg V \cdot \neg G + \neg G \cdot \neg D$ е по-чувствително към изместването на котвите, което показва, че архитектурата на провала съдържа повече режимна и регионална дисперсия от архитектурата на убедителното уреждане.

1. Тест за необходимост в четирите спецификации

Тестът за необходимост проверява дали единични условия или техните отрицания преминават прага на съгласуваност 0,90 и минималния праг за релевантност на необходимостта 0,60. При G резултатите се докладват отделно поради концептуалната близост между актьорското признаване на резултата и обществената стабилизация на изхода. Тази близост не обезсилва условието, но ограничава начина, по който може да бъде използвано в твърдения за необходимост.

Таблица П3.1. Диагностичен тест за необходимост на G за положителния изход Y

Спецификация	**N**	**Cons.N**	**RoN**	**Cov.N**	**Статус**
Главна	106	0,919	0,918	0,697	Над прага; диагностично
Песимистична	106	0,900	0,954	0,602	Над прага; диагностично
Консервативна	106	0,931	0,863	0,761	Над прага; диагностично
Само U1	71	0,963	0,940	0,679	Над прага; диагностично

G преминава диагностичните прагове във всички четири спецификации. Съгласуваността варира между 0,900 и 0,963, а релевантността на необходимостта остава над минималния праг. Това показва, че признаването на изборния резултат е устойчиво свързано с положителния изход. В същото време резултатът не трябва да се представя като независима необходимост в строг смисъл, защото част от неговото съдържание е близко до начина, по който се стабилизира компонентът S на изхода.

Таблица П3.2. Съгласуваност на единичните условия за положителния изход Y

Условие	Главна	Песимистична	Консервативна	Само U1
A	0,677	0,665	0,694	0,710
R	0,537	0,518	0,551	0,512
V	0,619	0,617	0,636	0,661
H	0,377	0,384	0,378	0,248
G	0,919	0,900	0,931	0,963
D	0,698	0,672	0,724	0,758
¬H	0,713	0,690	0,736	0,826

Йерархията е стабилна. Извън G нито едно единично условие не преминава прага за необходимост във всички спецификации. Отсъствието на висок системен натиск (¬H) се доближава до прага в подмножеството U1, но не го преминава в пълното множество. A, V и D имат умерена съгласуваност, което съответства на ролята им в конфигурационните решения, но не ги превръща в самостоятелни необходими условия.

Таблица П3.3. Съгласуваност на условията за отрицателния изход ¬Y

Условие	Главна	Песимистична	Консервативна	Само U1
¬A	0,808	0,810	0,752	0,986
¬R	0,776	0,711	0,814	0,946
¬V	0,838	0,855	0,797	0,946
H	0,719	0,811	0,697	0,913
¬G	0,623	0,756	0,673	0,924
¬D	0,627	0,902	0,772	0,968

При отрицателния изход съгласуваността на дефицитните условия се повишава силно в спецификацията само за U1. Това не означава, че провалът в консолидираните и дефектните демокрации следва същата логика като провала в хибридните режими. Напротив, при изключване на хибридните режими отрицателните случаи стават по-редки и по-хомогенни, поради което отделни дефицитни условия изглеждат по-силно концентрирани около отрицателния изход.

2. Пестеливо решение за положителния изход

Пестеливото решение за положителния изход е централният резултат на емпиричната проверка. То има формата Y = G + V·D. Първата пътека е легитимационна – признаването на резултата стабилизира уреждането. Втората е компенсаторна – явният арбитраж и цифровата доказуемост стабилизират резултата при напрегнато или непълно признаване.

Таблица П3.4. Пестеливо решение за Y във всички спецификации

Спецификация	**Cons.G**	**Cov.G**	**Cons.V·D**	**Cov.V·D**	**Cons. решение**	**Cov. решение**
Главна	0,918	0,919	0,944	0,483	0,911	0,941
Песимистична	0,954	0,900	0,983	0,474	0,952	0,926
Консервативна	0,863	0,931	0,918	0,506	0,854	0,950
Само U1	0,940	0,963	0,974	0,546	0,940	0,983

Двете пътеки се запазват във всички спецификации. Съгласуваността на решението варира между 0,854 и 0,952 и остава над минималния праг 0,80. Покритието варира между 0,926 и 0,983, което показва, че легитимационната и компенсаторната пътека заедно обхващат основната част от положителния изход. Компенсаторната пътека V·D има по-ограничено покритие, но висока съгласуваност. Това е очаквано – тя не е основният механизъм на нормалното уреждане, а резервна архитектура при напрежение около признаването.

3. Пестеливо решение за отрицателния изход

Отрицателният изход показва по-голяма чувствителност към калибрационните котви. Това е съдържателно важно, защото отрицателните случаи са по-малко на брой, по-разнородни и по-силно зависими от режимния контекст. Поради това твърдението за архитектурите на провала трябва да се защитава чрез сложните и опосредстващите решения, чрез разпределението на чистите носители и чрез казусната логика, а не само чрез най-пестеливата формула.

Таблица П3.5. Пестеливо решение за ¬Y във всички спецификации

Спецификация	Cons.¬V·¬G	Cons.¬G·¬D	Cons. решение	Cov. решение
Главна	0,797	0,791	0,751	0,659
Песимистична	0,732	0,666	0,670	0,761
Консервативна	0,827	0,882	0,805	0,557
Само U1	0,852	0,923	0,823	0,552

Главната и песимистичната спецификация дават съгласуваност на решението под 0,80, докато консервативната спецификация и ограничението до U1 преминават този праг. Това не обезсилва отрицателното решение, но изисква по-предпазлива формулировка. Непрозрачно арбитражната и цифрово уязвимата пътека трябва да се представят като устойчиви интерпретативни архитектури на провала, подкрепени най-силно от сложните решения и от емпиричните носители, а не като еднакво стабилни пестеливи решения във всички калибрационни режими.

4. Алтернативен композитен изход

Главната спецификация използва конюнктивен композитен изход Y0 = min(P, S). Алтернативната проверка използва аритметична средна между P и S. Целта е да се провери дали изборът на консервативната min операция произвежда изкуствен резултат или по-добре улавя логиката на изборната сигурност като ограничена от по-слабия компонент.

Таблица П3.6. Пестеливо решение при алтернативен композитен изход

Изход	Cons.N G	Cons. решение	Cov. решение
Y0 = min(P, S)	0,919	0,911	0,941
Ymean = mean(P, S)	0,902	0,894	0,948

Двете спецификации произвеждат сходна структура. Конюнктивният изход има малко по-висока съгласуваност както при диагностичния тест за G, така и при пестеливото решение. Това подкрепя теоретичния избор на min операцията – изборната сигурност не може да надвишава по-слабия от двата компонента – процедурната обезпеченост и стабилизирането на резултата.

5. V-Dem free-fair като алтернативен изход

Втората триангулационна проверка използва V-Dem free and fair elections index като независим алтернативен изход. Този индикатор е по-силно ориентиран към процедурното измерение на изборите и затова не трябва да се очаква пълно съвпадение с ЕОМ базирания двукомпонентен резултат.

Таблица П3.7. Пестеливо решение при V-Dem free-fair като изход

Изход	**Cons.N G**	**Cons. решение**	**Cov. решение**
ЕОМ базиран Y	0,919	0,911	0,941
V-Dem free-fair	0,884	0,876	0,924

V-Dem free-fair потвърждава основната структура, но с по-ниски стойности. Съгласуваността на G спада от 0,919 до 0,884, което е очаквано, защото V-Dem улавя процедурните аспекти по-силно от следизборното уреждане. Пестеливото решение обаче запазва приемлива съгласуваност и високо покритие, което подкрепя извода, че основната конфигурационна логика не е артефакт на ЕОМ кодирането.

6. Синтез

Таблица П3.8. Резюме на устойчивостта по аналитично твърдение

Аналитично твърдение	**Къде се запазва**	**Статус**
G достига диагностичните прагове за необходимост за Y	Четирите основни спецификации	Силно, но само диагностично поради близостта G–S
Y = G + V·D запазва съгласуваност над 0,80	Четирите основни спецификации, алтернативният композитен изход и V-Dem free-fair	Силно
Y = G + V·D запазва високо покритие	Четирите основни спецификации, алтернативният композитен изход и V-Dem free-fair	Силно
¬Y = ¬V·¬G + ¬G·¬D запазва съгласуваност над 0,80	Консервативната спецификация и спецификацията само за U1	Умерено; изисква квалификация

Компенсаторната пътека V·D има собствено уникално покритие	Четирите основни спецификации	Силно
Никое единично условие извън G не преминава прага за необходимост за Y	Четирите основни спецификации	Силно
Асиметрията между положителния и отрицателния полюс се запазва на равнището на сложните решения	Четирите основни спецификации	Силно
Асиметрията не се твърди на равнището на пестеливите решения	Формалната близост по правилата на Де Морган остава възможна	Не се използва като самостоятелно твърдение

Проверките показват, че централните твърдения на изследването са устойчиви, но не с еднакъв статут. Положителното решение е стабилно през всички проверени режими – признаването на резултата остава водещата легитимационна ос, а съчетанието между явен арбитраж и цифрова доказуемост запазва ролята си на компенсаторна пътека. Отрицателното решение е по-чувствително към калибрационните котви. Затова то трябва да се интерпретира чрез по-плътната структура на сложните решения и чрез емпиричните носители на двете архитектури на провала.

Следователно анализът на чувствителността не отслабва основния резултат, а уточнява неговия обхват. Изборната сигурност има стабилна положителна архитектура и по-разнородна отрицателна архитектура. Това е в съответствие с общата логика на модела – убедителното уреждане се концентрира около признаването и компенсаторната арбитражно-доказателствена ос, докато провалът се разпределя между повече контекстуално обусловени механизми.

Стойчо П. Стойчев
ИЗБОРНА СИГУРНОСТ
Конфигурации на изборното уреждане в съвременната демокрация

Българска
Първо издание

Редактор
Елиза Христакиева

Предпечат
Иво Ников

Формат 70/100/16
Печатни коли 11,5

Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
unipress.bg